

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1625

Tractatvs Quartvs. De Perfectione Statuum & Officiorum insigniorum,
eorum qui Rempub. Christianam, præcipuè sæcularem gubernant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39637

TRACTATUS QUARTVS,
DE PERFECTIO
NE STATVVM ET OFFI
CIORVM INSIGNIORVM, FORVM
QVI REMPUBLICAM CHRISTIANAM
præcipuè secularem gubernant.

CAPVT I.

PERFECTIONEM CHRISTIANAM DEBERE
maximè præluere in suprenis capitibus, & gubernatori
bus Reipublicæ: & duo tituli siue nomina, quibus
illi ad eam procurandam tenentur.

VRREMA CAPITA ET GYBERNATORES Reipublicæ
Christianæ cuiuscunque (licet in hoc Tractatu præcipuè
de seculari sit agendum) debent meritò in omnibus vir
tutibus præluere: procurando sibi perfectiùs & excel
lentiùs illas, quæ ad membra ipsius Reipublicæ perti
nent. sicut in proximo Tractatu fuerunt indicatæ.

NAM, quemadmodum Naturæ Author, in fabrica
naturalis corporis hominis, posuit in capite quinq; sensus,

in quib⁹ tota gubernatio, præcipuaq; eius pulchritudo cõsistit, relicto sensu
tactus alijs mèbris cõmuni. ita Author Gratiæ cupit in mystico Ecclesiæ suæ,
& trium Rerumpublicarum eius corpore, inueniri in eius capitibus omnes
virtutes cum maiori excellètia, tam quæ ad propriam ipsorum pulchritudi
nem & perfectionem; quàm quæ ad aliorum gubernationem sunt necessariae:
qui quòd sint partes minus præcipuæ, non tantam requirunt perfectionem.

Et quemadmodum *Christus* D. N. eò quòd sit a caput Rerumpublicarum
cœli & terræ, habuit valde eminenter omnes gratias, virtutes, & perfectio
nes, quæ sunt inter homines distributæ: ita etiam vult, eos, qui futuri sunt
capita alicuius Reipublicæ, habere excellentiùs virtutes aliorum.

CVIY figuram expressit scriptura, cum loquens de Rege Saule dicit,
quòd quando Deus eum elegit in Caput & Regem Israel, *berat electus & bo
nus & non erat vir de filiis Israel melior illo: ab humero & sursum eminebat suer*

I.

Caput ma
iori perfe
ctione or
nandum.

2.

a Eph. I. 22.
Exemplo
Christi.

3.

b 1 Reg 9. 2.

omnem populam. Nam vt S. Gregorius ait , hæc corporis super reliquos omnes proceritas, significabat excessum, quo etiam in spiritali virtutum excellentia eisdem superabat. *Humerus* enim quo portantur onera, significat *fortitudinem, & patientiam*: quibus debet illos superare, & tanquam dux pro eis contra eorum hostes pugnare. *Collum & guttur*, vbi vox efformatur, est efficacitas verborum ad iubendum, docendum, & dirigendum alios: in virtute etiam debet alios excellere, quemadmodum Magister suos discipulos. *Caput*, vbi sensus habent suam sedem, est plenitudo omnium virtutum, in quibus debet ipse omnes excellere tanquam bonus & *electus ex millibus*. Erit verò satis, si subditi suis capitibus humerum attingant Regis & Prælati: quia supremum, ad quod ipsi intendere & desiderare possunt, est, vt per imitationem ei fiant proximi qui illos gubernat: qui & humerum & caput super reliquos habere debet, quasi qui in altiori loco est constitutus, vt & videre possit & videri: videre scilicet suos, vt dirigere possit: videri verò, vt iuum exemplum illis sit bonorum morum. *d Non accendit* (Deus eiusmodi *lucernas vt ponantur sub modio, e aut subtus lectum, sed supra candelabrum, vt luceant toti Reip.* *Non potest abscondi ciuitas supra montem posita: nec bonus Rex & gubernator, qui præsidet ciuitati, tenetque præcellentem in ea locum.* Non sine mysterio dixit Apostolus: quod quemadmodum *f Christus est caput, viri: ita vir est caput mulieris.* Ac propterea, cum *vir orat in Ecclesia, nõ cooperit caput, deturparet enim caput suum, quia imago & gloria Dei*, licet expediat mulierẽ cooperire ad significandum (quemadmodum S. Thomas perpendit, quod vir, qui caput est Reip. nihil super se ponere debet, quod sit mediũ inter ipsum & Deũ, ne velũ quidẽ, quo caput suũ in præsentia Christi cooperiat, cui immediatẽ coniungi & subiicere se debeat: estque magna ipsius ignominia, quod re aliqua tẽporali & terrena se cooperiat, & imaginẽ Dei deturpet; eiusq; gloriã aliqua culpa obscuret, aut maculet. Cum igitur Dei gloria nõ sit cooperienda, aut occultanda, sed toti mundo manifestanda: non cooperiat gubernator caput suum, nec opera occultet, quæ tanquam Reip. sua: caput facit; sed vt patentia sint, & aperta: non vt ipse honoretur, sed in exemplum & bonum aliorum; & vt propter illa Deum glorificent. Tegant se subditi; & includant, si velint competit enim mulieri caput suum cooperire, quia gloria est viri: imbecilli quoq; expedit, non multũ exponere publicẽ sua opera, sed subiicere suis superioribus: quia sic eos glorificat: estque Principũ & Prælatorũ honor, subditos habere, qui se ipsis subiiciãt. At Principes ipsi & Prælati honorẽt in se Dei imaginẽ, quã gerũt, & præsentia super alios, quã ab ipso acceperunt: conantes eã Præclaris virtutibus exornare. vt absq; pudoris velo corã ipso Deo & hominib⁹ possit cõparere. Ita Rex ille Sãctus faciebat, qui dicebat: *g perambulabã in innocẽtia cordis mei*

Lib. 4. in 1.
Reg. c. 4.
Saul altior
& melior.

c Can. 5. 10.

Principes
exemplar
subditorum.

d Mat. 5. 15.

14.
c Luc. 8. 17.

1, Cor. 11. 3.

In eum lo-
cum.

Princeps nõ
se cooperiat
terrenis scil
opera sua
bona tene
ret.

4.
g 1, 100. 2.

Cor Deo &
opera homi-
nibus.
h Gen. 1. 14

Vt Sol stel-
las, sic Prin-
ceps subdi-
tos.

5.
i Gen 37. 7.

Reges vene-
randi ob-
facta.

1.
Vita digni-
tati respon-
deat.
a Esa. 3. 8.

b Dan. 2. 3.

in medio domus meae: quasi dixerit: nō semper me in penetralib. continebā: sed in meo palatio & aula saepe deambulabam; *cor meum in oculis Dei* purum conseruabam; *opera mea in hominum conspectu* faciebam, vt bonum exemplum imitarentur. Eum in medium, quo h *Sol & Luna*, quae maxima sunt luminaria à Deo creata, vt *praesiderent diei & nocti*, quotidie circulum suum implent per totum caelum, mundum ipsum illuminando. Ita etiā qui Ecclesiastica & seculari Reip. praesident, meritò debent esse reliquo populo excellentiores: non solum in excellentia dignitatis, sed etiam in vitæ sanctitate & splendore quare certis temporibus meritò debent in publicum prodire, & ciuitatem perambulare: illuminātes exemplo suo bono subditos, & omnes qui ipsos aspicerent: aded praecleara opera facientes, vt aliorum opera ita obscurēt sicut Sol maximo suo lumine reliqua sydera obscurat. Hoc ipsū nobis proponit ob oculos reuelatio facta Patriarchae S. Ioseph, quod esset à fratribus suis adorandus tanquam Dominus ac Rex terrae, i *vidi* ait *nos ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum & stare vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum*: ad significandum occupationem Regum & gubernatorum, quos Deus eligit, & omnium subditorū ac ciuium esse debere, manipulos colligere bonorum operum: ita tamen, vt *Regum & superiorum* opera debeant esse aded excelsa, & sublimia vt reliqui ea tanquam talia agnoscant, colant, ac reuereantur; ita vt contenti non sint cultu & veneratione; quae illis ob dignitatem debetur; sed multò amplius ob praecleara opera quae faciunt.

§. I. *Reges & Principes teneri ad perfectionem.*

HINC deducere licet rationes & titulos, quibus Reges & Principes, & omnes qui sunt Reip. capita, teneantur esse valde perfecti. Prima ratio siue titulus est, ob sublimitatem dignitatis, quam habent. nam, quod illa excelsior est, eò vita debet esse perfectior, vt ipsi dignitati bene respondeat. siquidē Isaias dixit: *Princeps ea qua digna sunt Principe cogitabit*: ac proindè meritò & loqui & operari debet iuxta sublimitatem, quā tenet: itaque quemadmodū statuae illius, quā vidit Nabuchodonosor, ex varijs metallis compactae, semper pars sublimior, erat etiā pretiosior; inferior verò vilior: nā b *pedes erant ex ferro, & luto, tibiae rotae ex ferro venter & femur ex cupro, pedus & brachia ex argēto, caput verò totum ex auro optimo* ita etiā in Christiana Rep. qui altiore statu occupat, meritò sanctior esse debet, ac perfectior: & si illi, qui in ea sunt tanquā pedes fuerint partim ex ferro, partim ex luto: quia interdū se imbecilles ac fragiles ostendunt, interdum verò fortes & constantes; nō mirū est, quia propè terrā incedentes, aliquid terrae eis adhaeret: ceteri verò eius ciues, vt crescunt in dignitate statuum & officiorum: ita debēt in puritate & ingenuitate morū proficere. Et Reges, & oēs, qui capita

sunt

e Job. 12. 16
vide. Pined
in eū locum
Gratitudo
exigit ut
tam sancta.

1. Reg. 15.

Saul.

Dauid.

2. Reg. 12.
9.

4.
Princeps ha-
bet duos
Angelos.

1. p. 9. 13. a.

3. Et in 2.

sent. d. 11. a.

2 ad 4.

Oratio. 2.

ad 150. Epif.

Et Plures

Angelos ad-
iutores.

omnium præcipuus auctor est Deus. ille sceptrū dat, & coronam, ille (vt S. Iob dixit) *de Baltheum Regum dissoluit, & præcingit funeres eorum.* cum igitur pro maiori beneficio maior debeat gratitudo, quæ apparet in maiori fidelitate erga benefactorem, æquū omnino est, id fidelissime facere; tanta perfectione vitam instituendo, quantam excelsus status & officium acceptum exigit. Hinc est, quod cum Deus D. N. iuberet Saulem oppugnare Amalecitas, reuocauit illi in memoriam beneficium ipsi collatum, cum Regem Israel constituit: quasi hac ratione illum impelleret ad ipsi obediendum, & exequendum quod iubebat. Et quando ipse Saul non plenè satis fecit obedientiæ, reprehensus est à Samuele nomine ingratitude, dicens. *nonne cum paruulus esses in oculis tuis caput in tribubus Israel factus es, unxique te Dominus in Regem? Quare ergo non audiuisti vocem Domini?* quasi distinctius illi dixerit, cum tantum Deus in te contulerit beneficium, vt regni totius caput te constitueret: cur ingratum te tanto benefactori exhibuisti? Et cum Nathan Propheta Dauidem ob adulterium admissum reprehenderet, etiam præmisit, quod unctus fuisset à Deo Regem super Israel, & multa alia beneficia accepisset: & quasi obitiens ingratitude, subiunxit: *quare ergo contempsisti verbum Domini, vt faceres malum in conspectu eius?* vt ex his intelligamus: Principes & capita Reipub. magis obstrictos esse, vt fugiant peccata: quæ si admittant, cenleri magis ingratos Deo, à quo maioribus fauoribus fuerunt præuenti. Siquidè eò grauior est ingratitude culpa: quò sunt maiora beneficia, quæ obligant accipientem, ne se ingratum ostendat.

H v i c titulo additur *quartus*, ob alia scilicet singularia beneficia, quæ Deus D. N. Principi confert, vt sit perfectus: non enim contentus fuit, assignare illi, sicut alijs communiter, custodem Angelum ex infimo choro minoris Hierarchiæ cælestis, sed alium quoque addit ex superioribus choris, qui sunt *Archangeli & Principatus*, vt ipsum in sua gubernatione adiuuent. Et vt S. Thomas ait, inter duos Angelos versatur, quorum alter eum docet esse bonum *Christianum*; alter bonum *Regem*; vterque tamen simul, & ad vnum tendunt. Non enim erit bonus Christianus, si sit malus Rex; nec bonus erit Rex, si sit malus Christianus. *Præterea* quemadmodum qualibet Prouincia & ciuitas (vt Sanctus Gregor. Nazianzen. ait) suum proprium habet Archangelum, & vnumquodque regnum suum Principem, qui illud custodit: (sic enim Daniel appellauit Principem Regni Persarum) ita credendum est, omnes hos Archangelos & Principatus adiutores esse Regis, vt benè fungantur gubernatione tot communitatum. Hi suggerunt, quid pacis, & quid belli tempore sit faciendum; Defendunt illum in occurrentibus periculis, & extimulant, vt suis obligationibus satisfaciat, sitque in vitutibus excellens; tantumque reliquos

ciues

ciues in virtute superet, quantum Principatus & Archangeli inferiores Angelos excellunt. Nec tamen adhuc est contentus Deus; quod hæc auxilia per angelos mittat; sed ipsemet magis adhuc peculiarem illorum prouidentiam gerit, quam reliquorum ciuium. Quemadmodum enim ipsimet Reges maiorem curam gerunt suorum ministrorum, quam reliquorum; Et adhuc maiorem eorum qui in ipsa gubernatione ipsum adiuuant; ita Rex cœlestis maiorem eorum curam gerit, quos tanquam instrumenta adhibet ad reliquos homines gubernandos: Eoq; maior hæc est cura, quod illi sunt gubernatores magis vniuersales; & quorum gubernatio ad plures se extendit. Et propterea Sapiens dixit: *h cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud.* Nam, licet omnium corda in eius manu & potestate sint; peculiariter tamen cor Regis, ob curam maiorem, quam adhibet in ipso gubernando ac dirigendo, ad id, quod ipsum faciat perfectum Regem. Quod cum ita sit, aspiciat se Rex continuè inter *duos beatos Spiritus* constitutum, qui illud custodiunt & ex omni parte à *Maiestate* diuina circumdatum, diuina sua prouidentia ipsum gubernante. Et hoc ipsum instigabit, ne vel in vno puncto debito suo desit; ad perfectionem procurandam, quam eius status exigit. Meminerit satanam in sua gubernatione simiam esse DEI; quemadmodum Deus de duobus angelis Regi prospexit, qui illum custodiant ac defendant: ita ipse *duos Dæmones* constituit, qui oppugnent & persequantur. Cum igitur crudeliores habeat tentatores & persecutores, multò magis ei est inuigilandum, vt eos superet: quod si victor euadat: corona ipsius erit maior, & copiosius victoriæ præmium.

Ex his eliciendus est *quintus* titulus & ratio obligationis Principum, ingentia scilicet *præmia* quæ se accepturos sperant, si suis obligationibus satisfaciant. Nam (vt ostendit S. Thomas in opusculo ad Regem Cypride gubernatione Principum) si præstiterit ea, ad quæ tenetur: præstantiora consequetur præmia, quam plebs communis: maiori enim virtuti maius debetur præmium. Virtus autem Principis multis nominibus est maior, quam reliquorum. Cum enim maiorem ipse habeat *libertatem* ad faciendum male, id tamen non facit; in medio flammaram concupiscentiarum, non vitur; inter ventos ambitionum, non inflatur; inter fluctus cupiditatum, non turbatur, nec solum nouit regere seipsum, sed suam etiam familiam, ciuitatem, prouinciam & regnum integrum, in quo sunt plures prouinciæ & ciuitates, tanquam sol illuminans totum mundum: ac propterea eius *i thronus* dicitur esse *sicut sol in conspectu Dei*, cuius vices gerit in terra: & si bene suo munere fungatur, copiosissimum reddit illi præmium in cælo. Fælix (dixerunt quidam sancti Episcopi in quodam Concilio) est vita Regum iustorum, quæ in terra splendet abundantia rerum temporalium, in cælo verò gaudet

*Ipsè Deus
maiori prouidentia
Reges dirigit.*

h Prou. 21. 1.

*Tabet &
duos Dæmones.*

S.

*S Tho opu
20. li. 6.
Præmij magnitudo.*

Virtus principum maior.

Psal. 38. 17

*Initio Cœli
torum Hispania, quæ
collegit Loisa.*

in æternitate societate angelorum; hic alitur delicijs terrenis, ibi exornatur vestimentis gloria: hic stipatur multitudine equitum; ibi exercitibus spirituum caelestium: hic induitur purpura, & regiam gestat coronam: ibi vestietur gloria & ornabitur corona æternæ. Et quæ differentia est, inter angustias regni temporalis, & amplitudines regni caelestis, eadē est inter bona, quæ rex iustus hic possidet, & quæ illic in æternum possidebit. Si igitur ad eodē ingenia expectant præmia: quid mirum, si magnum animum, allumant ad quocūq; labores subeundos, ut illa consequantur. Nō enim cogitare debet, se excellentia ad eodē præmia consequi, propter rerū temporalium copiam, aut delicias terrenas: nec propter honorificum comitatu, nec propter purpuram aut coronam, quatenus hæc illi honori sunt & gloria. Nam horum satis multa habent Imperatores & Principes gentium: qui, si forte aliquid boni habent: hæc ipsa habent pro præmio: illis autē Christianis scilicet Regibus, dat Rex caelestis omnia temporalia, quibus vtuntur, tanquā additamenta. Quare necesse est eos laborare, seq; mortificare, ne ab illis trahi se patiantur: sed status sui obligationi satisfaciant. Nam (vt S. Gregorius ait) ad magna præmia non nisi per magnos labores peruenitur: qui tamen magni dici non possunt, si cum immensa magnorum præmiorum magnitudine conferantur.

§. II. Alijs rationibus prædicta declarantur.

6.

ALIA sunt nomina & tituli, qui vel manibus palpantur & Reges ac gubernatores obligant, ut sint valdè perfecti. Duo sunt nomina valdè insignia: quia ex eorum perfectione pendent Reip. perfectio; eorum verò malitia redundat in eiusdem detrimentum. Si *navis gubernator* vigilans sit, navis ipsa salva appellit ad portum: si autem dormiat, & negligat, facile patietur naufragium. Si *pastor* vigilat, securus est grex à lupis: ipso autem dormiente, lupus invadit & dispergit gregem & oves. Si *generalis dux exercitus* sit animosus, animum quoque & fortitudinem addit toti exercitui: ac si ille sit timidus & ignarus, timiditatem quoque & ignaviā facile illis adfert. Cum igitur Rex hæc omnia officia obeat in Rep. omninō tenetur esse valdè bonus, si velit illam valdè bonam: si enim fuerit valdè malus, & illa erit valdè mala; experientia siquidem docet, bonum aut malum exemplum Regis & Dominorum, facile trahere subditos & domesticos. Quod insinuavit bene Ecclesiasticus, dicens: *secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rex est civitatis, tales & inhabitantes in ea.* Et Poëta dicit: *totus componitur orbis Regis ad exemplum.* Et: *mobile mutatur semper cum Principe vulgus.* Quādo Rex honori sibi dicit virtutem, tota Resp. in ea ponit suum honorem: quod si Rex mutetur & vitij se dedat, illa quoque fit vitiosa: b *Cum Rege sancto plebs est sancta, & cum electo electa, & cum perverso perversa.* Rex sanctus non sibi solus talis est, sed omnibus subditis: eiusque bona opera sunt muti Concionatores, qui

*Cælestia sola
m. gr. a
sunt.*

*Hom. 17. in
Euang.*

*Regis ad ex-
emplum to-
tus compo-
nitur orbis.*

a Eccl. 10. 2.

*Claudianus
de v. hono-
rij Cons.
b Esa. 17. 2*

qui tamen per totum regnum clamant: dicuntque omnibus, quod solebat
Apostolus dicere: *imitatores mei estote sicut & ego Christi.*

QVOD SI Rex degeneret ab eo quod debet, sequaturq; liberè suas appeti-
tiones, prauis suis exemplis alios scandalizabit, eosq; ad ea sequenda tra-
het; nã & hæc sunt tanquã muti prædicatores, qui debiliũ corda peruertunt.

QVARE si in illud extremum inclinēt, vt velit omninò esse improbus: ve-
rè est talis vehemēter, potestas enim ad id arma illi subministrat; habetq;
multos socios, qui eum vt talis sit, iuuent. Ac propterea Ieremias loquēs de
improbo quodam Rege, eiusq; subditis: eos contulit cum quadam sporta
d*ficuũ pessimarum, adeo vt comedi nõ possent.* Et hoc ipsum adiuuat Satanæ cal-
liditas: qui studet, omne genus vitiorum colligere in huiusmodi capitibus,
quæ semel infecta, facillè totam Remp. prauæ suæ vitæ exemplo inficiunt.

Ac propterea Isaias lugens perditionem sui populi, ita suos sermones au-
spicatur: *e omne caput languidũ, & omne cor mœrens, a planta pedis vsque ad ver-
ticem capitis non est in eo sanitas.* Si enim caput & cor malè habeant: quomodo
non malè haberent reliquæ partes, quæ ab illis & vitam & bonam constitu-
tionem accipiunt? Si igitur capita regni, & ciuitatum, & familiarum, vitijs
sunt corrupta: non mirum, si reliqui a minori vsque ad maiorem simul cum
illis inficiantur. Benè hoc expertus est miser ille populus Hebræus: qui cùm
Rex aliquis erat idololatra, relinquebat verum DEVM, & falsos adorabat,
quos videbat Regē adorare. Et in infelicibus nostris temporibus experti su-
mus, quòd cùm pestifera hæresis capita tetigerit, absque resistantia inficit
reliquos, quia eam facillè amplectuntur. Et si auaritia aut libido in Principe
dominetur, omnes gloriantur sequentes illos: honori sibi ducentes eodem
habitu indui, quo Regi suo placeant. Et ob hanc causam, vt ait sanctũ Tri-
dentinum Concilium, perfecta Ecclesiæ reformatio & Reipublicæ Christi-
anæ incipere debet ab ijs, qui gubernant; *quia integritas, inquit, presidenti-
um, salus est subditorum, & illis reformatis, facillè subditi reformantur.*

HINC alia duo nomina & tituli oriuntur; quæ etiam plurimum obli-
gant, vt Principes studeant perfectioni. Bonus enim Rex regnum sibi & fi-
lijs suis conseruat; malus, & sibi & filijs amittit. Sicut ipse Deus D.N. monet
in Deuteronomio: *ne Rex declinet a lege in partem dextram vel sinistram: vt
longo tempore regnet ipse, & filij eius in Israel.* Et Sapiens dixit: *g Rex qui iu-
dicat in veritate pauperes, thronus eius in aeternum firuabitur.* Et si Rex Saul
DEO obediuisset conseruasset regnum filijs suis: sed quia non obediuit,
illud amisit, cuius loco elegit DEVS Dauidem: *h virum iuxta cor suum;* cuius
regnũ semper conseruauit: quia DEO obediuit. Et quãdo filius eius Salomon
incidit in idololatriam, in causa fuit (vt ait Eccles.) cur ira Dei super eius
filios descenderet: *regnumq; ipsum fieret bipartitum, & in duas factiones di-*

uisum

Regis Con-
cilio efficac.
c. 1. Cor. 11. 1.

7.
Scandalum
eius noxiũ.

d Iere 24. 8.

e Isai. 1. 5.

Sess. 6. c. 1.
de refor.

8.
Regnum
pendet à
moribus.
f Deut. 17.
20.
g 1° 29. 29.
34.

h 1. Reg. 10.

14.
Act. 13. 22.

i Eccl. 4. 2. 23

9.
k Prou. 29.4.
Regni suc-
cessus à
Rege.

12. Reg. 12.

10.

m 2. Reg. 24
12.

10.

n Sap. 6. 2.
Iudicium
Regibus tre-
mendum.Pis iucun-
dum.Momento
fulget sce-
ptum.

Psal. 2. 10.

uisum cum ingenti virtuteque damno. Rex enim bonus regnum suum pro-
sperat; malus vero deualtat, quemadmodum dixit Sapiens; *k Rex iustus erigit
terram, quæ collapsa est; anarius autem destruet eam.* Sæpe enim Deus remunerat
boni Regis obsequia; mali vero peccata punit in subditis, qui eius victorum
sunt participes. Satis prospere progrediebatur regnum Dauidis, quam diu
ille iustitiam seruauit, sed quando ipse exorbauit a via, & *libit uxorem pro-
ximi sui*, voluitque populum suum numerare, totum regnum fuit turbatum,
& repletum miseris; & in poenam tui peccati dixit illi Dominus: *in iram tibi
datur optio, elige unum, quod uolueris ex his, scilicet, bellum, aut pestem.*
Hac ratione insinuans res huiusmodi miserias, in quibus tot mortes & affli-
ctiones eueniunt: sæpe euenire ob peccata Regum & gubernatorum, quos
subditi imitantur: & quoniam omnes earundem culpam sunt participes,
ideò easdem luunt penas.

DENIQUE seuerum illos Iudicium obstringit, quòd in hora mortis exci-
piet: quando Rex Regum seueram vitam & gubernationis suæ ab eis ratio-
nem exigit, punietque horrendis tormentis malos: quemadmodum illos
monuit Sapiens his uerbis: *n Audite Reges, & intelligite, dicens iudices finium
terra. Præbeate aures uos, qui continetis multitudines, & placetis uobis in turbis
nationum: quoniam data est a Domino potestas uobis, & uirtus ab Altissimo, qui inter-
rogabit opera uestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam, cum essetis ministri regni il-
lius, non rectè iudicastis: nec custodistis legem iustitiae, neque secundum uoluntatem Dei
ambulastis. Horrende & cito apparebit uobis: quoniam iudicium durissimè his, qui
presunt, fiet. Exiguo enim conceatur misericordia: potentes autem potenter tormen-
ta patiemur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec uerebitur magni-
tudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit; & aequaliter cura est
illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad uos ergo Reges sunt hi
sermone mei ut discatis Sapientiam, & non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam
iustè, iustificabuntur: hæc omnia Sapiens: quibus minatur, terret, & cohibet
potentes, ne potentia suæ fidentes, Dei legem & iustitiam conculcèt. Sed,
ne animum abiciant ac desperent, eisdem animam spe bona; quod si erga li-
tos subditos iustitiam colant, Deus erga ipsos eandem seruabit: bonaque ipso-
rum obsequia remunerabit. Idque cito: ut magis solliciti uiuant, neicientes
horam, qua supremus Iudex uenturus est ad exigendam rationem: neque
omnis eorum regia potestas poterit uel ad momentum uitam producere,
cum eius finis ac terminus a Deo præscriptus aduenerit.*

QUAMOBREM nullum aptius consilium accipere possunt, quam alterius
Propheta regi dicentis: *Nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram
Seruite Domino in timore; & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam,
ne quando transcatur Dominus, & pereatis de uia iusta. Cui exarserit in breui ira eius,*

beati

beati omnes qui confidunt in eo. Quod si Reges & qui Reipublicæ sunt capita intorrogent: quænam sit illa disciplina quam discere, & quænam via iustitiæ, quam ambulare debeant, vt salutem suam reddant securiorem? respondebimus: *custodiam legum*, & documenta, quæ in sequentibus capitibus proponuntur.

*Custodia
legum via
Regum.*

CAPVT II.

PERFECTIONEM IN IIS QVI GVBERNANT ESSE
difficilem: & inniti debere humilitati cum magnanimitate
coniunctæ: mortificatâ superbiâ.

VAMVIS Christiana perfectio cuius eam profitenti sit difficilis; ac propterea *crux* appelletur, *mortificatio*, *via arcta*, & *porta angusta*: in iis tamen qui Reipublicâ gubernant est multò difficilior: quia supra onera omnibus communia addit ea, quæ gubernationis sunt propria, quæ sunt valdè graua.

*Perfectio
difficilis
maxima
gubernanti.*

QVÒ autem gubernatio est vniuersalior, eò est etiam grauior, & quò subditorum numerus maior est: ac crescunt magis onera gubernationis. Nam quilibet *paterfamilias* oneratur iis, qui in sua sunt familia; *prator*, civitatis, tota ciuitate; *Rex*, toto regno, *Episcopus*, tota sua diocesi; & *Pontifex Summus*, vniuersa Ecclesia. Propterea enim Christus Dominus dixit S. Petro, qui Ecclesiæ erat caput, *tu es Petrus: & super hanc petram* tanquam fundamentum *edificabo Ecclesiam meam*, & quemadmodum lapides fundamenti sustinent totum onus ædificij, ita cuiuscunque Reipublicæ *capita* sustinere debent onus omnium eius partium. Quibus etiam aptari potest illud Dauidis: *b possisti homines super capita nostra*, vt eorum scilicet pondus portemus. Estque aded graue hoc onus, vt Apostolus dixerit: *prepositos* sub eo *gemere*, quia non solum animæ suæ rationem Deo sunt reddituri, sed etiã aliorum. Et cum eisdem capitibus loquitur illa sententia alterius Prophetæ, dicens: *d custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua, pro anima eius*. Qui igitur tot animas super caput suum accepit: quomodo non gemit sub tanto onere, veritus, ne propria ipsius ignauia & incuria illa pereant?

1.
*Ob nume-
rum ani-
marum,*

a Mat. 16. 18

*b Psal. 65. 12
c Heb. 13. 7.*

*d 1. Reg. 20.
9.*

HV I e difficultati illa quoque accedit ex parte operum studiosorum, in quibus perfectio consistit: nam etsi verum sit, quod omnes virtutes sint tãquam sorores coniunctæ, ita vt altera alteri non repugnet, aliqua tamè difficillime in suis actibus & operationibus simul conueniunt. Et tales sunt illæ quæ censentur propriæ eorum, qui Reipublicam gubernant, qui tamen te-

2.
*Ex difficul-
tate ope-
rum.*

Sex coniun-
ctioes dif-
ficiles.

3.
Plus cen-
tantur à
vitijs.

et 1. Iohan. 2.
Ob libera-
tem.
10.
Ierem. 5. 5.

g Eccl. 32. 8.

Difficilis, sed
possibilis
perfectio.

Humilitas.

nentur diligentem operam dare, vt *sex* hae coniunctiones arduas atq; dif-
ficiles in ipsa praxi seruent. *humilitati* scilicet cum magnanimitate; *magnifi-*
centia cum temperantia, & moderatione; *spiritus amoris* qui allicit; cum
terroris spiritu qui deterreat; *mansuetudinis*, clementia, & misericordia, cū
integritate & zelo iustitiae; *fortitudinis* & confidentiae in Deum cum diffi-
dencia sui, & virium suarum, quamuis magnae illae esse videantur: Ac deni-
que curas suas & sollicitudinem debent alijs quoque *committere*, qui ipsos
iuuent; non tamen negligendo videre, an verè iuent. Quis igitur aded erit
prudens; vt res aded distantes coniungere & combinare nouerit.

Ecquis aded potens ac fortis: vt mortificare possit, & superare impedi-
menta talis combinationis? Praecipue cum *tertia* accedat difficultas, quae re-
liquarū est veluti radix: à cuius victoria necesse est incipere eos qui guber-
nant, si reliquas velint superare. Nam, nisi euellantur vitia; non plantantur
neque in vnum coniunguntur virtutes. Et ipsa experientia docet, quamuis
omnes homines oppugnentur à *tribus* cupiditatibus, voluptatum scilicet di-
uitiarum & honorum siue dignitatum, quibus fouentur tria illa vitia mun-
di, quae S. Iohannes appellat e *concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum,*
& *superbiam vitae*: (quemadmodum in secundo Tractatu est explicatum) At
ipsi Principes & Reip. capita vehementius solent ab eisdem oppugnari; &
cum maiori periculo succumbendi, ob maiorem *libertatem* & potestatem,
quam habent ad sequendas appetitus sui propensiones. & obtinenda, quae
appetunt. Ac propterea dixit Ieremias, *Optimates & Principes magis confrin-*
gere iugum, & rumpere vincula legis: ideoque peiores esse ipso vulgo. Quam-
obrem maior ipsis incumbit necessitas tribus illis vitijs resistendi seque-
rendi tanquam vera Reipublicae capita, non tam mundana quam Christia-
na: quorum finis est imitari virtutes supremi capitis Christi regis aeterni,
colligentes in seipsis tanquam capitibus *humilitatem* & magnanimitatem
contra superbiam vitae; *liberalitatem* & magnificentiam contra avaritiam &
cupiditatem oculorum; *temperantiam* & honestatem contra concupiscen-
tiam carnis. Sed g *quis erit iste, & laudabimus eum, quoniam fecit mirabilia &*
prodigia in vita sua: Impossibile quidē videtur has tres difficultates supera-
re: sed quod est impossibile hominibus, est Deo possibile, & cum eius gra-
tia & auxilio etiam hominibus facile. Neque exaggeramus hic difficultatem
perfectionis, vt Principes animum abijciant ad eam aspirandi; sed potius
vt eorum desiderium excitemus cognoscendi media apta ad eam conse-
quendam, eo modo qui paulatim hic subiicietur.

§. I. *Humilitas Principum & Magnatum.*

PRIMA VIRTUS à qua Principes, Magnates & Reip. gubrenatores incipe-
re debent, illa est, quae dignos illos facit, qui tanquam aliorum capi-

ta eligantur, quemadmodū Samuel Propheta asseuerabat Sauli dicens: a cū
 parvulus esses in oculis tuis, caput in tribub. Israel factus es, hoc est, qui b cū altior
 esses uniuerso populo ab humero & sursum, & non esset vir de filiis Israel te melior;
 eras tamen in tuis oculis omnium minimus: ac propterea Deus elegit te, vt es-
 ses caput & Rex omnium, c placens sibi in tua humilitate is, d qui ponit humi-
 les in sublimi loco, eosq in eo cōseruat. Quare si magni Domini ad Christia-
 næ perfectionis celsitudinē peruenire desiderant, ab humilitate incipiendū
 esse sibi persuadeant, cui vera granditas & excellentia innititur, quæ humi-
 litas licet in ipsis multò sit difficilior: propterea tamen erit gloriosior. Quem-
 admodū enim esuperbia (vt ait Eccl.) magis est odibilis, & detestāda in pauperi-
 bus, & infimis huius sæculi hominibus, quibus facillimū est spiritus gerere
 humiles, quia paupertas & vilitas ad id eos impellit: ita e contra humilitas a-
 mabilis magis ac gloriosa est in diuitib. & potentib. huius mundi: eò quòd
 in ea induenda magnā oporteat superare difficultatē: quia ipsæ diuitiæ & ex-
 cellentia vehemēter actib. humilitatis resistunt. Ac propterea dixit S. Bern.
 in alto positū non altum sapere difficile est, & inuisitatū: sed quantò inuisita-
 tius tantò gloriosius, ac propterea māiori conatu procurandū. Id enim sua-
 det Eccl. f quanto magnus (inquit) es humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies
 gratiā: quoniam magna potentia Dei solus, & ab omnib. honoratur. Sed quoniam
 duplex est humilitas, altera ad ipsum DEVM, altera ad homines: in priori ne-
 cesse est omnes Principes & Magnates mundi huius, sese illi humiliare ac
 subijcere, ob manifestam & clarā rationē ab Eccl. allatam, quoniam magna est
 potentia Dei solus, quasi dixerit, quantumuis tu sis magnus in mundo, in quo-
 uis genere magnitudinis & præstantiæ agnoscere debes id totū nihil esse, si
 cum Dei magnitudine, quæ immensa est & infinita, conferatur: cum tua sit g
 quæ si, hilla si. n. a cū toto Oceano cōparata, & quasi puluis exiguus cū vniuersa
 terra; & adhuc illa, talis qualis est, non est tua, sed Dei, qui illā dedit, & cuius
 fauore illa seruatur: sine quo statim illā amitteres. Quod si ita est: quid mirū
 quòd te in omnib. Deo subijcias: siquidē omnia non tua sunt, sed ipsius, & si
 cum ipsius rebus cōparentur, valde sunt exiguæ: ex quo fit, vt ipse ab humilli-
 mus honoretur: quia hi soli agnoscūt, quicquid in se habēt, esse Dei; ac propte-
 rea dant illi gloriā, & quamuis Rex corporis genua Deo flectat, non illu ho-
 norat, nisi etiā corde se humiliet, & mittat h coronā suam, sicut viginti quatuor
 illi senes in Apoc. ante thronū & pedes agni; eius omnipotentię attribues. coro-
 nam, & gloriā omnium quæ habet, nihil sibi huius gloriæ tribuēdo: ne forte
 ob superbiam illi auferatur. Nam (vt S. Gregorius ait) sæpē qui in potestate
 sunt, ea quæ rectē faciunt, quia elatē cogitant, amittunt. Quemadmodum
 superbo Nabuchodonosor euenit, de quo Daniel: quod intra se ipsum cogi-
 taret ac diceret; nonne hac est Babylon magna, quam ego adificauit in domum reg-

a 1. Reg 16.
 17.
 b Cap. 10. 21.
 c Cap 2. .
 d Job 6. .
 Difficili sed
 gloriosa.
 e Eccl. 2. . 4.
 i. iustitia.
 Li. 2 de cōf.
 pistola 42.
 post mediū.
 f Eccl. 2. 30.
 Facilis ro-
 sp. ctu Dei.
 g Isa. 40. 15.
 Nihil ha-
 e, & hoc
 totum est
 Dei.
 i Apoc. 4.
 o.
 ib 5. mor.
 cap. 8.
 Dan. 4. 27.

ni, in robore fortitudinis mea, & in gloria decoris mei, & vix verbum ore protulerat, quando sententiam caelestem audiuit, quam eius superbia merebatur, regnum tuum transibit a te & ab hominibus eicient te, & cum bestis & feris erit habitatio tua, fenum quasi bos comedes, & septem tempora siue anni mutabuntur super te: donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit det illud, & eadem hora sermo completus est super eum. Donec agnouit: k quod gradientes in superbia possit humiliare, & quemadmodum sanctissima Virgo dixit)

k Versu. 34.

l Luc. 1. 52.

Serm. 5. de
verb. Dom.
Superbia ex-
cetratio.

l adponere potentes de sede & exaltare humiles: Esurientes implere bonis, & diuites dimittere inanes. O superbia humani generis hostis; & venenum excellentie, qua tua alitur cupiditas. Omnia, inquit S. Aug. contrarium aliquod habent, a quo corrumpantur, tinea enim destruit vestem; vermis rodit lignum; gurgelio frumentum; eruca arborem, & vermis ipsum fructum sed tu, o superbia, es diuitiarum vermis, tinea dignitatum, caries dominatum, scientiarum destructio, imo & ipsarum virtutum; ac proinde humilitas, qua eam destruit, haec omnia conseruat ac perficit.

2.

m Phil. 4. 12
l. 2. offic. 6.
17.Erga homi-
nes facilis
intus.

CVM hoc gradu humilitatis erga Deum coniunctus est alter in ordine erga homines, sed difficilius est medium in hoc secundo inuenire quam obrem, vt S. Ambr. perpendit, non parum dixit Apostolus, cum asseruit: m scio humiliari, hoc est, quo in loco, qua moderatione, quo fine, quo officio, quo munere. Nam in his omnibus potest esse aliquis error, vel in excessu, vel in defectu. Estque magni Dei donum, quod quis sciat medium ipsum tenere, praecipue qui sublimem occupant locum. Sed vt ab eo, quod manifestius est, incipiamus: quod ad actus internos spectat, potest humilitas totam suam latitudinem & perfectionem habere in Magnatibus huius saeculi, sicut in minimis & infimis.

3.

n Mich. 6. 14
o Eccl. 10. 9
quia fere
plus peccat.

NAM vtrique, quoad animam facti sunt ex nihilo; & quoad corpus, originem habent ex puluere: & in eundem conuertentur; & eisdem carnis miseris, & spiritus, culpa & poenae subiacent: quare omnibus competit illud Propheta: n humiliatio tua in medio tui, & o quod superbis terra & cinis. Et quemadmodum illorum excellentia solet esse grauior culpa occasio: (qui enim ex altiori loco labitur, maius incurrit detrimentum) ideoque plus habent, cur interius se erga omnes demittant, seiplos existimantes reliquis peiores ac debiliores, magis dubitantes ac timentes de sua salute, ob maius periculum, in quo versantur eam amittendi. Quod si velint rotam vanitatis dissoluere, aspiciant pedes suos sicut pauper, & inuenient, quatuor Monarchias expressas in statua illa Nabuchodonosor: p habuisse pedes fictiles, quos lapis vnus comminuit; & sic tota statua euauit, qua tam debili fundamento nitebatur. Praterea, quantumuis aliquis magnus sit in hac vita, agnoscere debet, se non esse in omnibus rebus magnum, sed in aliqua paru; aut habere se aliquos maiores, quibus debeat cedere. Nam et si Princeps sit in

p Dan. 2. 33.

potestate

potestate & diuitijs supremus, existimare debet, alios esse maiores in sapientia, scientia, prudentia & sanctitate; & in alijs talentis naturalibus, & supernaturalibus, quæ Deus priuatis hominibus contulit: quibus debent se humiliare ac subijcere, etiam reges in rebus illis, in quibus alij ipsos excellent. Et hoc exigit Christiana humilitas, vt Princeps non totum suo consilio tribuat: sed illud subijciat alieno. Et quemadmodum in corporis ægitudine subijcit se sapienti medico: ita in rebus animæ debet se prudenti Confessario subijcere, in gubernatione, suis consiliarijs in rebus, Juris peritis eius in bellicis, suis ducibus; & in rebus magis a hac particularibus, ijs, quos apud se habet, maturioris iudicij, sicut inferius dicitur.

S. II. Magnanimitas cum humilitate.

AD HVC merito crescit principum humilitas, si cum sorore sua, virtute magnanimitatis coniungatur, ostendentes se humiles in ijsdem rebus, in quibus magni sunt, & alijs superiores; acceptantes honorem solum propter status sui decentiam, ita vt cordi non nimium adhærescat, nec lætetur suam potestatem, nisi vt alijs beneficiat; non quærens ab eis honorem aut gloriam. Quemadmodum S. Gregorius, admirandis hisce verbis explicuit: *subtilissima ars videndi est culmen tenere & gloriam premere: esse quidem in potentia, sed potentem se esse nescire: ad largienda bona potentem se cognoscere, ad rependenda noxia, omne quod potenter valet, ignorare.* Quibus verbis indicat S. Gregorius præcipuos Christianæ magnanimitatis actus, quæ virtus est valde propria Principum & Magnatum. Quæ, vt S. Thomas ait, versatur circa magnos honores, & res alias magnas, cuius actus proprij sunt, hi quinque. Primus est ad res magnas aspirare dignas magno honore: non ob ipsum honorem aut lucrum; sed propter virtutem, quæ in vera excellentia inuenitur: & iuxta eam sua consilia & cogitationes omnes dirigere. Propterea enim Propheta, loquens de Principibus & Regibus futuris temporis Messiaæ dixit: *Princeps ea, quæ digna sunt Principe, cogitabit;* ac proinde res magnas, generosas, & tali dignitate dignas. Huic actui accedit secundus: contemnere scilicet magnos honores: attendendo, quid illi sint in seipsis. Non itaque aliquid agit magnanimus propter illa præcipue; nec eorundem causa prætermittit facere aliquid, quod expedit; nec aliquid facit, quod non deceat, habens scilicet animum omni gloria, quæ in mundo ipsi offerri potest, superiorem: quam sub suis pedibus ponit; virtutem verò super caput. Non erigit oculos, sicut Iob dicebat, vt gloria r' solè videat, etiamsi valde fulgeat, nec lumen famæ, etiamsi clarè incedat: quia non hæc aspicit, tanquam res sibi superiores sed se inferiores. Quod si hoc facere debet in honore alijs sibi debito; quanto amplius debet non debitum conculcare. Non ergo admittet laudes adulatorum, tribuentium homini, quod est proprium Dei: ne

Et in alijs
habet se
maiores.

Quibus in
ars sua cre-
dere debet.

Magnani-
mitatis a-
ctus quin-
que.

Li. 26. Mor.
cap. 19. in id
Iob. 36. s.

Deus poten-
tes non abij-
cit, cum ipse
sit potens.

2. 2. q. 129.
ar. 1. § seq.

1.

Ad magnā
aspirare
virtutem.

q. Es. 32. 8.

2.

Contemnere
omnes ho-
nores.

Iob. 38. 26.

s. Act. 12. 22

c. Pro. 19. 2.

ipfi accidat, quod infelici Herodi, quem *Sangelus Domini percussit*, eo quod non dedisset honorem Deo, cū populus adulando acclamasset. *Dei voces & non hominu esse*, quas ab illo audiebat. eueniet quoque ipsi, quod Salomon dixit: *Princeps qui libeter audis verba mendacu omnes ministros habet impros*, quia omnes erunt mendaces, & adulesores, vt placeant Domiuo suo, qui huiusmodi sermonibus delectatur.

3.
Benefacere
omnibus.

TERTIVS actus est, maiestatem suam, potentiam, ac diuitias exponere in *benefaciendo* alijs; sic ostendens, se magnum esse, non tam sibi: quam alijs: in hoc potius gloriam suam ponens, vt alij bonorum ipsius sint participes; & ex eisdem fiant magni. In qua re magnanimitas adiuuatur à sorore sua virtute *magnificentia*, vt mox videbimus.

4.
Nil se indi-
gnum com-
mittat.
u Ioan. 8. 34

ET huic actui accedit *quartus*, tummam reputare magnificentiam, quod nihil faciat *indignum* sua persona; aut vllum detrimentum iniuste alijs adferat; aut vllum contemnat eo nomine, quod sit paruus: pudore verò afficiatur ob quodcunque *vitium*, Christiano & magnanimo homine indignum. Siquidē Saluator dixit: *u qui facit peccatum, seruus est peccati*: & qui à sua passione vincitur eius seruus manet. Et vnde maior pudor provenire potest, quàm si is qui aliorum est Dominus, non sit etiam *suiipsum*? Et cum sit Rex terræ, sit mancipium carnis? Cū igitur Spiritus sanctus dicat, *x melior est qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*, & hostium victore: nulla maior erit præstantia, aut res magnanimo homine dignior, quàm si conculcet quidquid libertati Spiritus, & dominio eius aduerlatur.

x Pro. 16. 32.

5.
Omni for-
suna supra-
rior.

HINC oritur *quintus* actus, qui consistit in quadam animi *superioritate* ad omnia prospera & aduersa huius mundi. Ita vt neque ob prospera euanescat, neque ob aduersa animum abijciat: neque ob magnum suum honorem, fundamentum abijciat *humilitatis*, dando locum nimie lætitiæ; aut, ea deficiente, *pusillanimitati* & tristitiæ: est enim angusti cordis adeo *melancholia* arctari, quemadmodum Aman ille angebatur, propterea solum, quod y *Mardocheus non flesteret ipsi genusa*.

y Esth. 5. 2. 13

6.
Ambitio
absit.Tra. 2. c. 10.
12. Par. 16.
16.

OPORTET tamen etiam magnanimitatem suam habere terminum, ne scilicet altiùs ascendat, quàm eius status requirat; aut in ea se immisceat qua ad ipsam nõ pertinent: hæc enim esset *ambitio* perniciofa, cuius damna retulimus supra ab exemplo Regis Osæ, volentis sibi vsurpare Sacerdotis dignitatem, & *negligentiæ* Dominum Deum suum, à quo tot bona acceperat; qui Dominus, domus suæ causam propugnans, illum lepra percussit, regnoque priuauit. vt intelligant Principes terræ, quomodo se debeant in humilitate conseruare, studendo quemadmodum Deus illos monuit, *a non eleuare cor suum in superbiam super fratres suos*; & multo minus super Sacerdotes: sed continere se intra limites sui Principatus, nec minimam quidem partē Ecclesiasticæ dignitatis sibi vsurpare; timentes pœnam à Deo, qua *utrumq;* il

2 Deut. 17.
20.

lis auferat & amittent multum de tuo proprio, eò quòd se immiscuerint alienis. Quemadmodù euenit Monarchæ illi per b *Leenam* significato, quæ alas habebat quasi aquila, cui euulsa sunt ala, & super pedes quasi homo stetit. Sint itaque contenti dignitate sua regia & principatu terreno per *leonem* significato qui rex est animalium, quæ incedunt super terram: non usurpantes sibi alas *aquila*, quæ est regina auium per aëra volantium: non enim feret Deus hanc confusam vnitionem in sua Ecclesia, cuius dignitas sacerdotalis debet ducere post se regiam; non contra regia sacerdotalem,

DENIQUE non est contra dignitatem Magnatum facere aliquando opera *humilitatis*, quæ ordinariè alij faciunt. Nam (vt S. Gregorius ait) ita oportet eos, status & officij sui auctoritatem conseruare, vt certis temporibus signum aliquod exterius præbeant internæ suæ humilitatis; visitando hospitalia, & interdum egrotantibus in seruiendo; aut pauperum pedes abluendo.

CVM enim id totum in Dei gloriam & honorem dirigatur: quicquid abiectum videtur, est potius grande soletque; Deus magna gloria illud remunerare. S. *Ludovicus Rex Galliarum* frequenter huiusmodi opera exercebat: & S. *Eduardus Rex Angliæ*, in eisdem valde prælucebat, quem vt probaret Sanctus Petrus Apostolus (quem Rex pie valde colebat): reuelauit cuidam pauperi paralytico, ipsum fore sanum, si Rex eum suis humeris à sua aula vsque ad Ecclesiam, quæ in si S. Apostolo dedicata erat, portaret. Pauper hoc dixit: Regi: & Rex executus est, licet Magnates stultitiam interpretarentur. prius verò quam scalas aulae Rex descenderet, paralyticus fuit sanatus. Nec tamen propterea Rex destitit ab aded humili obedientia præstanda: quem Deus aded in hac vita honorauit, vt aqua, qua ipse manus lauabat, ægroti sanarentur. Et quid amisit David, eò quòd e saltasset totis viribus ante Dominum, cum arca portaretur coram vniuerso populo? Quamuis eius vxor Michol filia Regis Saul propterea illum contempserit, eique dixerit: quam gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorum & nudatus est, quasi si nuderetur vnus de scurris, cui ipse intrepide respondit, ante Dominum qui elegit me potius quam patrem tuum, & praecepit mihi, vt essem dux super populum Domini in Israel, & Iudam: vilior siam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis: & conserens me cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. O Rex verè plus quam Rex, regioque nomine dignissimus, eò quòd seruum se fecerit coram hominibus, vt Deum honoraret. Magis miror, ait S. Gregorius, quòd videam Dauidem coram arca Domini saltantem, quam congregientem eum Goliath, & pugnantem cum Philistæis: nam pugnans vicit hostes, saltans verò vicit seipsum: & humani honoris Gignantem, qui solet de Monarchis huius mundi triumphare. Felix locus, ait S. Bern. ille, qui causam præbet, cur Michol irascatur, Deus verò læteretur.

b Dan. 7. 4

Rex sacerdotem sequatur.

7. Humilient se subinde.

In eius vita.

S. Eduardi humilitas.

c 2. Reg. 6. 14. 20.

Davidis de se victoris.

Li. 27. mor. cap. 27.

Epist. 87.

Si homines illum rident, Angeli suspiciunt & admirantur. Admirabile enim est quod magnus sese humiliet, nec dedignetur vilia paruulorum officia prestare.

CAPVT III.

LIBERALITATIS ET MAGNIFICENTIAE DISCRETIO NE INCIDAT IN EXTREMA PRODIGALITATIS AUT AUARITIAE.

VM humilitate & magnanimitate, quae superbiam vincunt, & continent hominem ne in extremum pusillanimitatis incidat, coniungere debent Principes liberalitatem & magnificentiam, quae vincant quidem auaritiam: nec tamen incidant in prodigalitatem. Ad cuius rei explicationem est supponendum, nomen illius virtutis, quam liberalitatem appellamus, non satis explicare actus & officia propria, quae (vt ait S. Thomas) sunt duo. Alter est moderari affectum internum pecuniae; & inordinatae cupiditatis diuitiarum: tam earum, quae desiderantur, quam, quae possidentur: Ita vt nec desiderium illarum, nec inordinatus harum affectus sit vitiosus: & ex hac parte est frenum auaritia, & iniustitiae omnis: furti, fraudis, & aliorum peccatorum, quae ab auaritia procedunt, quod vitium pauperibus ac diuitibus est commune.

SED hinc secundum officium oritur, quod magis elucet in diuitibus, vnde illa nomen liberalitatis accipit, quia inclinat eos, vt suas diuitias distribuunt, quando, & sicut expedit, iuxta rationis dictamen, & eisdem licite vtantur, non tam in propriam, quam in aliorum vtilitatem. Et hac ratione iniustitiam adiunat vt reddat quod debet unicuique eorum, cum quibus negotium aliquod habet & versatur; & misericordiam, vt necessitatibus & miseris pauperum subueniat & Religionem, vt largior sit in donis offerendis ad cultum diuinum. Et in hunc modum alias quoque virtutes iuuat, ad quarum actus diuitia vni esse possunt.

HAEc virtus, cuius materia sunt ordinaria diuitia, eleuatur, valdeque perficitur illa alia, quam magnificenciam appellamus. Cuius finis (vt ait S. Thomas) est, amplos sumptus facere, quando expedit: ita vt diuitiarum amor, quae expenduntur: (etiam si multae consumantur) nihil impediat quamuis illae soleant ipsa corda valde occupare. Ac propterea est in suis operibus magis gloriosa, & Principum ac Magnatum propria: idque duplici nomine. Primum est ob necessitatem, quia ad gubernationem suam opus illis est à suis subditis amari: vt postea apparebit: liberalitas enim (vt ait Boetius) reddit homines valde amabiles, & multo adhuc magis magni-

Liberalitas actus duo.

2. 2. q. 117. ar. 6. & 9. 1. 3. a. 3.

1. Affectum comprimere

2. Distribueret.

2. 2. q. 134. art. 1. Magnificencia.

1. Facit amari. Lib. 2. de consolat.

centia, quæ maiora distribuit bona, & ampliora confert beneficia. Et certum est, quod a *Dare* (vt Christus D. N. dixit, & refert Apostolus) *beatius sit* atque excellentius, quam *accipere*; habetque maiorem similitudinem cum Deo, qui dat omnibus, & à nemine accipit: estque genus quoddam *beatitudinis*, posse omnibus benefacere: & quoniam omnes amant suos benefactores, ided liberales ab omnibus amantur. *Alter* titulus est: quia bona, quæ Principes habent, acceperunt ab ipsa Repub. aut eius auxilio acquisierunt, decet vt eorum partem expendant in benefaciendo ijs, qui eiusdem Reipub. sunt partes & membra, præcipuè pauperibus, & huiusmodi subsidio indigentibus, vt pauld post videbinus.

Hinc licet expendere liberalitatem & magnificentiam Dei nostri in communicandis diuitiis ipsis Regibus, Cuius consilium est apertè expressum in eo quod euenit Regi Salomoni, cum ei dixit Deus, *h postula quod vis vt dem tibi*. ille autè tantum petijt *Sapientiam ad populum gubernandum*: & ita ostendit se valde mortificatam habere *diuitiarum* cupiditatem, siquidem nec illas petijt, nec vllam earum fecit mentionem. quo exemplo docuit Reges, quam parui facere debeant *temporalia* bona, respectu *spiritualium*: & quod illi ea magis contempserint, eò Dominum nostrum in maiori copia ea ipsis largiturum: quia nouit ipsos *diuitiis, honore & gloria* opus habere inter homines: vt status sui autoritatem conseruent, & efficacitatem necessariam in sua gubernatione habeant.

QUAMOBREM cum Deo placuisset valde Salomonis petitio, adiecit illi innumerabiles diuitias, & thesauros, & gloriam: vt nemo fuerit similis ei in Regibus cunctis eum præcedentibus. Sed & *clauitatem cordis ei dedit, quasi arenam quæ est in litore maris*: virtutem scilicet insignem, quæ est *liberalitas & magnificentia* in distribuendis thesauris *sapientia* absque *inuidia*; & *diuitiis* temporalibus absque *parcitate*, & cum tanta profusione & animi magnitudine, atque si maris arenam spargeret: & quasi non sua, sed omnibus communia essent bona.

DONA enim, quæ Deus dat iustis, sunt dona perfecta. fuisset autem angustum donum, si multas dedisset diuitias, & cor angustum, ad eas distribuendas, iuxta ea quæ ipsemet Salomon dixit: *vidi aliud malum sub sole, & quidem frequens apud homines: vir cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest anime sue ex omnibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus vt comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud: hoc vanitas, & miseria magna est*. Aliis verò, quibus eandem diuitias dedit, etiam tribuit potestatem eisdem fruendi, & hoc e *est donum Dei*: & quidè multò ampliùs, quam ipsæ diuitiæ. Et quod nã hoc donū est, nisi ipsa *liberalitas & magnificentia*, quæ his bonis benè vtuntur in finem, in quem à voluntate Dei illa largientis, or-

Pro 3. ex. Ar.
Eccl. 6. 1.
Act. 20. 35.

Beatitudo
quædam.

2.

Debetur
Reipubl.

b 3. Reg. 3. 5
11.
Salomoni
pernenti
Deus dedit
diuitias.

c 3. Reg. 4.
20.
Salomonis
magnifi-
centia.

d Eccl. 6. 1.

e Eccl. 5. 18.

Diuitia
cum sapen-
tia.
Ecc. 7. 11.

dinantur. Sed idem donum etiam in se includit *Sapientiam*, quæ docet bene uti diuitiis, comitando ipsam beneficentiam in suis actionibus. Et idem Ecclesiastes adiecit: *Utilior est sapientia cum diuitiis, & magis prodest videtur solum. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia, hoc autem plus habet eruditio & sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo; ac propterea sine ea, pecunia est parua utilitatis: Sed utraque simul coniuncta, opera faciunt regia magnificentia digna: qualia fuerunt ipsiusmet Salomonis, qui incredibiles fecit expensas, non prodigas, sed verè magnificas: quia omnes fuerunt cum magna sapientia ordinata, ut paulatim explicabitur.*

§. I. *Tres sumptus in quibus splendet magnificentia.*

r.
a 3. Reg. 6.
& 8.
b 2. Mac. 2. 9
Templa ex-
ornanda.
c 1. Reg. 10.
11. 27.

d 1. Par. 16.
2. 9.
A 1. ad. d. 11.
eorum qui
templa ne-
gligunt.
c 1. Reg. 1. 4.

PRIMUM: magnas hic Rex a templum quoddam ædificauit Deo sumptuosissimum, quod fuerit in toto mundo; illudque cum summa pompa & innumeris sacrificiis dedicauit. Nam, ut scriptura ait: *b magnificè sapientiam tractauit*, quemadmodum decebat ipsam Dei magnitudinem, cui seruiebat: nec propterea pauper est effectus; sed potius ditatus. Nam, cum se ostenderet gratum Domino, a quo diuitias accipiebat, idem illas multiplicabat, eiusque rebus prosperos euentus concedebat, & c. *nauib; quæ aurum ex Orphir portabant: & tanta erat abundantia argenti in Ierusalem, quanta erat lapidum.* ut Principes intelligat, si fuerint liberales & magnifici erga Deum, ædificantes & exornantes illius templa; & præbentes, quæ ad illius cultum sunt necessaria, non propterea illos in paupertatem deuenturos; sed potius multo amplius ditandos. Quod si qua via ad paupertatem deuenitur, ea est, auferre ea quæ sunt Ecclesiarum, & parcos se ostendere, in offerendo Deo, quod ipse illis dedit; & negligendo quæ ad ipsius diuinum cultum pertinent. Hæc prima fuit culpa Regis Asa, ob quam decidit à magna familiaritate, quam cum Deo habebat, *d quia accepit argentum & aurum de thesauris domus Domini, misitque ad Regem Syria, ut fœdus cum eo iniret, sed clariùs adhuc ipsemet Dominus significauit, cum Principes populi sui negligerent reparare templum Ierusalem, sub eo prætextu, quod nondum venisset tempus domus Domini ædificandæ: e Nunquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta? Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Semina stis multum & inulistis parum; comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum. Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras: Ascendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabile mihi erit, & glorificabor, di-*

cit Dominus. Respexisti ad amplius, & ecce factum est minus: & intulisti in domum, & exufflavi illud: quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibuit cæli, ne daret rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum: & vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quacunque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem manuum. Hæc omnia sunt verba Prophetæ Aggæi: & cum populus eius consilium sequens cœpisset ædificare domum Domino, exponentes in eam rem facultates suas: Deus quoque cœpit eas multiplicare. solennis enim est Deo hic mos, ut parcum se ostendat erga parcos, liberalem erga liberales; & magnificum cum magnificis.

SECUNDVM in quo Rex Salomon magnificentiam, sapientiamque suam manifestavit, fuerunt sumptus in auctoritatem subijpsius, & totius domus & aulae, & in bonam sui regni gubernationem facti. ædificavit enim domum suam, & domum saltus Libani, designando ac distribuendo officia earum, famulis suis & alijs subditis, cū tanta liberalitate & prudentia: ut cum Regina Saba, visitandi causa, ipsum accessisset, ait scriptura diuina: *quod videns omnem sapientiam Salomonis & domum, quam ædificauerat, & cibos mensæ eius; & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultra spiritum.* Et beatos dicebat seruos eius, qui stabant coram ipso, audiebant sapientiam eius, & glorificauit Deum, qui ipsum ita exaltasset super omnes Reges terra diuitiis & sapientia. Verè enim Deo placet, quod Principes & Magnates suas domus & statum suum ea magnificentia tractent, quæ decet gradum & qualitatem ipsorum; & ea sapientia omnia distribuunt, ac ordinant, ut omnes extranei obstupescant: modò tamen sumptus, quos faciunt, redditum suorum quantitate metiantur. Non enim esset prudentiæ, plus exponere, quam habent; aut quicquid habent in huiusmodi res exponere; aut quod superest sine consideratione abijcere: cum deceat aliqua relinquere pauperibus & indigentibus liberaliter distribuenda: ostendentes etiam Christianam magnificentiam in Eleemosynis cum ea liberalitate & largitate faciendis, quam Sanctus quidam Rex *g Dei misericordiam* appellauit, regiam scilicet misericordiam, & donum magnificentum: propterea enim voluit Deus ipsos habere, h plurima, ut & plurima dare possent. Cogitent, Regem cæli, dno prodigiosa conuiuia in deserto instituisse: in quibus, i cum quinque aut & septem panibus, & paucis piscibus multa hominum millia pascens, magnificentiam suam ostendit: ita illos sustentans, ut postquam laturi essent, multum superfuerit. Nec tamen propterea voluisse, ut qua superesset fragmenta perirent; sed iussit illa colligi, ut alijs esurien-

Deus cum
fenore red
dit.

2.

Magnifici
sini in sta-
tum.

1. 3. Ceg. 20.

4. 23.

3.

Eleemosy-
nas non ne-
gligant.

1. 2. Reg. 9. 3.

in Tob. 4. 9.

1. Ioan. 6. 13.
& Mar. 8. 3.

Tract. 1. c. 9.

S. Tho. 2. 2.

q. 2. ar. 6.

§. 10.

Ne sint pro
digales.

2. 2. q. 119.

a. 1. ad 3.

n. 2. ad 1.

[Eph. 1. 4.

Superbiam

Et luxuriam

deiciunt.

m. l. ar. 15.

1.

m. Mat. 4. 9.

Iniustitia.

Avaritia.

2. 2. q. 119. n.

1. §. 7.

tibus possent distribui. Ut Principes, ac diuites omnes intelligat. quam larga manu deceat eos distribuere, quæ habent, sicut supra est dictum: & simul, quod non debeant frustra abijcere, quæ illis superflua sunt, sed seruare, ut alio tempore distribuant, in quo, quod nunc superest, erit necessarium. Ex quo intelligitur, ijs, qui liberales se esse gloriantur & magnificos, curandū esse in suis sumptibus & expensis non incidere in extremum prodigalitatē, quæ solet aliās propria esse possidentium multas diuitias, sine dono sapientie ac discretionis: quia separant dona, quæ Deus voluit esse coniuncta. Quod, ut plurimum procedit, teste S. Thoma, ex duabus corruptis radicibus, voluptate sc. carnis, & superbia vitæ, quæ occultant aliquando ipsam prodigalitatē pallio magnificentie, dum nimios faciunt sumptus in cultu vestium conuiuijs, lusijs, recreationibus, alijsq; donarijs nimis magnis, quales fuerunt sumptus Regis Assueri, ut ostenderet diuitia glorie regni sui, ac magnitudinem & iactantiam potentie sue. Quæ etsi videatur magnificentia larua tamen potius est, & species eius; in rei tamen veritate est superbia & iactantia, & laruata sensualitas, aut mundana & diabolica magnificentia, quæ diuitiis vitur ad indulgendum carnis voluptatibus, quemadmodum in filio prodigo, aut pompis huius mundi, sicut detestandus eius Princeps: qui cum summa prodigalitate, obtulit omnia regna mundi Christo Domino, se cadens in terram ipsum adoraret. Ex quibus adeo deprauatis radicibus, qui fructus prodire posset, nisi duo æque deprauati atque ipsæ sunt: alter fructus est, quod labatur in quædam valde inordinata contra prudentiam & iustitiam, cum acceptione personarum: nam inanis magnificentia ac prodiga, facit Principes expendere & effundere plus, quam possunt; & ea, quæ non expedit, & personis indignis, cum periculo auferendi ea ijs, qui erant promeriti. Imò, ut etiam non satisfaciant ei, quod ex iustitia debent suis domesticis & famulis, dantes prohibitu quibus volent: quod eis aliàs non debent; ut famam & nomen liberatum obrineant. Ex quo alterum magis perniciosum damnum oritur, commutata scilicet prodigalitate in extremum avaritia: nam ex nimis huiusmodi sumptibus rediguntur ad inopiam & necessitatem, quæ immittit cupiditatē, inordinatè querendi diuitias, etiam alienas, ut suis necessitatibus subueniant.

§. II. Avaritia Principum Damna.

AVARITIE extremum, teste Sancto Thoma, perniciosius est prodigalitate. nam prodigus in hoc minus malus est, quod non videatur tenere suas diuitias auare; & ex eis benefacit alijs, sicut rationis limites transgrediatur. Avarus autem adeo inordinatum ad pecunias affectum retinet, ut non velit eas expendere

cum alio, etiam quando ad id tenetur: & proicit sese, ac temerè immit-
 tit quocunque potest, vt eam acquirat: deuorans innumera peccata, quæ
 Tractatu secundo posuimus: quibus addo, si *auaritia* etiam iungatur *poten-*
tia, similem eam esse *Mercurio*, quem Plinius rerum omnium *venenum* vo-
 cat, quia omnes corrumpit ac destruit: qui *Mercurius* ex naturali sua incli-
 natione valdè propendet, vt cum *argento* coniungatur, & multò magis cum
auro, quod miro affectu quærit, tenditque ad illud, vbi cunque ex *odore* il-
 lud esse aduertit. Quod si *terra* sit commistum, aut *cupro*, aut *plumbo*: om-
 nia penetrat, ac separat, illud verò ita apprehendit, adeoque fortiter am-
 plectitur, vt non nisi vehementi *ignis* possit ab eo separari: quia eam resolu-
 uens in *fumum*, cogit soluere prædam. Hanc in modum *o auaritia*, quæ ra-
 dix est omnium malorum, & mortalium venenum, si in corde potentium præ-
 dominetur, impellit illos, vt aurum & argentum, aliasque diuitias tanta ve-
 hementia quærant, vt ex ipsius terræ visceribus, & vbi cunque illas inue-
 niant, extrahant, etiam legitimos possessores eis spoliando: nec refugit,
 peccati venenum haurire, modò aurum simul hauriat: quod adedò fortiter
 apprehendit, vt non sit postea in terra, quæ possit ipsum à thesauro sepa-
 rare, in quo totum cor suum positum habet potiùs mille violentias, & astu-
 tias adhibet ad illum conseruandum & augendum, etiam cum iniuria pau-
 perum subditorum, qui vt plurimum solent facillè, & grauiùs opprimi. Et
 propterea dixit Salomon: *p Leo rugiens & versus esuriens, Princeps impius super*
populum pauperem, rugitibus enim & erroribus tanquam leonis; astutijs ve-
 rò & fraudibus tanquam *ursi*, famem suam satiat facultatibus pauperù: quia
 nulla est iustitia, nec potestas, quæ ei resistat. Sed magis adhuc declarauit
 hoc *Isaias* Propheta, dicens, de infelici *Ierusalem*: *q Principes tui infideles, so-*
cii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pro pello non iudicant: &
causa vidua non ingreditur ad illos. Infideles eos appellat. eò quòd nec Deo fi-
dem haberent, nec seruarent promissum hominibus factum, nec consuetu-
dines sequerentur, nec implerent præstita suis subditis iuramenta. Dicit esse
socios furum, quia occultè rapiunt aliena, imponètes tributa iniusta, & frau-
ditibus quibusdam ea cooperièdo. Diligebat munera, aperientes hoc deside-
rium litigantibus, vt muneribus ipsos sollicitarent. Sequebantur retributiones
quia occulta cum eis pacta inibant, dantes illis aliquid, vt aliquid ab ipsis ac-
ciperent: aliqua, verbi gratia, officia, non ob ipsorum merita; sed ob nego-
riationem per munera. Nullam rationem ducebant litium viduarum, & pu-
pillorum, eò quòd nullam ab illis talem utilitatem sperarent, atque à di-
uitibus & potentibus. Iuxta sententiam illam Michæe Prophete: r Princeps
postulat, & index in reddendo est. hoc est, Princeps perit quasi ex iustitia: iudex
verò sententia sua id illi attribuit, quamuis iure non debeat, sed eo animo

Cap. 10.
 Vide Acoftia
 lib. 4. b. 1.
 indic. c. 10.
 L. b. 33. c. 6.
 Auarus
 rex Mercurio
 similis.
 c. 1. Tim. 6.
 16.

p Pro. 28.
 15.
 Leoni &
 urso.
 q Isa. 23.

r Mis. 7. 3.
 Regum. &
 iudicium
 collusio.

Isa. 32. 5.

Magnificen-
tia iudicis.Amor Dei
et timor ge-
henna aua-
ritiam ex-
pellunt.Mercurij
mira vis.13. Reg. 21. 5.
Auari reges
à carnibus
consumpti.

4. Reg. 9.

17.

13. Reg. 22.
38.

id facit, vt Princeps etiam annuat illi in iis; quæ ipse petiuerit. Id explicat magis phrasis chaldaica, quæ habet, *fac pro me, & retribuam tibi*, fac scilicet in mei gratiam quod peto, & retribuam tibi, faciendo quod à me petieris. Omnia hæc vitia procul esse debent à Principibus Christianis. nam loquens idem Isaias, de iis qui in lege noua essent præfuturi, ait: *non vocabitur ultra is, qui insipiens est Princeps, neque fraudulenti appellabuntur maiores*, his verbis significans, eos futuros valde prudentes, & ab omni fraude & auaritia liberos, quam liberalitate & magnificentia mortificassent ac vicissent. Quæ magnificentia nunquam infidelis est sed semper fidelissima in implendis promissis, quibus aliquid potius ex gratia addit quam debeat debito ex iustitia. Horret furta; laruata, & iniusta tributa, & potius iusta moderatur; potius dona & munera vult largiri, quam accipere; potius viros quarit dignitatibus & officiis dignos; quam officia, quæ aliquibus offerat propter aliqua munera. Et potius gloriatur, quod pupillos ac viduas tueatur & protegat; quam potentes adhibeat in suos stipatores. Præterea, quemadmodum ignis amicitiam & coniunctionem Mercurij cum auro dissoluit, illumque in fumum conuertit: ita inflammatus Dei & bonorum & terrorem amor, euanescente facit fumum cupiditatis diuitiarum, expellendo illam ex corde, ita vt ipsum aurum, & diuitias, quas prius tanquam thesauros conseruabat, fumum iudicet. Quod si hic amor sit remissior, accedet æterni ignis timor, qui illum extimulabit, vt prædam retentam omnino soluat; sibi que complaceat, quod eam distribuatur. Nec tamen securum se existimare debet Princeps si semel vicerit cupiditatem. Quemadmodum enim Mercurij fumus, qui vi ignis exhalabat, cum ad rem aliquam frigidam peruenit, iterum coalescit, & eodem strepitu & propensione quam prius habebat, cadit in terram: (quo nomine Plinius eum æternum sudorem appellat) ita etiam si cor in timore & amore Dei frigeat & concresecat, virescit iterum auaritia, eadem vi ac importunitate qua prius. Denique ita interiorem cupiditatem oportet coercere, vt nulla eius appareant externa signa: aded enim ardentem cupiunt homines Principi suo placere, vt propterea, etiam ipso nihil tale expressè iubente, illi sese præcipitent in grauissima peccata. Quemadmodum euenit impio Regi Achab: qui tot signa turbationis & commotionis internæ, exterius edidit, ed quod Naboth nolisset ipsi vineam suam vendere, vt impia eius vxor Iezabel statim atque tantæ turbationis causam agnouit, vt eum ab ea eriperet, etiamsi nihil ille diceret, curauerit tamen ipsa vt falso testimonio contra Naboth in iudicio prolato, ipse lapidaretur: post eius mortem accepit Achab vineam eius possessionem. Sed non mansit eius cupiditas, & Iezabelis; iniustitia impunita, nam huius uerba, in pœnam suæ culpæ, canes deuorant; & x Achab sanguinem, qui occasionem peccato illi dederat, & fa-

ctum approbauerat, *canes quoque lixerunt*. Et meritò sanè cibus fuerunt canum, qui *canum viscera* in subditum suum habuerant. Vt ex hoc discant potentes; diuinam iustitiam vlisci iniurias pauperibus illatas, quicumque earum fuerint participes. Quare *charitatis viscera* omninò induant, vt neque diuitias nec delicias sibi velint, ex pauperum subditorum expensis, & cum detrimento & iniuria eorum. Sintque memores insignis illius facti Davidis Regis, qui, cum siti premeretur, dixit coram suis ducibus: *y O si quis mihi dar et potum aqua de cisterna, qua est in Bethlehem* (que ciuitas tunc erat ad partè castrorum Philisthijm) Irrumpentes ergo tres fortes duces castra Philistinorum cum periculo vite, hauserunt aquam de cisterna, & attulerunt illam ad David, at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino, dicens: propius sit mihi Dominus num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculū bibam: Quibus verbis, & factò suo ostendit se errasse, quod absque sufficienti causa, periculo illos vitæ exposuisset: quare noluit appetitui & palato suo satisfacere ea re, pro qua subditi sanguinis effundendi periculo se exposuissent; nec tali suo exemplo occasionem præbere, vt alia occasione alij faciant idem, exponentes periculo animas suas, tantum vt ipsi placerent. Et hac ratione S. Rex hoc documentum reliquis Principibus dedit, vt suas cupiditates ac desideria cohibeant. Quòd si contingat ex incuria aut obliuione, internum aliquod tale desiderium prodere, ne admittant aut acceptent eius executionem cum iactura sanguinis, aut læsione conscientie subditorum: sed potiùs dilatare ipsi debent magnificentiam suam regiam, vt pro eis non solum diuitias & thesauros suos, sed etiam, si id opus fuerit, sanguinem & vitam suam exponant, imitantes supremum Regem & pastorem hominum, cuius infinita magnificentia respendit in eo, quòd totum suum sanguinem in eorum commodum & utilitatem effuderit; & carnem propriam in cibum eis quotidie offerat sub panis & vini speciebus, obligans illos hoc tam splendido & magifico conuiuio, vt & ipsi magnifici sint in omnibus, ad ipsius obsequium pertinentibus, de quo dictum est: *y quod sit magnificus in sanctitate*: quia verè magnificentiã ostendit in magnificis & excellentibus suis operibus, sed simul sanctis: de quibus David: *z sanctimonia & magnificentia in sanctificatione eius*, in sanctuario scilicet, quòd erat eius templum. Sed multò amplius eadem sanctimonia & magnificentia præluere debet in *visis* huius Domini templis; & in ijs, quos ipse elegit in capita populi sui: qui meritò fulgere debent in operibus regia magnificentia eorum dignis, quibus subditi gaudeant.

Viscera charitatis, non canum induunt.
y 2. Rego. 23.
1. 17.

Pro subditis sanguinem fundere sine parati.

y Exo. 35. 11

z Psal. 95. 6

Reges sunt visus Dei sempla.

CAPVT IV.

HONESTA, TEMPERANTIA ET MODERATIO

*Principum est mortificatio nimiarum deliciarum,
& occupationum ordinatio Luxuria.*

a 1. Ioan. 1.
16.

b Escl. 43. 4.

c Prou. 31. 2.

Luxuriam
Rex cauet

ALTERVM vitium, quod grauiter oppugnat Principes & Magnates huius mundi est, quod S. Ioannes a *carnis concupiscentiam* appellauit, cuius esca sunt tria genera deliciarum; nã quaedam sunt castitati contraria, alia virtuti temperantia, & alia quae & oculos & alios sensus recreant, quibus adnumerantur nimii lusus, comœdia prophanã, & vana alia leuiaque & ludicra solatia; quibus conuenit quod Ecclesiasticus dixit de *Sole* tempore æstatis, quae in scriptura diuina *tentationem* significat b *tripliciter*, inquit, *sol exurens montes, radios igneos exsufflans, & resurgens radiis suis obcaecat oculos.* Qui autem hi sunt *montes excelsi*, nisi mundi huius Magnates, qui sublimiorem in Republica locum tenent? Et quomodo *sol tripliciter* eos exurit radiis suis, nisi tres prædictos ardores & sensualium delectationum desideria accendens? Nam quosdam exurit *facibus luxuria*; alios *gula & ebrietatis*; alios deniq; reliquis *solatorum* & aliarum oblectationum desiderijs: Hisce *radiis* excaecat illis rationis & prudentiae *oculos*: nam vbi *carnis concupiscentia* dominatur, non habet aditum *sapientia Dei*: & vix est, qui omnino victor euadat. Nam *diuitiarum* abundantia, & *superbia* vitæ, valde fouent hanc concupiscentiam, vt de terræ potentibus triumphet. Sed quoniam de his vitijs fusius agetur in Tractatu de continentia, ea hic solum insinuabimus, quae ad ipsos Principes spectant, proponentes illis ob oculos monita & documeta data Regi Salomoni à matre sua siue hæc sit *Bethsabee*, quae tanquam prudens mulier optabat filio suo prosperum & felicem in suo regno progressum, & exitum; siue mater hæc sit *Sapientia diuina*, inspirans ei, quae illi essent faciendæ, vt status sui obligationibus satisfacere. c *Quid*, inquit, *dilecte mi, quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorum meorum, dicam tibi?* Ter hanc proponit interrogationem; vocatque illum *valde dilectum* suum, vt alliciat ad ipsius consilia libenter audienda, suisque visceribus imprimenda. *Primum* ergo consilium fuit *ne dederis mulieribus substantiam tuam, & diuitias tuas in eo exponas, quod Reges delect.* hoc est, ne tibi laxes habenas in agendo inhonestè, cum mulieribus, effundens in hoc substantiam, fortitudinem ac robur corporis & animæ tuæ, & fias homo effeminatus & mulierosus; nec tuas diuitias in similibus vitijs expendas, quae alium fructum non adferunt, nisi quod Reges & regna deleant.

Quibus

Quibus verbis & radices, & damna huius vitij filio indicat. Nam *iuuentutis* vigor, Imperij *potestas*, & *copix diuitiarum*, arma illi subministrabant ad sensuales suos appetitus explendos, quibus si annueret, consumeret *corporis* fortitudinem, *diuitias* sui patrimonij, & totum *regnum* periculo amissionis exponeret. Quemadmodum ipsemet Salomon expertus est: ed quod non fuerit bonæ matris consilium secutus. Contra quem exclamat Ecclesiasticus, dicens: *d inclinasti femora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo*, qua abusus es, *dedisti maculam in gloria tua, & prophanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, vt faceres Imperium bipartitum*. Quæ autem macula fœdior esse potuit, quàm *idololatriæ*, incidentis in hominem, in quo tanta alius sapientia præluxit? Hic igitur Rex aded gloriofus, & sapiens, aded fuit obscuratus, & inordinato mulierum amore excæcatus; vt quo illis blandiretur, *e templa earum idolis erexerit*: in cuius peccati pœnam, filius eius amisit *decem* partes regni sui. Potuisset benè Rex hic cautior euasisse, ex periculo patris sui Regis *Dauid*, qui *propter adulterium* prope fuit, vt regno toto priuaretur: permittente Deo, vt filius eius Absolon contra ipsum insurgeret. Quid verò dicam de ipso *Absolone*? qui impudentia incredibili *gressus est ad decem mulieres concubinas patris sui coram vniuerso Israel*: de qua re maximè gloriabatur, vt posset diutiùs in regno confirmari? Verùm in caput ipsius recidit inhonestum consilium quod secutus est: abstulit enim illi *Deus regnum*, quod cupiebat, & *vitam*, qua aded scelestè utebatur. Eadem pœna punitus est *Holofernes* ille, qui aded iactabat suam libidinem, vt cuidam cubiculario suo dixerit: *hædum esse apud Assyrios, si femina virum irridere, agendo ne ipsi consentiret*. O Turpis & fœda libido, quæ aded in mundo iã præualuisti, vt etiam viri nobiles, honorem ex tua execranda societate quarant! Iustissimum est, vt *Deus* fœditatem tuam aperiat, priuando vita & honore eum, qui in re aded vili ac fœda honorem suum collocare audet. Pœna est *DEI* horrenda, quam per *Isaiam* Prophetam minatur Reipublicæ, dicens: *i quod effæminati dominabuntur eis*, post hoc enim tequitur, vt tales sint timidi, & ignaui; & affricantes hanc scabiem populo, omnes in eo sunt carnales; ideoque pœnam sustinent, quam turpi tua culpa promerentur. Discant igitur Principes ex alieno malo cautos esse, & amplectantur consilium, quod *Salomon* quidem scripsit, licet non fuerit secutus. Glorientur potiùs quod sint casti, reiicientes magno animo omnes turpes voluptates: memores etiam sint felicitis ac prosperi euentus, qui secutus est *Ioseph*, de quo dicit scriptura, *quod factus fuerit Dominus Aegypti, eo quod custodiuerit mandatum*, scilicet castitatis, quemadmodum postea videbimus, vt intelligant, custodiam huius præcepti aptissimum esse medium, quo *Deus* ipsorum regna conferuet, & in eisdem prosperet, & adaugeat.

d *Ecl.* 47.
21.*Luxuria de-*
let regna
& reges.
e *3. 10. 4. 7.*f *Iudit.* 2.
10.i *Isa.* 3. 4.*Alieno peri-*
culo sapiant
*Reges.*k *1. Mac.* 2.
53.

S. I. Secundum documentum pro sedanda concupiscentia.

I Provi. 31. 4.

Ita Iansen.
exponit.Deus cum
Regibus
castus.

in Eccl. 19. 2.

in Ose. 4. 11.

Ose. Esdra 3.

Et 4.

Rex Virtus
victor
uadet.

Ecc. 10. 16.

TRANSEAMVS ad secundum consilium siue documentum Salomoni à prudente matre datum: I noli, inquit, o Lamuel, noli Regibus dare vinum: ac proinde ne tu bibas: quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, nec patiaris tuos consiliarios & iudices vinum bibere: ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutant causam filiorum pauperis. Consilium hoc dirigitur ad Regem Salomonem, quem nouo nomine compellat Lamuel, quod significat; ipsi Dem, vel, cum ipso est Deus, quod nomē valde competit bonis Regibus, cum quibus Deus est, vt faueat illis: si in hoc ipsi honorem suum ponant, quod casti sint: quia tunc & ipse DEVS ducet sibi honori, in illis habitare. Sed nominatim mater commendat filio moderationem in vino, quod est libidinis incentiuum, temerè & inconsideratè garruens, secreta manifestans, sensus perturbans & iudicia iustorum. Ac propterea scriptura diuina vtrumque hoc consilium sapè coniungit, & ad vtriusque fugam hortatur; ita enim Ecclesiasticus: in vinum & mulieres apostatato facient sapientes, & arguent sensatos: Propheta Oseas dixit: in fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor, quia robur & vigorem animæ eneruant, & rationis iudicium inuertunt: vt homines à Deo auertantur; sanctamque eius legem conculcent, vt suis voluptatibus fruantur. Latet autem mysterium quoddam in ea disputatione, quam tres iuuenes habuerunt coram Rege o Dario, vt statueretur, quid esset fortissimum in terra: vnus dixit, forte esse vinum, quia seducit mentem hominum, etiam Regum: secundus dixit: Regem esse fortiozem; quia omne quodcunque dixerit, faciunt, ei que obediunt. Sed tertius probauit mulieres esse fortiores; eò quod Regum animos emolliant, sibi que subijciant, quamuis idem statim subiecerit omnium fortissimam esse veritatem, quæ est DEVS viuens & permanens in æternum, & pro hoc sententia fuit lata. Ex quo discant Reges, si cogitent, se tantum esse homines: & à vino & à mulieribus, cum magno suo pudore ac dedecore esse vincendos: si tamen veritati, quæ Christus est, sese coniunxerint: suamque spem in eum collocauerint, fore sine dubio vino & mulieribus fortiores; nec passuros se flecti, trahiue ad id, quod non debent; nec voluptates illas sensuum secuturos, magnamque futuram illorum gloriam, si duos illos hostes strenuè deuicerint. Et quamuis secundum hoc documentum nominatim prohibeat excessum in vino, eò quod detrimentum eius sit maiorum: etiam tamen suadet in genere temperantiam in cibo & potu; quod ipsum maximi est momenti pro ipsis Regibus, quemadmodum idem Sapiens dixit: p̄ uerterra, cuius Rex puer est, & cuius Principes mane comedunt. Beata terra,

cuius Rex nobilis est, & cuius Principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendū, & non ad luxurians; hoc est, non ob solam voluptatem, aut alium finem sensualem: hoc enim vocat mane comedere: quia non est quomodocunq; extra tempus comedere, sed inordinatum edēo habere ad comedendum affectum, vt statim atque excitantur, cogitationes suas in delicijs ciborum ponant, sicut ille qui dicebat, *quando euigilabo, & rursus vina reperia*. Tales sunt, qui nō ad nutrimentū comedunt, sed vt sibi tantū indulgeant; non, ob necessitatem, sed propter voluptatē; non, vt vires seruent ad sustinēdos labores, sed vt eisdem vtantur ad desideria sua explenda. quod damnū facile extenditur ad omnes in Rep. infelici, cuius Rex puer est, nō tā aetate, quā leuitate morū: quem facile imitatur reliqui Principes, & aulici nobiles, & hos reliquus populus. Quos omnes tangit illa Isaiaē maledictio: *ve qui consurgitis mane ad ebrietatem seclandā, & potandū vsq; ad vespertā, vt vino est uetis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiujs vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis, vt gratos vos ei exhibeatis in bono vlu donōrū ipsius. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendā ebrietatem, propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flamma exurit, sic radix eorum quasi fauilla erit, & germē eorum, vt puluis ascendet: propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, absque ullo termino: & descendant fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosiq; eius ad eum: vbi lingua ignis aeterni exuret omnes effrenes ad sensuum voluptates. Sed contra ait Sapiens: *Beata est terra, cuius Rex est moribus nobilis, & senectute venerabilis: quā nō in aetate consistit, sed in prudentia & sanctitate, quem reliqui Principes, regniq; Magnates imitantur; quorum temperantia in eo elucet, quōd nō nisi debito tempore, & quantum ad sustentationē satis est, comedunt. Et quamuis mensa sit multis ac pretiosis cibus referta, quemadmodum decet status illorum excellentiam, sed ipsi tamen inter tot fercula sunt valdē temperantes, ita vt nec multitudo, nec exquisita & pretiosa fercula ipsū appetitum laxent. Benē possunt Reges sapientiam suam, sicut Rex Salomon, ostendere in constituendis, quā ad suam mensam spectant; & quā ad suorum domesticorum ordinariam refectioem, iuxta suam magnificentiam, pertinent: non excedentes limites, quos dicit prudentia: sed ostendant simul temperantiam in eo, quōd sint sui ipsorum ac suarum passionum Domini, vt ex tot totamq; ferocibus oppugnatoribus victoriam reportent.**

Vt verd intelligant, quid eos agere par sit, ex plurimis, quā sibi supersunt; & quōd non omnia danda sint famulis, & domesticis; addit mater Salomonis aliud consilium: *date, inquit, siceram moerentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo: bibant & obliuiscantur egestatis suae, & doloris sui non recordentur amplius, quasi ei dixerim: cum tibi dixerit O Lamuel, ne multum*

Temperantia in cibo
& potu.
q. Pro. 23. 35

Isa. 5. 11.

Versu. 22.
Versu. 24.

Temperantia Regum.
laetabilior
3. Reg. 10. 4

Pro. 31. 6.

S. Ludouicus pauperes mensa adhibebat.

vini haurias, nec aula tuæ Principibus illud porrigas; nunc moneo, ne misericordia obliuiscaris, sed ipsum vinum mœrentibus, pauperibus, & egenis distribuas, hoc enim subsidio à te accepto, suæ miserię obliuiscuntur. Magna est, vt iam diximus Regum gloria, & misericordia, pascere esurientes, & siti- entes potare, mœrentes consolari, eorumq; miseriam tanta liberalitate subleuare, vt eius obliuiscantur. Essetque magnus regiæ mensæ ornatus, si ad eam vel prope conuenirent aliqui pauperes, qui cœlestis Regis Maiestatem referunt, quos æquè pasceret atq; seipsum. De hoc gloriabatur S. Ludouicus Galliarum Rex, suamq; magnificentiam in eo magis ostendebat; quod ad mensam suam pauperes illum circundarent, quàm quoddam regni Magnates.

§. II. De superandis Luxuriæ filiis.

DVOBVS his hostibus denictis, non erit difficile tertios superare, luxuria scilicet filios, carnalitatibus incentiuæ, gulæ comites, & multò magis otio, quod solet vehementer oppugnare Principes: afficiens illos in rebus Dei, & suæ gubernationis occupationibus tedio, vt propterea studeant adinueniendis varijs solatijs, quibus tempus fallant, sensus musicis, saltibus, comedijs indecentibus & alijs lufibus recreent: in quibus maiore temporis partem expendunt; sicut & in comedendo splendide, in dormiendo, & aliter quiescendo; noctes conuertentes in dies, diesq; in noctes, vt palato suo, & appetitionibus sensuum liberius vacent: quasi status Maiestas licitum faceret prauum quodcumq; exercitium; & in quo sunt occasiones peccatorum; & quasi non redderet ipsum Principem grauiori pœna dignum, ob grauius detrimentum commune, quod ex tali scandalo prouenit.

a Apoc. 18. 7

NAM etiam in eos lata est tremenda illa sententia, quæ habet: *a quantum glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum date illi tormentum & luctum*, non aufert illis Deus necessariam relaxationem, & conuenientem iuxta statum suum; sed *nimiam*, quæ in illorum cedit damnum. Nam, vt ait Ecclesiastes: *bona tempus habent*, debet igitur tempus distribui in res omnes, ita vt cuique suum tribuatur. Et Principes tenentur in tres partes illud diuidere, vt semper bene collocetur. VNAM partem expendere debent in rebus quæ animam cõcernunt, orando, lacrum Missæ officium audiendo, sacros libros legendo, confitendo, & communicando designatis diebus: nec orationis exercitium prætermittant, sine qua vitam bene ducere non poterunt: quia eò pericula sunt maiora, quò occasiones sunt vehementiores: ac propterea eò magis opus habet orationib. se præmunire. Propterea enim Rex Dauid, etiamsi alioquin valde occupatus, *septies tamen in die laudes Deo dicebat*, sic sollicitando diuinum in se studiũ, vt se regnumq; suum bene gubernaret. Quod, vt Plato dixit: gubernari nõ potest per solos homines absq; Deo: quemadmodũ nec bestię possunt bene se regere & gubernare per seipsas sine homine. Ac propterea,

b Eccles. 3. 1.

Temporis distributio pro Regibus.

I.
Deo.
c Psal. 118.
164.
Vide Ribaden. lib. 1. d. in st. Prin.
c. 3. l. 4. de egi. Dialo. 4.

inquit,

inquit, ante omnia necesse est, Deum inuocare, vt ciuitatem nostram ipse stabiliat; ac supplicare, vt nos exaudiat, sitque propitius ac benignus, ad nos accedat, vt doceat leges, & Rempublicam exornet.

ALTERAM temporis partem tribuere debent occupationibus suis, attendentes scilicet ad res suæ gubernationis: designantes ad id aliquot dies in hebdomada, aut aliquot horas quotidie: nam, si vel parum quotidie fiat, suauiter expediuntur multa. Et hoc fuit *quartum* consilium siue documentum à Bethsabec filio suo Salomoni datum, cum dixit: d *Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertransiunt: aperi os tuum, decerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem.* Quasi distinctius diceret: non satis mihi est, quòd opera *miseri cordia* in tristes & afflictos exerceas, sed etiam oportet exercere opera *iustitia*, quæ ad officium tuum pertinent: vt aperias os tuum, & suffragaris, faueasque *muto*, qui nescit suam causam propugnare; faueas etiam *peregrino*, & transeunti, ac denique *pauperi* & mendico cuius. Et quamuis huius tantum operis mentio fiat, ed quòd Reges difficilius attendunt ad homines viles & pauperes: sed vniuersim intelligendum est consilium de reliquis omnibus ad gubernationem spectantibus, accepto sufficienti tempore ad audienda negotia & expedienda; quemadmodum insignis ille gubernator Moyses, qui *de mane vsq; ad vesperam* occupabatur in expediendis negotijs sui populi.

DENIQUE reliquum temporis dandum est rebus ad corporis sustentationem, relaxationem, & solatium, (quemadmodum alibi est dictum) quantum scilicet expedit; & ita, vt tempus super sit ad ea præstanda, quæ sunt ex obligatione: & dando operam, vt dies in ijs expendatur, quæ sunt diei propria; & nox in ijs, quæ sunt noctis: non inuertendo ordinem hominibus à Deo præscriptum, in quo illos à feris distinguit; nam vt ait Dauid: *f in nocte pertransibunt omnes bestia silua, catuli leonum rugientes, vt rapiant, & querant a Deo escam sibi. Ortus est sol, & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur. Homo autem contra exhibit ad opus suum, & ad operationem suam vsq; ad vesperam*, & tunc recipit se in domum suam, vt corpori adferat aliquod leuamen. Quid autem hoc aliud sibi vult, quàm quod latrones, homicidæ, & adulteri; & *omnes, qui male faciunt*, quemadmodum Saluator dicit, *oderunt lucem*, scilicet diei; & student opera sua mala facere in nocte: quia tenebræ male gesta ipsorum operiunt: & propterea de die dormiunt, cum esset illis vtiliter laborandum. At sapientes & iusti, vtpotè filij lucis, libenter mane surgunt cum sole, vt Deum laudent, sui que status obligationibus attendant, expendentes diem in occupationibus, requiem verò reiiciendo in noctem. Qui, vt plus temporis negotijs tribuerent, optarent dies esse longiores, & breuiorcs noctes, quàm contra. Quemadmodum sanctus ille Rex, cui Deus

2.
Reipublica.

d *Pro. 31. 8.*

e *Exo. 18. 14.*

3.
Tom. 1. 1r.
2. c. 12.
Refectio.

f *Pf. 103. 20.*

g *10a. 3. 20.*

Dies labori
nox detur
refectio.

h 4. Reg.
: o. 10.

Noctes con-
trahantur,
dies protra-
hantur.

i Ro. 13. 12.

optionem dedit, vt alterum è duobus sibi eligeret, ad certitudinem sanita-
tis obtinendæ, aut h vt *ascenderet umbra in horologio decem lineis; aut vt reuer-*
teretur totidem gradibus; & ipse elegit hoc secundum, volens potius diem fi-
eri decem horis longiorem, quàm breuiorem: nam feruentes & prudentes,
quia potius ad laborem inclinant, quàm ad quietem optât, vt tempus labo-
ris sit prolixius, alterum verò breuius. Et cum ipsa natura in hieme dies faci-
at breuiiores, & noctes longiores: non totas dormiendo consumunt, sed
parte aliqua vigilant; non ludendo, aut garriendo solùm, vt tonipus fallant;
sed laborando & expediendo, quæ officium illorum requirit. Omni verò
tempore Apostoli regulam seruant, dicentis: *i nox præcessit, dies autem appro-*
pinquauit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in
die honestè ambulemus: non in comestationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, &
impudiciis, non in contentione, & emulatione: sed induemini Dominũ Jesum Chri-
stum, & carnis curam ne feceritis in desideriis, inordinate illi in indulgendo.
Hanc regulam S. Apostolus præscribit omnibus Christianis, quæ aptè etiã
proponitur Principibus seu Regibus, qui cum se regis vestimentis ornent,
deberent regalius adhuc indumentum eligere, suaque maiestate dignius,
Jesum Christum videlicet D. N. induentes regios & generosos eius mores;
indignum reputantes occupare se rebus ad *carnem* spectantibus, & nimios
esse in cura vilis ad eò ancille.

CAPVT V.

PRINCIPES ET GVBERNATORES DEBERE SER-
uare leges, & operam dare vt subditi seruent; suamq; gu-
bernationem eò dirigere.

INTEGRA Regum & omnium, qui Resp. regunt perfe-
ctio ad duo capita præcipua reduci potest: ad plenam scilicet
custodiam legis Dei, eiusque Ecclesiæ, & reliquarum
quæ sunt constitutæ in singulis Rebus. in eo gradu, qui ad
illos spectat; & præterea in adhibenda cura, vt omnes sub-
diti eisdem cum magna integritate ac perfectione seruent.

Nam Rex & quicumque alius gubernator (ait S. Augu.) *duas* gerit personas:
alteram hominis priuati: alteram Regis & personæ publicæ. Quæ homo pri-
uatus est, seruit Deo benè viuendo, leges custodiendo, & suæ propriæ salu-
ti, quæ finis est, in quem fuit conditus, attendendo, per media toti populo
Christiano communia: quæ Rex autem seruit etiam Deo, dando operam vt
reliqui benè uiuant, legesq; custodiant, vt & illi saluentur: qui finis est pro-
prius suæ gubernationis. Quæ rationes, etsi diuersæ sint; sed quoniam in vi-
no & eodem sunt coniunctæ, non poterit alteri sine altera plenè fati facere.

Custodia
legum per se
& subditos

Ep. 50. li. 2.
contra liti-
ras Paul. c.
29. tom. 7.

nec Deo servire ita, ut illi placeat, si deit vel obligationi *privati* hominis, vel *Regis* & publicæ personæ: sed placebit illi plenè & perfectè, si utramq; expleverit: custodiendo perfectè duo præcepta charitatis, Dei, & proximi: in quibus, ut ipse Salvator dixit: *totā lex pendet & Propheta.* nam præcipuus charitatis actus est obedire Dei præcepto, iuxta illam sententiam ipsius Salvatoris: *si diligitis me, mandata mea servate, & in qui servat verbum & mandata eius, verè in hac charitas Dei perfecta est.* Erit tamen eius perfectio adhuc maior in ijs qui gubernant, si ex charitate, quam erga Deum habent, studeat etiā, ut subditi id præstent: excitando eos verbis, exemplis, rationibus, beneficijs, promissis; minis quoq; præmijs & pœnis; omnibusq; alijs possibilibus medijs, exhortando, honorando, extollendo bonos, reijciendo verò, humiliando, & puniendo malos: ut sic Deo obsequium & gloria reddatur ab omnibus, qui ipsius curæ sunt cõmissi. Hominū enim gubernatio eò perfectior est, quo similior est gubernationi Dei, qui supremus est gubernator, & omnium gubernatium exēplar. Et ut S. Thomas ait: præcipuū suum finem respicit, ipsummet Deum, qui est ipsa bonitas per essentiam: eiusq; præcipuus effectus est, *assimilari summo bono*: ut scilicet, qui ab ipso gubernantur, summo bono assimilentur; quod insinuavit Salvator, cum dixit: *n estote perfecti, sicut Pater vester caelestis perfectus est,* & per Moysen dixit: *sancti estote: quonia ego sanctus sum:* quæ similitudo in eo consistit, quod quemadmodum Deus in se ipso est bonus, & causa ut reliqua sint bona: ita homo sit in se bonus; & inducat alios; ut etiam boni sint. Hunc in modum Reges & gubernatores (ut fuse ostendit idem Angelicus Doctor) debent respicere tanquam præcipuū finem, non diuitias, aut honores, aut reliqua terrena bona, bonis & improbis Regibus communia; sed ipsummet Deum, qui vltimus est noster finis, & æterna felicitas: dātes operam ut similes fiant, quantum fieri poterit summo bono per participationem excellentium virtutum, quæ in eius bonitate elucet. Ita ut sancti sint & perfecti in seipsis, sicut Deus sanctus est & perfectus, & simul ut subditi eidem Deo fiant similes, eiusq; sanctitatis participes.

§. I. *Tria præscribuntur Regibus documenta pro assequenda perfectione.*

PRIMUM itaque Rex & quicumque alius gubernator, ut in seipso sit perfectus, debet *Dei legem* perfectè servare, quemadmodum ipse iussit in Deuteronomio his verbis: *Postquam Rex sedit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leuitica tribus, & habebit secum, legetq; illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & caeremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore re-*

Deum diligant & proximum

K Mat. 22. 40. 110. 14. 1. 1. m. 1. 10. 2. 5

Subditos ad id inducant.

1. Par. 9. 10. 1. Ar. 2. 5. 4. 1. Mat. 5. 48. 1. 1. 19. 2. 1.

Opusc. 20. 1. 10. 6. 8.

Dei similitudo scopus sit Regum.

legem Dei perfectè servet.

Deu 17. 18

gnet

1.

b Prou. 3. 4.

Lex manu
portetur.

c Exo. 32. 15.

2.
Sacerdote
legem acci-
piat.

d Mala. 2. 7.

Aggei. 2. 12.

Sacerdotes
Angeli &
Magistri
Regum.

c Nu. 27. 18.

E Ios. 1. 7.

3.

gnet ipse, & filii eius super Israël. In quibus verbis tria maximi momenti docu-
menta Deus D. N. Regibus & gubernatoribus proponit. *Primum* est, vt
præcipuum ipsorum studium sit, legere librum legis DEI; dantes operam
bene intelligant quicquid in ea continetur: ne ex ignorantia aliquid negligat;
illumque semper apud se habeant: ne eius obrepat *oblitio*. Et quando mo-
net, vt liber describatur, non tam id intelligit de descriptione quæ fit pro-
pria manu in folijs chartæ, aut membranæ; quàm quæ imprimitur (vt Sa-
piens ait) *b in tabulis cordis*, ita vt cogitationes, ac desideria, verba & opera
Regum sint transumptum quoddam valde simile præceptis & consiliis le-
gis; & Lex quædam viua, quæ illa in seipsa manifestet. Ac propterea quando
coronam Regni capiti eius imponebant, habebat ipse Legis librum in ma-
nu sua: vt intelligerent, præcipuam suam curam esse debere eius custodiam,
manum operi ad mouendo. Quemadmodum ipse Moyses, qui populi illius
caput erat, cum reuerteretur ex monte, *c portabat duas tabulas testimonium
manu sua*, in quibus erat Lex scripta; quasi populum moneret: legem non so-
lum esse, vt super caput poneretur, venerando scilicet quod illa iubeat; sed
vt *manibus* etiam tractaretur, vt mandaretur executioni.

NE tamen seculares gubernatores decipiantur existimantes legem Dei
esse, quæ reuera est huius mundi, aut Dæmonis, proponit *secundum* docu-
mentum illis verbis: *accipient exemplar ad describendum à Sacerdotibus leuitici
ordinis*: eam pro Lege Dei agnoscentes, quam illi dederint ac docuerint.
Nam in rebus ad legem & Christianam religionem spectantibus, Sacerdo-
tes sunt Regibus superiores: & summus Sacerdos Ecclesiæ, Papa scilicet,
dux est ac magister omnium. Ac propterea dixit Malachias Propheta: *dila-
bia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus
Domini exercituum est*. Vocat autem illum *Angelum* vt intelligatur, quod quæ-
admodum Angeli sunt hominibus excellentiores, eorumque *magistri*, quibus
manifestant Dei voluntatem: ita Sacerdotes, sunt dignitate excellentiores
reliquis hominibus, etiam Regibus: quorum propterea *magistri & consilia-
rij* esse debent, in rebus ad legem & religionem spectantibus, & per eos agno-
scere debent ipsius Dei voluntatem. Quemadmodum ipse dixit Moyli: *e
tolle Iosue, & stet coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine, pro hoc, siquid
agendum erit, Eleazar Sacerdos consulat Dominum, & ad verbum eius egredietur
& ingredietur ipse, & omnes filii Israel cum eo*. Et quamprimum Iosue imperium
& gubernationem populi adiit: statim Dominus illum monuit, *f vt custodi-
ret & faceret omnem legem, nec declinaret ab ea ad dextram vel ad sinistram*, nec
desiderio prosperitatis, nec aduersitatis metu: nec nimio feruore limites ex-
cedendo, nec ex pusillanimitate aut torpore aliquid prætermittendo.

EODEM dirigitur *tertium* documentum Dei ad Regem, dicens: *nec ele-*

nec ele-

uetur cor eius in superbiam super fratres suos: quasi eo nomine, quod Rex sit & gubernator, arroget sibi, posse licite facere, quod illi non possunt: aut declinet in partem dextram vel sinistram. nam in hoc reliquis omnibus est par. propterea enim subditos appellat eius fratres: eod quod omnes sint eiusdem celestis Patris filij, eodemque modo teneantur, omnibus in rebus, quas Lex statuit, obedire: Ex quo sequitur, obedientiam, quæ legi est deferenda, non esse quasi alicuius mancipii, ob timorem; quia hæc ratio & respectus est nimis vilis pro corde hominis generosi, debet igitur obedire tanquam filius, ob amorem; & potius gloriari, se filium esse Dei, quam Regem vniuersi orbis: siquidem filiaro: illa cum facit æterni regni hæredem. Ac proinde, potius in hoc suum solatium ponere debet, quod tanquam filius Deo obediat: quam quod tanquam Dominus toti mundo imperet.

Quo diximus de lege diuina, intelligendum etiam est de humanis, Ecclesiasticis, & ciuilibus, quas condunt Summi Pontifices in Ecclesia, & Reges in sua Rep. quas & ipsi debent perfectissime seruare, præcedentes, vt S. Th. ait, hoc exemplo suos subditos; ne illis dicat D. N. quod de Scribis & Pharisæis: *g dicunt & non faciunt, & imponunt onera impartabilia in humeros hominum, digno autem suo nolunt ea mouere.* Et propterea Innocentius Papa dixit: *quod quisque iuris in alterum statuit ipse debet vti eo*, idque etiã iuxta sententiã Catonis, dicentis: *Patere lege quam ipse iuleris, quã cum feras, vt omnes seruent, tu primus serua: Ne pro tuo libitu tecum dispenses, nisi velis eodem modo cum alijs dispensare; aut vt illi absque dispensatione legem transgrediantur. Ostende iustitiam legis tuæ in hoc, vt teipsum per eam dirigas; & ostende eius suauitatem in hoc, quod tu ipse libenter illam serues.* Præcede tanquam bonus pastor exemplo tuo; vt subditi gloriantur, quod te sequantur. Quam obrem bonus Imperator Theodosius dicere solebat: quamuis non esset ipse proprijs legib. subiectus, velle tamẽ se illis alligare, easque seruare. Et magnus ille Sapiens Plato scriptum reliquit Reip. felicitatem in eo consistere, quod *lex sit verè Domina Principum*: Principes verò serui & famuli legis. Contra verò perniciem esse eiusdem Reip. si lex ancilla esset Regum, & ipsi eius Domini, trahentes illam ad suam voluntatem. Præterea, Reges speciali quadam ratione debent magna cura ac diligentia Ecclesiæ leges custodire, quia eius sunt filij & subditi, sicut & reliquæ: ac propterea in eo gloriari debent, quod valde sint ei obedientes. Et quid (ait S. Ambrosius) gloriosius potest esse Imperatori, quam quod *Ecclesia filius* appelleretur? Nam bonus Imperator intra ipsam Ecclesiam est, non supra: quod si filius est, meritò erit valde obediens bonæ matris suæ iussis: nam tunc obedit ipsi Domino, qui dixit: *h qui vos audit me audit; & qui Ecclesiam non audierit, habebitur Ethnicus & Publicanus.*

Deo obedire
melius, quã
tori mundo
imperare.

Filius Dei
rex est.

1. 2. q. 69. ar.
5. a. 3.
g Mat. 23. 4.
De Const. c.
omnes.

Lex sit Do-
mina Re-
gum.

Leg. Digna
vox c. de Le-
gibus.

Li. 2. de Le-
gibus.

Rex filius
Ecclesia.
Luc. 10. 16.
Mat. 18. 17.

S. & l. Procurandam esse a Regibus inter subditos legum diuine
obseruationem

Lex
Euangelica
& Dent. 28.

Ecclesia.

Epist. 75.

1 Isa. 49. 23.

Reges tem-
poralia se-
minant, spi-
ritualia
merunt.

Dan. 9. 27.

Et

in Mat. 24.

15.

Heresim

Reges extir-

pend.

D. I. Reg. 5.

Tr. 11. in 10.

POSTquam prime huic obligationi satisfecerint Reges & guberna-
tores, diligentem debent operam dare, vt reliqui omnes, in primis di-
uinam euangelicam legem custodiant: ex qua tamquam ex origine & radice de-
pendet custodia reliquarum legum; & tota felicitas aut infelicitas Reip. quem-
admodum Moyses monuit populum Hebræum, *ke precatus mille benedictiones eum
seruantibus, & mille imprecationes transgredientibus.* Secundo loco studere debet,
vt Ecclesie leges seruentur, etiam gloriantes, quod eius sint filii in protegenda
ac defendenda sancta sua matre, curando, vt quod illa præscribit, ad vnguem
seruetur: nam vt S. Leo Papa scribens ad quendam Imperatorem dixit: Deus
tibi dedit regni potestatem; non solum vt mundum gubernes; sed nominatim,
vt Ecclesiam defendas: reprimens improborum hominum temeritatem; &
manu tenens, quod in illa bene est constitutum. Sed blandius adhuc Deus D.
N. idem dixit per Isaiam, loquens de primæua sua Ecclesia: *1 Et erunt Reges
nutritii tui, & regina nutrices tua: vultu in terram demisso adorabunt te, & puluere
pedum tuorum lingent. Et scies, quia ego Dominus, super quo non confundentur, qui
expectant eum:* quasi animum ei adderet, ne timeret aut pusillo esset animo,
quod paruam se, debilem, ac inermem videret: ego enim, inquit, efficiam,
vt ipsi Reges, & Regina terre tibi sese subdant tanquam seruas; teq; summa
reuerentia & humili subiectione colant, ac venerentur: & tanquam nutritij
& nutritiæ te in suis vlnis gestent, & sustentent; potestatisq; suæ regni bra-
chii tueantur ac defendant: Debent certe hoc Ecclesie, quæ mater & nutritrix
eorum est, quoad spiritualia; illa enim genuit eos in filios Dei per sacrum Ba-
ptismum; eos nutrit lacte suæ doctrinæ, alit Sanctis Sacramentis; gubernat
sanctis suis legibus & consiliis; iuuat suis orationibus, & sacrificiis. Quam ma-
gnam ergo est, quod ipsi Reges & Regina nutritij sint, ac nutrices Eccle-
siae in temporalibus, suis eam diuitiis dirando, armis propugnando; & viam
aperiendo, vt eius gloria per vniuersum mundum dilatetur? Ex quo fit, vt
nullum aliud vitium aded debeant detestari, ac persequi in Rep. atq; heresim:
hoc enim ait S. Hieronymus esse *Idolum* in templo Dei positum quod Chri-
stus D. N. in *abominationem desolationis appellauit*: eò quod reuera Heresim
abominetur, vastet, ac destruat Fidem ac Religionem, & quodcumq; regnum
siue Remp. quam ingreditur, perturbet; & leges Christi, & Ecclesie suæ
proiciat ad terram: quapropter digna est, quæ omnes detestentur; & vastare,
ac in profundum mittere, diligentissime studeant. Et quoniam spiritualia
Ecclesie arma ad id non semper sufficiunt: necesse est, Reges eam adiuuare, vt
hoc *Idolum* extra sanctum Dei templum proiciatur, abscindendo Idoli *caput*
& vtriusq; *palmas*, ne loqui, aut operari, aut præualere possit. Et hoc
ait

(ait S. Aug.) esse proprium officium Regum, ut Ecclesia sancta, cuius filij ipsi sunt, habeat ipsorum tempore integram pacem, & quietem. Et quemadmodum dixit Celestinus Papa scribens ad Theodosium Imperatorem magis sollicitos esse oportet de pace Ecclesiarum contra hereticos, quam de suorum statuum securitate. Cum enim prima eorum cura esse debeat, ut, quæ Deo placent, conferentur, si ei attendant, reliqua omnia felicissimè eis adijciuntur.

Et HINC sequitur, meritò debere illos summa vigilantia attendere, ut omnes occasiones publicorum peccatorum suis subditis remoueant, in quibus Deus ipse offenditur, & eius sacra religio cultusque contemnitur. Nam hoc genus peccatorum valdè disponit ad hæreses & apostasias: & quæcunque incuria in eis auertendis adeò degenerat à Christiana gubernatione, ut plurimum obscuret aliorum operum gloriam, quantumuis egregia & gloriosa sint; quemadmodum insinuauit Sapiens loquens de Regibus suæ nationis: *opraer David, & Ezechiam, & Iosiam, omnes peccatum commiserunt: nam reliquerunt legem alvisimi, Reges Iudæ, & contempserunt timorem Dei, quæ sententia vna est ex difficillimis, quæ sunt in sacra scriptura: nam inter tres illos Reges, quos asserit innocentes, vnus fuit David, qui graui peccata adulterij & homicidij commisit: & præter illos tres, alij quoque laudantur in scriptura, tanquam valdè iusti, quales fuerunt Rex Asa, & Rex Iosaphat. Sed quoniam Spiritus Sanctus semper est verax in ijs quæ dicit, necesse est dicere: omnes Reges Iudæ, præter tres nominatos, aut fuisse Idololatrias; aut, si iusti fuerunt, ut scriptura indicat, aliquam negligentiam admisisse in remouendis ex regno suo publicis occasionibus transgrediendi legem Dei, & idololatrandi, quare eadem sacra scriptura addit, de Asa & Iosaphat: quòd p excessa non abstulerint, in quibus populus idolis sacrificabat: hoc autem erat contra Dei præceptum, & non nihil redolebat idololatriam, in ipsis Regibus: & hæc sola negligentia, quæ perdurauit vsque ad tempus Regis Ezechia: q qui ea dissipauit satis fuit, ut illi non computarentur in numero Regum perfectorum, sed peccatorum. Et quamuis David graui illa peccata admiserit: illa tamen non fuerunt contra religionem & cultum diuinum; sed ex passione, tanquam homo imbecillis cecidit, & mox insignè fecit pœnitentiã. Tantumq; Zelum habuit, ut lex Dei seruaretur: ut propter alia peccata non amiserit cõpellationem Perfecti: & ita dignus fuit, qui inter eos, qui non peccauerant computaretur. Ut Reges & Principes videant in his exemplis, quantum referat ipsorum, nõ esse negligentes in permittendis occasionibus publicis legem Dei transgrediendi, quando commodè possunt eas absque grauib; alijs damnis remouere: talis enim incuria sufficit, ad gloriam obfuscandam, quam præclaris alijs facinoribus essent promeriti, nec tamen ex altera parte animum abiiciant, si tanquam debiles aliquando labantur: siquidem perfecta pœnitentia tanti est apud Deum, ut propter eam Deus peccati ipsorum obliuiscatur.*

Ribaden.
l. 1. c. 17.
Ap. Bar. 1. 5.
anno 431.

Occasio pu-
blicorum
peccatorum
collatur.

o Ecc. 49. 5.

Negligentia
in Religione
Peccatum
proprie à
Deo dicitur.
p 3. Reg. 15.
14. c. 22.
44.
2. Par. 20. 13.
q 4 Reg. 18.
4.

Zelus Dau-
dis peccata
eius extin-
xit.

CAPVT VI.

*IUSTITIA, ZELVS ET FORTITVDO, IN OBSER-
uatione legum: Et dandam esse operam, vt omnes eas ser-
uent: adferuntur exempla undecim insignium
virorum ad hac comprobanda.*

Vt utrique obligationi prædictæ satis fiat, necesse est, Re-
ges & gubernatores induere & armare se virtutibus illis,
quæ adiuuare illos possint, vt vtorum suorum cõpotes e-
uadant, imitantes supremum suum gubernatorem, de quo
Isaias ait: *indutus est iustitia vt lorica; Et galea salutis in capite
eius: indutus est vestimentis vltionis, Et opertus est quasi pallio*

Zeli. In quibus verbis, *quatuor* excellētes virtutes insinuat, ijs qui gubernant
valdē necessarias: *IUSTITIAM* scilicet, *ULTIONEM*, & *ZELVM*, quæ tamen tan-
quam suo fundamento innitantur *INTENTIONI salutis aternæ.* Aptissimè verò
Intentionem hanc salutis confert *galea*; *Iustitiam* lorice; *Ultionem* vestimento;
Zelum pallio. Nam quæ admodum *galea* ponitur in suprema parte hominis,
capite scilicet: ita Reges & gubernatores debent super caput suum colloca-
re salutationem propriam, suorumque ciuium, & subditorum, tanquam re-
sibi maximè dilectam, & maioris pretij ac momenti, quæ sit in toto mundo:
& ad hanc dirigenda sunt reliqua omnia opera, cum spe magna eam conse-
quendi, propterea enim Apostolus *galeam* appellat *spem salutis.* Et quem
admodum homo nihil diligentius custodit, quam caput, & ipsæ manus ex-
ponunt se cuicumque periculo, vt illud protegant: ita nihil adeò ze-
lare debent Reges, atque propriam salutem in primis, deindē aliorum:
Nam *quid* illis prodesset, si totum mundum lucrarentur, eiusque fierent Domini,
si *anima* sua detrimentū pateretur, ita, vt cælū amitteret: & parū certè omnino
illis proderit, subditos habere prædiuites, & opibus in hac vita abundātes,
si ob suā ipsorū incuriam illi dāentur in altera. Quare quodcunq; tēporale
dānū debet parui fieri hoc nomine, ne spirituale animæ bonū, quod aternū
est, pereat. Et nihilominus debent etiā rationē habere *salutis corporalis* Resp.
quæ in eo cōsistit, vt benè sit ei prospēctū de reb. tēporalibus, quæ ad vitā
ipsam sustentandā sunt necessaria, quæ admodum Ioseph cum esset Aegypti
gubernator, d tēpore fertilitatis collegit plurima frumenta in horrea Aegypti, vt te-
pore sterilitatis posset populū alere. Propriè enim ad gubernatores spectat pro-
uidētia rerum futurarum: & in tēpore prospicere de remedio necessitatu

a Isa. 59.17

Galea.
Salus pro-
pria & sub-
ditorum.
b 1. Thes. 5. 8

c Mat. 16. 26

Salus corpo-
ralis Res-
p. ubi ca.
2 Ge. 4. 35

spiritualium & temporalium: de illis liquidem illud intelligitur Euangelij: quod *e seruus fidelis & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, debeat illi dare fructi mensuram, & cibum in tempore*, quantum scilicet ad vitam sustentandam opus habeat: sic enim curare debet, vt omnes *quarant primum regnum Dei, & iustitiam eius*: in qua salus animæ & pax Reipublicæ consistit; vt etiam tanquam additamentum illis det *bona*, quæ ad corporis salutem pertinent.

PRÆCIPVA principis arma ad hæc omnia esse debet *Iustitia*, quæ *lorice* assimilatur, vt potè forti ex ferro armaturæ, non quidem offensivæ sed *defensivæ*, & aptatæ ad *mensuram* induentis illam. Nam Iustitia non est ad offendendum, & iniuriam vlli inferendam, sed ad corpus Reipublicæ defendendum, & sine detrimento conseruandum, dans vniciuique cum *æqualitate* quod suum est, illique iuxta illa merita debetur. Si enim Iustitia deficeret: quid aliud essent Regna, ait S. Augustinus, nisi latrocinia, & quædam malefactorum speluncæ? Omnes feruerent adulterijs, homicidijs, furtis & alijs iniurijs sine numero: quæ omnia iustitia intercipit, sed oportet tamen Regem eam induere in seipso, in omnibus quæ ad ipsum spectant eam obseruando; & postea etiam inter alios eandem exercendo. Nec debet dicere, sicut solent improbi homines: *Iustitia fiat, sed nō tangat domum meā*. Si enim iustitia Principum domus fugiat, etiam fugiet reliquorum iudicium, & omnium citium domus; euenietque miserabilis illa strages, quam lugebat Ilias Propheta pauld ante verba ipsius supra posita. *g Conuersum est, inquit, verorsum iudicium, & iustitia longe stetit: quia corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi; & facta est veritas in obliuione: & qui recessit a malo, prada patuit*. Quod si Reges & gubernatores admittant in domum suæ conscientiæ, in palatium, in aulam suam veritatem ipsam, præbeantque *Iustitiæ* aditum, mox eam in totam Rempublicam inducent, omnesque subditi in suas ciuitates. ac domus illam recipient. Imò & ipsorum Regum Iustitia animum & fortitudinē eis addet, vt voti sui compotes fiant, & *iustitia eius ipsa confirmabit eum*; vt scilicet leges conseruentur, & omnes calumniæ & iniuriæ remoueantur, & cum his omnibus remanebit regnum stabilitū & confirmatum. nam, vt Sapiens dixit: *h iustitia firmatur solum, & i thronus*. Sed quoniā nunquam in Republica desunt improbi: idē iustitia armat Principem indignatione & vindicta contra ipsa vitia & peccata, vt reprimat delinquentium temeritatem, propterea liquidem dicit Spiritus sanctus: *k Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo, & ipsos quoque malos*. Vt enim ait S. Augustinus ira toruē quod malum est aspicit: vt nullus in eius conspectu audeat illud facere. Et vt dicimus: oculus Domini impingnat equum ita oculus Regis, qui bono suorum ciuū attendit, illos facit bonos; & oculus

c Matth. 24

45.

f Luc. 12. 4:

Mat. 6. 34.

2.

Loricæ

Iustitiæ.

Lib. 4. de ci

uit. c. 4.

g Isa. 59. 14.

i

Rex iustus

ipse sit.

h Pro. 16 13.

i Cap. 25. 5.

3.

Vestimenta

k Pro. 20. 3.

Lib. de cor-

rect. & gra-

tia c. 13.

Vltio pa-

terna.

iratus eosdem reprimit, ne mali fiant. Ne autem existiment, eam seueritatē manere tantum in *toruo vultu*: oportet suo tempore etiam induere iustam *vindictam*, puniendo delinquentes, vt alij cauciores fiant. Sed hanc *ultionem* non confert Isaias cum armis ex ferro & ex chalybe, sed cum *vestimentis*, quæ solent esse ex *mollis lana*: vt intelligatur, non oriri ultionem ex odio, rancore, aut ira; sed ex *amore*, & cum lenitate: ostendendo *compassionem* in eum, qui punitur: vt paulò post videbimus.

§. I. *Zelus & eius actus.*

4.
1.2.g.28.Ar-
tic.4.
Zelus effe-
ctus amoris.
Ca.4.de di-
uin.nom.
par.1.

DEBET quoque Princeps armari feruenti **ZELO**, qui *injustitiam* comitetur, & *indignationem*, & reliqua opera, quæ fecerit: vt & legem ipse custodiat, & alios seruare faciat. Hic **ZELVS**, vt S. Thomas ait, est præcipuus *amoris* effectus: qui enim multum diligit alium, statim procurat remouere, & impedire quoduis malum, damnum, aut iniuriam, quæ illi infertur. Et quò amor est maior, eò etiam zelus est vehementior. Et quoniam **DEVS** ad eò amat creaturas, ideò (ait S. Dionysius) vocatur per eminentiam *zelotes*, boni scilicet eorum qui *zelant* eius honorem. Et hinc fit, vt singulis amoris actibus respondeat actus zeli proportionati: & quot sunt bona, quæ amat charitas, tot actus zeli ab ea procedunt. Nam, quia Deum amat, zelum habet eius *gloria*; & cupit, quicquid illi aduerlatur, impedire; quoniam propriam amat *salutē*: zelo magno illam procurat, resistendo omnibus, quæ illum possunt impedire; quoniam *Reip. commune bonum* amat: zelum habet illud conseruandi ac promouendi, omnia remouendo, quæ illi nocere possunt. Et in hunc modum est zelus obedientiæ, castitatis, iustitiæ, & reliquarum virtutum, quia omnes amat; & vitia destruere cupit, quæ illis aduersantur. Sed omnes hi zeli actus reducuntur ad zelum *custodiendi* leges, & *dandi operam*, vt & alij eas custodiant. Qui *duos* actus habet, internum vnum, & alterum externum. *Internus* est vehemens quædam tristitia ac *dolor* de miserijs, quæ sunt in Rep. tam *spiritualibus*, quæ sunt vitia & peccata; quàm *temporalibus*, quæ sunt calamitates, quibus Deus punit peccatores. Qui dolor non solum propterea habetur, quod timeat, ne fortè incuria sua, aut mala gubernatio sit eorum peccatorum causa: sed præcipuè, quòd sint contra *legem Dei*; & ita ipsum offendant; & propter damnū, quod adferunt toti communitati, & singulis ciuibus. Hic erat zelus, de quo Dauid: *a tabescere me fecit zelus meus, quia obliui sunt verba tua inimici mei*. vt autem hunc dolorem ostenderet, non esse ex proprio damno, dicit in alio loco: *b nonne qui oderunt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam?* Et quoniam zelus hic internus non potest otiosus esse: simul adfert secum *decretum* & resolutionem

Zelus inter-
nus legis Dei
& boni pu-
blici.

a Psal. 118.
139.

b Psal. 138.
21.

faciendi

faciendi quicquid poterit, ad hæc peccata impedienda, & ea damna reparanda: siue puniendo delinquentes, siue contra hostes Dei & Reip. pugnando, seq; si opus esset, magna animi fortitudine ad mortem in hac causa subeundam offerendo: eum in modum, quo S. Ioannes dicit de Christo D. N. quod *celus Domus Dei comederet eum*: quod videret, tot in ea fieri peccata. Et hic zelus effecit, vt ipse *quasi flagella de funiculis faceret, vt eiceret de templo eos*, qui illud prophanabant: & idem zelus effecit, vt postea corpus ipse suum offerret ad flagella, & ad mortem crucis, pro bono hominum. Ita palam ostendens infinitam suam Charitatem, *ponendo animam suam pro amicis suis*: nam zelus amoris, si alios punit; id facit, vt alios protegat, & illis benefaciat, ac propterea Isaias *pallium zeli* appellauit: nam quemadmodum *pallium* est reliquis vestimentis latius, eaque cooperit ac munda seruat; ita zelus amoris valde dilatur, & cooperit, protegit, & custodit leges ac virtutes, earumque omnes actiones: dando operam, vt in puritate & integritate conseruentur. Et boni Principes, & gubernatores pallio zeli tegunt & defendunt omnes suos subditos; iuuantes eos, vt probi sint, & virtutum perfectioni studeant, remouendo omnia impedimenta, quæ improbi illis adferunt. Ac propterea Apostolus dixit: *Principes non esse timori boni operis*. nam boni non indigent huiusmodi timore, vt peccata fugiant: quia virtus eos ad id impellit: *sed mali*, vt improborum scelera impediant. Sed vtrisque sunt *ministri Dei in bonum* suorum ciuium, quia remunerat & fouet bonos: vt in bono perseuerent; malos vero punit: vt à malo desistant, & non afficiant iniuria, nec impediant bonos. Vocat autem *Principem ministrum Dei*, vt intelligat, se habere supra se supremum alium gubernatorem eisdem armis ornatum: qui attente vigilat, vt *iustitiam* exerceat, quando eius minister id negligit conuertetque in ipsum iustæ suæ indignationis, & zeli arma. quibus illum punit: quia ipse alios non punit, cum *iustitia, virtus, & zelus* id iubeant: Iuxta sententiam Dei in Regem Israel, qui vitam iniuste donauit Regi Syriæ, dicens: *quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua, pro anima eius, & populus tuus pro populo eius*, tu scilicet morieris, & populus tuus in ea incidet mala, & punietur, sicut illius populus puniri debuit. Et hic timor sufficere debet, vt Principes non negligant administrare iustitiam, memores eius, quod dixit Rex Salomon, quando iussit occidi Ioab, eò quod proditorie occidisset Abner & Amasa; dixit enim Banaia: *interfice eum, & amonebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Ioab, a me, & a domo Patris mei*.

§. 11. *Zelosorum exempla circa legum custodiam.*

Quæ hætenus diximus illustrabuntur, adductis insignium virorum exemplis, quorum catalogum fecit Matathias pater Machabæorū, vt illos tuos animaret, cum Respublica multis miserijs & calamitatibus esset

referta:

c Ioan. 2. 17.

d Ioan. 15.

Zelus est
pallium vir-
tutum &
subditorum.

c Rom. 31. 5.

Princeps
minister
Dei.

Es. Reg. 20.

42.

Iustitia ne-
glecta pœna.

3. Reg. 2.

3.

a. Mach. 2.
10.

referta: attende, inquit, quod nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus reuerſionis & via indignationis. Nunc ergo filii, amulatores estote Legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum, & memento operum patrum, que fecerunt in generationibus suis, & accipietis gloriam magnam, & nomen aeternum. Et statim lubiecit præclara vndecim clarissimorum virorum facinora, Abraham Ioseph, Phinees, Iosue, Chaleb, Davidis, Elia, Danielis, triumque eius sociorum Anania, Azaria & Mitaelis, qui zelosi valde fuerunt, Legisque Dei observatores: alij in seipſis eam seruantes, alij dantes operam, ut reliqui etiam eam seruarent. Cuius causa grauissimis periculis & laboribus se obiecerunt inuicta quadam animi fortitudine, quam zelus ipse, quem habebant, illis subministrabat, & ita obtinuerunt Pontificatum, Regnum, & victorias insignes de suis hostibus, aliosque gloriosos euentus, quibus Deus zelum illum, & constantem ipsorum obedientiam remunerauit.

Zelantes
in se.

I.
Abraham
obediens.

b Gen. 22. 16

Voluntas
propria ab-
neganda.

PRIMVS horum dux est Patriarcha ABRAHAM, in quo præluxit zelus obedientie in grauissima tentatione. Cum enim DEVS ad eius fidem & fidelitatem probandam iuberet, offerri sibi in sacrificio vnicum eius filium ISAAC, tantum habuit zelum DEI voluntatem implendi, ut quo illam expleret, decreuerit non parcere proprio filio. Quæ eius obedientia aded placuit Deo Domino nostro, ut mille benedictiones propterea illi impertiret: *quia fecisti, inquit, hanc rem, & non peperisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum:* quia insignes de eis victorias reportabunt, cuius exemplo debent Principes, & gubernatores de eo gloriari, quod non sint propriae suæ voluntati nimis addicti; sed prompti & parati ad eam celeriter abnegandam: quando id fuerit ad diuinam explendam necessarium, & offerre te, etiam proprio filio non velle parcere: quando lex iustitie ad id obligaret, quam debent omnibus personis, & rebus huius vitæ, etiam dilectissimis & pretiosissimis præferre: cogitantes, Deum tentare & probare ipsorum fidelitatem & obedientiam, quando talem illis permittit occasionem: ut sit necesse, aut legem transgredi, & iustitiam violare; aut rem, quam plurimum amant, amittere. Et tunc lubdent se illi præcepto Christi Domini: *si oculus tuus, aut manus dextera, aut pes scandalizat te, abscinde eum, ne mittaris in gehennam ignis.* In hoc fuit singularis & excellens zelus Saulis antequam remitteret de suo feruore: cum enim causam inuestigaret, cur Deus iratum se ostendèret, & consultus responsum non daret, iurauit dicens: *d' viuis Dominus, quia si per Ionatham filium meum factum est absque retractatione morietur, & cum Ionathas deprehensus esset, dixit Saul hæc faciat mihi Deus, & hæc addat: quia morte morietur Ionathas.* Quod ferè perfecisset, nisi populus omnis se opposuisset, & Ionatham liberaſset. Sed magis adhuc gloriosum est exemplum

c Mat. 18. 8.

d 1. Reg. 14.
39. & 40.
Zelus Saulis innocen-
tis.

ipsius.

ipsiusmet DEI, quòd in factò illo Abraham significabatur, ad eò enim fuit zelus ad peccatum destruendum, vt dicat Apostolus: *e qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, vt scilicet pro peccato, cum æqualitate iustitiæ satisfaceret. Non fuit minus illustre in suo genere, exemplum Patriarchæ IOSEPH, in quo eluxit zelus custodiendi legem, & seruandi castitatem, & iustitiam in seipso, & in propria sua Domina, quæ erat cõiugata, & simul zelum habes honoris Domini sui. Ac propterea noluit acquiescere operi nefario adulterij: quamuis periculo se expoluerit vitam & honorè amittendi, licet reipso non amiserit, sed potius de eo dicit Matathias: *g Ioseph in tempore angustia sue custodit mandata, & factus est Dominus Ægypti*: quod nã aurè hoc fuit mandatũ, nisi castitatis, & iustitiæ, & fidelitatis: q̃ quia feruèri zelo impleuit, eleuatus à Deo est, vt esset vice Rex & gubernator totius Ægypti. Quanto ergò magis digni erunt, qui regna sua & dominia conseruent, qui valde fuerint feruentes in his præceptis custodiendis.

SED magis prodigiola fuerunt illustrissima duo exẽpla, quæ attulit Matathias, ad significandum zelum, qui meritò splendere debet in gubernatoribus, qui tyrannis suaq; voluntatis tenacissimis Regibus subsunt: alterum est trium illorũ insignium virorum ANANIÆ, AZARIÆ & MISÆELIS: quibus Nabuchodonosor Rex insignia gubernationis munia commiserat. Sed quando iussit eos statuam illam auream adorare, quod si facere recusarent, *hæc eadem hora mutendi essent in fornacem ignis ardentis*, ipsi tamen adorare noluerunt. sed magna animi fortitudine, diuina potius quàm humana, nec furiosum Regis vultum, nec horrendum ignem, quem præsentem habebant, horruerunt; offerentes se potius ad mortem in illis flammis, quàm minimũ subtrahere adorationi, quàm cælesti Regi se debere agnoscebant.

HVC simile est alterum exemplum socij eorum, DANIELIS scilicet Prophetæ, qui cum esset vnus ex tribus Principibus, qui Regis Darij regnum gubernabant, & lege quadam iniusta ab ipso Dario lata, cautum esset, *ne quis spatio triginta dierum aliquid petere a Deo*, sub ea interminatione quod qui deprehenderetur, *mitteretur in lacum leonum*: Ille non acquieuit tali legi, quamuis honorem & vitam esset amissurus. Sed nullus horum virorum in his periculis periijt, eò quòd elegissent Deo potius obedire, quàm Regibus: qui Deus prodigiôsè tres illos pueros liberauit, ex fornace ignis, & *Danielem à crudeli illo lacu*. Vt ex his exemplis discant Gubernatores, & Iudices, præcipuam suam curam in Legi DEI custodia collocare; magno illam zelo, animique fortitudine omnibus huius mundi rebus præferentes; nec ferentes, vt ob aliquos timores, & humanos respectus in ea re vacillent, aut flectantur. Et quamuis dignitates aliquas Regumque faoueres prius obtinuissent; nunquam debent illis obedire in re aliqua contra

zelus Dei.
c Rom. 8. 32

2.
Ioseph castus.
t Gen. 39. 8.

g Mach. 2. 53

3. 4. 5.
trium puero-
rum fides.
i Dan. 3. 15.

6.
Danielis religio.
i Dan. 6.

Legis Dei
amulatori
nil nocebit

Deum; sed potius eligere, à Regum gratia excidere, aut vitam ipsam amittere, quàm suam conscientiam aliqua culpa maculare: fidentes Deo omnipotenti, ob cuius obsequium huic periculo sese offerunt, quòd, si ita expediet, sit ipsos ab eo periculo liberaturus. Quod si quando permiserit, eos corpore mori: id erit, ut anima viuat *eternum*: & dignitate quidem terrena excident; sed Reges euadent in celo, ubi Regibus ipsos opprimentibus preferentur in honore. Ed autem diriguntur insignia illa verba, quæ venerandus ille Matathias subiecit, ut filios suos magis instigaret: quos Rex Antiochus crudelissimè persequebatur, ut eos ad Legis Dei transgressionem horrendis cruciatibus impelleret: *ka verbis inquit, viri peccatoris ne timueris: quæ gloria eius stercus & vermis est. Hodie extollitur, & cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perit. Vos ergo filii confortamini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis*, potentior est Deus ad vos extolendos; quam sit tyrannus ad opprimendos. Gloria Regum improborum tanquam *stercus* est, ut quæ ob eorum pessima opera valde foetet: & tanquam *vermis*, qui conscientias rodit: estque tam breuis, ut non duret ultra diem; aded est fragilis, ut sit in *puluerem* conuertenda; adeoque inanis, atque vana quædam *cogitatio*. Opponite itaque vos hosti huic magna animi fortitudine, zelantes gloriam legis ac legislatoris, cuius virtute glorificabimini, & de vestris hostibus triumphum agetis.

§. III. *Exempla zelantium obseruationem legum in aliis.*

TRANSEAMVS ad alia quatuor exempla magis propria zeli, qui studet vt lex DEI in Republica seruetur, & iniurias vlciscitur, in eam factas. Quorum primus valdeque insignis fuit PHINEES nepotis summi Sacerdotis Aaron, cuius zelum extollit Matathias, dicens: *a Phinees zelando zelum Dei accepit testamentum, & supremam Sacerdotii æterni dignitatem. Quæ zeli in eo ostendit, quòd b arrepto pugione, perfoderit virum Hebræum & mulierem Moabitidem simuliacentes. Appellatur autem zelus Dei, eò quòd ipse illum inspirauerit, & Phinees intuitu ipsius Dei illo fuerit permotus, zelando ipse honorem & custodiam legis eius. Estque viuũ quoddam exemplar zeli, quæ Christiani Reip. moderatores habere debent. Næc isto Ecclesiasticis non liceat pugionem propria manu accipere contra peccatores; certis tamẽ temporibus merito adhibere debet excommunicationis pugionem in rebelles & inobedientes: occidendo eos spirituali hac morte, quæ eos abscindit ab Ecclesia, & à reliquorũ Christianorum communicatione separat; & (vt Apostolus ait) tradit ipsi Satana, non in eum finem, vt ab eo deuorentur, sed vt hoc metu perculli, ad seipsos redeant, suiq; peccati eos pœniteat. Seculares verò Principes, licet nõ propria manu gladiũ materiale accipiant, vt per seipios puniant delinquentes: debent tamen gladium zeli arripere firmis-*

Momentum
periat, æter-
nũ maneat.

ki Mach, 2
62.

Zelantes in
aliis.

I.

Phinees
castricis.
a Mach, 1. 2.
54.
b Nu, 25, 8.

Gladius ex-
communicationis

c. 5. 5.

ma animi deliberatione ac decreto eos puniendi, quando ad honorem De propagandum, eiusq. legem custodiendam id erit necessarium, ad imitation Sancti illius Regis: dicentis: *d In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Certum est autem sanctissimum Regem Davidē non confueuisse arrepto in manu gladio prodire ad interficiendos peccatores terræ: sed quotidie matutino tempore orationi se tradidisse, & obtulisse Deo efficacia sua vota ac desideria destruendi peccata; & quoad fieri posset iniquitates præueniendi ac impediendi. Hoc enim est peccatores interficere; nō ipsos semper occidendo, sed peccata: vt homines sine illis vitam ducant, & expurgando civitatem ab his feccibus illam inficientibus. Et hoc appellat interficere peccatores: quia scilicet sunt tales, vt peccatis morientes, peccatores esse desinant. Quamuis si peccata sint aliis scandalo, & Reip. nocuummentum adferant, licebit, imò in aliquibus casibus necesse erit, peccatores aliquos interficere, vt similes alij timeant, & peccata in ipsis moriantur, aut in ea incidere caueant. Nec parum vtilem zelum hunc Principes reputent: Adfert enim secum duo præclara bona: alterum ipsi sicut Principibus, alterum toti plebi. Nam quemadmodum Phinees propter insignem huiusmodi zelum confirmatus fuit in æternum in dignitate sacerdotali, ita ait Sapiens: *e Iustitia firmatur solum.* & Deus Reges confirmat in Regno, & gubernatores in sua gubernatione; dans eis prosperos rerum suarum euentus ob zelum, quo curant diuinas. Sed maiorem adhuc admirationem adfert, quod in hoc casu dixit Deus ad Moysen: *f Phinees filius Eleazar filii Aaron Sacerdotis auertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, vt non ipse delearem filios Israel in zelo meo,* voluit enim significare: zelum Phinees in causa fuisse, cur Deus ipse non vteretur suo zelo, ad horrendam ultionem sumendam de peccatis populi. Zelus itaque Regum & Reip. moderatorū auertit pœnas & supplicia, quæ zelus Dei mitteret alias in Remp. Deus enim (vt proxime dicebamus) seuerissimè eos castigat, qui contra Iustitiam delinquant, quando Reges ipsi id facere negligunt, aut dissimulant: contra verò ira eius placatur, quando ministri iustam vindictam sumunt. Scriptum est enim: *g nō vindicabit Deus bis in idipsum.* Ac proinde iustus gubernatorum zelus est pietas & misericordia: siquidem leuiori pœna Remp. suam reseruant a multo seueriori, quam zelus Dei in eam irati misisset: contra verò mollities & pietas remissorum in hoc zelo, est potius crudelitas in suum populum: siquidem propter illos Deus aggreditur per se seueriorem punitionem. Id enim v. postolus cum dixit: *h horrendum est incidere in manus Dei viuentis, & ... ati.*

CONIUNGAMVS huic exemplo alterum, magis adhuc zelantis, de quo dixit Matathias: *i Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in celum.* Nam sanctus

in gladij v.
opandum.
1. sal. .00.

3.

Nō peccatores sed peccata occidenda.

Nisi scandalo sint, aut damno.

c Pro. 16. 12.
Zelo firmatur Regnū.

f Nu. 25. 11.
Zelus Regū est misericordia contra præueniēs iram Dei.

g Nau. . . .
iuxta LXX
Remissio
crudelitas.

h H. b. 10. 11.

2.

i. Mach. 2.

38.

11. Mach. 2.
58.

Elia igni-
cus zelus
fidei.

13. Reg. 18.
22. 40.

14. Reg. 1. 10

m Cap. 2. 12

3.
n Num. 14. 6
Iosue &
Caleb,
Fortitudi-
nis.

01. Mach. 2
55.

4.
David bo-
noru Dei.

ille Propheta feruentem suum zelum ostendit, quod fuerit horrendus om-
nium inimicorum Dei, legisq; eius persecutor. Quos, cum ad veritatis viam
reducere non posset; inuicta eos fortitudine, ac leuerissima Iustitia punie-
bat. Semel enim apprehendit *Prophetas Baal, & interfecit eos; ita ut ne unus
quidem effugeret ex eis. Erant autem quadringenti & quinquaginta*, qui populum
seducebant; & iterum *descendere fecit ignem de celo, ac deuorare multos mili-
tes cum suis ducibus, qui erant idololatrae.* Et in praemium huius zeli trans-
latus est *in calum curru igneo & equis igneis*: ut hinc Principes intelligant, se
operibus similibus, a Sancto zelo prouenientibus, fabricare sibi *triumpha-
lem currum*, in quo transferantur in zelum Empyreum. Ardeat igitur in eis
ignis amoris Dei, & eius gloriae diuinæ zelus; hic ignis deducat eos quocumq;
iuerint; & permoueat ad omnia quae aggredientur: idem eos urgeat ad su-
mendam ultionem de inimicis fidei, eosque igni comburendos, ne aliis no-
ceant. Si enim talem ignem in hac vita sibi coniunxerint, erit illis currus in-
star & equorum ignis velocissimorum, qui & in altum extollet, & ad aeter-
nam requiem perducet.

TERTIVM magni zeli & fortitudinis exemplum est *n Iosue & Chaleb*, qui
cum decem aliis sociis iuerant, ut promissionis terram explorarent & cum
reliqui socij exiis, quae viderant, timore perterriti populum deterreret, duo
illi Dei honorem magno zelo propugnantes, populum extimulabant, ut
pugnam aggredierentur: & hic duorum vitorum zelus ita Deo placuit, ut
cum populus furiosus vellet illos lapidare, descenderit ipsemet cum ingenti
gloria ad eos defendendos. In cuius fidelitatis praemium ait Matathias:
*o Iesus (alio nomine Iosue) dum impleuit verbum: factus est Dux in Israel, &
Chaleb dñi testificatur in Ecclesia, & coram populo, promissam terram collau-
dat, accepit hereditatem in ipsa terra promissionis, cum reliqui in deserto pe-
riissent.* Nam magnus Deus noster suscipit in se tutelam obedientiu, zelo-
sorum & fortium: vriturq; eorum opera ad insignia & gloriosa facinora, re-
lictis timidis, qui ex pusillamitate, praecipis satisfacere praetermittunt.

IMPONAMVS tandem finem cum exemplo Regis *Davidis*, de quo idem
Matathias ait: *David in sua misericordia consecutus est sedem Regni in secula, &
relictis nunc aliis misericordiis eius, de quibus postea, nunc motiu tantu
perpendamus heroici zeli ac fortitudinis, qua statuit populum suum libe-
rare a magna illa anxietate & angustiis, in quas Gigantis illius Goliath su-
perbia eum coniecerat, prouocando eos ad singulare certamen, & ipsorum
Deum, ac legem contemnendo. Tactus enim iuuenulus opilio huius mile-
nae comiseratione, accenditur magno zelo propugnandi honorẽ Dei, quẽ su-
perbus Gigas contenebat: magnaq; animi fortitudine, cum alii oes fugerent,
ipse eos fugantẽ aggreditur: ac vincit: propter hac igitur misericordia dignus*

effectus

effectus est, qui Regnum consequeretur, cuius Saul indignum se reddiderat. Hic enim regnum amisit, eò quòd non paruerit Deo in occidendis Principibus Amalech, iuxta Dei mandatum; David autem illud acquisiuit, quia magno Zelo obtulit se ad occidendũ Gignantem, qui Deum viuum irridebat. Saul eiectus fuit ex Regno ob conculatum præceptum; David ad Regnum promotus, eò quòd consilio paruerit, cum non iussus exijt ad pugnam, vt fratres suos à periculo liberaret. Saul cum esset Rex, ad quem propterea bellum spectabat, etiamsi alia etiam graua bella superasset, timuit tamen Gignantem, seseque retrahebat: eò quòd inobedientia sua fortitudinem ipsi abstulisset zeliq; defectus timidum reddidisset. David verò etiamsi iuuenis, nec similes congressus expertus, nihil timet, neque hunc refugit: quia bona ipsius conscientia feruorque & zelus fortitudinem eius auget. Id enim significat verbum illud Dei: *p vir obediens loquetur victoriam*: quia remunerat Deus zelum *obedientia* dono *fortitudinis*: vt in bellicis congressibus victoria potiatur. In eo igitur gloriantur Reges, & gubernatores, quòd sint ipsi Deo suo valde obediens; ac zelantes, vt omnes sui subditi tales sint. Nam si prædicta exempla imitentur insignium illorum *undecim* virorum, etiam bona consequentur, quæ illi obtinuerunt.

David Ze o regnum obtinuit, quod Saul remissione amisit.

p Pro. 21. 28

Obedientia victrix.

CAPVT VII.

CHRISTIANAM GVBERNATIONEM FVNDARI
debere in charitate cum mansuetudine, clementia & misericordia: locum tamen zelo ipsi dandum.

HACTENVS Zeli opera ad eò extulimus, vt opus sit statim illi terminos ac limites adhibere: ne contra reliquas charitatis matris suæ proles erigatur. Ad cuius explicationem reuocandi sunt in memoriam duo modi, quibus supremus hominum gubernator in eisdem gubernandis est vsus, à quo discere illos oportet duos suos gubernandi modos: alterum cum *amore & lenitate*; alterum cum *timore & asperitate*: quorum meminit ipse Dominus per Zachariam Prophetam dicens: *a assumpsi mihi duas virgas ad gubernandum gregem meum, vnã vocaui decorẽ, & alterã vocaui funiculum*: quo & agri mensurantur, & ex eo fit etiam *b flagellum*, quo Rei puniuntur. Hæ *due* virgæ significant duos modos gubernationis, quibus Deus D. N. homines in varijs statibus gubernauit. *Primum* enim eos gubernauit cū *amore & lenitate* in statu Innocentiæ: cui modo aptè competit nomen *decoris* propter pacem, lætitiã, & felicitatẽ, quam cum Iustitia originali habebat: quãuis præceptũ quoddã illis impo-

Duo modi gubernationis diuina.

a Zach. 11. 7

b Ioan. 2. 15.

Nec amor
sine timore.

c Zach. 11. 10.

d Gen. 3. 23.

Nec timor
sine amore.

c Cap. 6. 7.

Ibi.

Vide Rib. r.

f Gen. 8. 21.

g Cap. 9. 11.

Virga de
coris.

Et
Funiculi.

h Gen. 17. 3.

i Deut. 9. 26.
29.

Virga deco-
ris & here-
ditatis.

fuerit minando mortē, si illud transgredere-
tur. Semper enim gubernatio ex
amore, habere debet non nihil timoris adiunctum. Sed quoniam Adamus præ-
ceptū illud fuit transgressus, etiā Deus virgā illam confregit, dissoluens itatū
Innocentiæ, c & tulit, inquit, virgam meam, que vocabatur decus, & subiecit eam:
& tunc capit alter status, & modus gubernandi, stringendo funiculos cū se-
ueritate & punitione. Nam statim repleuit maledictionibus & miseris Euam,
& Adamum, & demisit eos e Parua q̄ voluptatis, & collocauit ibi Cherubim cum
gladio flammeo, qui significabat alterū modum gubernationis per timorē &
terrorem. Quamuis etiam aliqui amoris & ipsi intulerit, promittens illis
peccati reparationē, per aliquem ex eorum successoribus. scilicet Messum. Sed
cū homines carnem haberent male propensam, ad eodē vitā suā corruperunt,
vt iratus in eos Deus, secundā etiam hanc virgā fregerit, & delens totum ge-
nus humanū per diluuium, excepto Noe & septē alijs, qui in arca fuerūt ser-
uati. Et tūc cœpit Deus hos duos gubernationis modos renouare, recipiens
duas illas virgas, quæ (vt interpretatur S. Hieron.) ad literam significant duo
pacta, quæ ipse fecit cū hominibus, ad eos gubernandos. Alterū fuit cū Noe,
& ab ipso descendētib; quod nunquā f̄ amplius esset illos aqua deleturus, cō-
stituēs in huius misericordiæ & clementiæ signū g Arcū cœli: & tunc nullum
aliud onus hominibus impoluit, præter legem naturalem & fidei, in reparato-
rē humani generis, per arcū illū significatū. Ac propterea hanc virgā appel-
lauit decore, ob celestis huius Arcus pulchritudinē, & magnum bonū quod
significabat: præcipuē verō eodē quod pulcherrimū esset & gloriosum, quod
ipsemet Deus homines gubernaret, non cū terrore diluuij; sed cum amore &
spe magnorum fauorū & gratiarum. Sed quoniam homines malē propensi-
erant ad carnis suæ oblectationes, sensim eas sunt secuti, & in tot vitia, etiam
Idololatriæ, prolapsi, vt Deus hanc virgā cōtriuērit, & Gentiū populū re-
pulsō, particularē populū Hebræū elegerit: h̄ pactū iniens eum Abraham, e-
iusq; semine, & hanc appellauit hereditatem: quia peculiari modo eam acce-
pit in hereditate suam: statuens eam gubernare per scriptam legem, quæ erat
lex timoris; minis, & tēporalibus imprecationib; plena in eos, qui eā tran-
gredere-
tur. Sed & hic populus rebellis fuit Deo, eiusq; legi, & insurrexit in
ipsum redemptorē & Melliam venientem ad ipsum saluandū. Quæ commi-
nuit secundā hanc virgā, abrogando legē hanc timoris, nouam verō miti-
tuendo amoris plenā, cum qua ignē Spiritus sancti, eiusq; gratia, & charita-
tis feruorem communicauit: qua lege, maiori multō suauitate & efficacitate
homines gubernat, & in rebus omnibus ad ipsorum salutē & perfectionem
spectantibus dirigit. Hæc est virga ipsius Christi, quæ per excellentiam vo-
cari potest decus & hereditas, eodē quod faciat homines decoros per gratiam,
filios Dei, amicos suos, & sui cœli heredes. Et quando hanc virgā siue ba-
culum

culum ei pastori tradidit, quem suo loco constituabat, *licet eum examinavit de amore: vt intelligeret, totā suam gubernationem fundari debere in amore, respiciendo ac dirigendo illum, ad oves suas secundum legem charitatis perficiendas, signando eas hoc amoris signo, quod ipsi imprimitur cordi.*

S. I. *Charitas in gubernatione.*

EX hoc iacto fundamento colligere licet, omnem Christianam gubernationem non solum Prælatorum Ecclesiasticorum, sed Principum etiam secularium debere præcipue fundari in *charitate*, & in *duplici amoris actu, interiori scilicet & exteriori*, quos S. Thomas *benevolentiam & beneficentiam* appellat: ita vt idem bonum subditis suis velint, quod sibi ipsis; faciantque illis benè, quantum licet iuxta illorum necessitatem: non exclusis ab hoc amore prauis, improbis, aut ingratis; sed imitantes supremum magnæ huius mundi Reip. gubernatorem: a *qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos*. Vt omnes gubernatores intelligant, se debere in hoc amore tanquam paterno eminere, erga omnes sub ipsorum gubernatione existentes; beneque illis facere etiam immeritis. Ita vt sol sapientiæ & prudentiæ suæ bonos & malos illustret; & *pluuia* beneficiorum suorum extendatur ad iustos & iniustos: vt *boni* ad viam virtutis sequendam anhelent; *improbi* verò vitiorum viam deserant. Gubernent eos potius *amore* quam *timore*, *beneficiis*, quam *suppliciis*. Ostendant se potius *parentes*, quam *tyrannos*: vt subditi potius tanquam *filii* obediant, quam vt *serui* & *coacti*. Erudimini, ait S. Bernardus, qui iudicatis terram, discite, subditorum *matres* vos esse debere, non *dominos*. Studete magis *amari*, quam *metui*. Et si interdum *seueritate* opus est, *paterna* sit, non *tyrannica*. Matres fouendo; patres vos corripiendo, exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem: Suspendite verbera: Producite vbera: pectora lacte pinguescant charitatis: nō typho turgeant superbiæ. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis: quorum potius onera portare debetis? Hæc S. Bernardus. maximi enim momenti pro omnibus, qui gubernant, dare omnem operam, vt potius *amentur*, quam *timeantur*. Nam (vt ait S. Ambro.) nihil tam utile, quam amari; nihil tam inutile, quam non amari; aut, quod peius est, odio haberi. Si enim gubernator ametur a subditis: (vt supra de priuatis dominis dicebamus) illi obedientes erūt, fideles, & in obsequio suo constantes; faciesq; de eis quicquid voles, & in fines ad quos tua gubernatione tēdis. Quod si querat, (ait idem Sanctus) quomodo te reddes amabilem? In primis respondeo; *virtute*; quia grata est omnibus bonitas, & in omnibus diligitur, si cum lenitate morum, suauitate conditionis, moderatione mandatorum, & humanitate sermonis, cōiungatur. si cū humilitate oēs honores, & cum modestia in tuis actionibus, cum mansuetudine in agendo cum omnibus, eandem o-

stendas,

k Ioa 21. 15.
Lex amoris.

Diligite inimicos.

2. 2. 9. 27. 41
2. 9. 31. 41

2 Mat. 5. 45.

Ser. 3. in
Cant. non
multo post
initium.

Amor ner-
uus regni.

Li. 2. offic.

Tract. 3. c.
4. 5.

Virtus amo-
ris semen.

¶ stendas, & sic eos amando, te reddes amabilem: quid tam inlitum naturæ,
 ¶ quàm vt diligentem diligas, & ames eum, à quo amari velis? Si vis ab alijs
 ¶ amari, præuenias illos amore tuo: tuus enim amor illorum amorem excita-
 ¶ bit, & ita amaberis amando. Aspice duos illos insignes duces populi Dei,
 ¶ Moysen & Dauidem, qui in charitate & mansuetudine valdè excelluerunt,
 ¶ ac propterea eorum subditi valdè eos dilexerunt, venerati sunt, eisque
 ¶ promptissimè paruerunt. Et quamuis Moyses clarus adedè esset in prodi-
 ¶ gijs, plus tamen, ait idem S. Ambrosius, eum pro mansuetudine & amabili
 ¶ humanitate diligebant, quàm pro factis admirarentur. Dauid quoque imperium
 ¶ suum constans fecit & perpetuum, ed quodd à subditis amaretur; &
 ¶ diligere à subiectis, quàm timeri maluerit. Quicquid enim in amore fundatur,
 ¶ diuturnius & solidius est, quàm quod fundatur in timore. Et hic commodè
 ¶ habet locum, quod dixit Apostolus b *Charitas nunquam excidit*, ac proinde
 ¶ regnum & gubernatio in ea fundata stabilis est: & omnia cedunt in ipsius
 ¶ gubernantis & subditorum vtilitatem. Accipe semel, ait S. Augustinus, bre-
 ¶ ue præceptum: dilige, & quod vis, fac. Siue taceas, dilectione taceas; siue cla-
 ¶ mes, dilectione clames: si emendes, dilectione emendes: siue parcas, dile-
 ¶ ctione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice nisi bo-
 ¶ num existere. Nec solum tibi erit bonum, sed ijs etiam, qui tibi sunt com-
 ¶ missi, nam omnia illis erunt vtilia, cum vident esse cum amore coniuncta,
 ¶ & sciant veritatem illius sententiæ Spiritus sancti: *c meliora sunt vulnera di-*
 ¶ *ligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* benè verò ea appellat *fraudulenta*:
 ¶ quia videntur esse amor, cum sint verum odium, sicut etiam pœnæ ab a-
 ¶ amante videntur odia, cum verè sint amor; charitas enim quidquid facit, fa-
 ¶ cit *more columbino, non coruino.* Hic enim oculos eruit; columba verò sine fel-
 ¶ le est, rancoris & indignationis: quæ et si rostro & alis suum protegat nidus:
 ¶ est tamen sine felle, ob amorem in suos pullos. Et propterea *Spiritus san-*
 ¶ *ctus* venit in figura columbæ: vt intelligas, si Spiritum Dei habeas, quid-
 ¶ quid feceris, siue reprehendas, siue punias, esse debere cum puritate & leni-
 ¶ tate columbina, absque alicuius amaritudinis mixtione, & cum spiritu ve-
 ¶ ræ charitatis. Quæ, vt supra est dictum, stupendam vim habet, ad gaudium
 ¶ pacem, & concordiam efficiendam; remouet tristitias, inuidias, discordias,
 ¶ pugnas domesticas, & ciuiles, & quoniam illa est amicitia perpetua, perpe-
 ¶ tuitatem quoque tribuit omnibus ipsam admittentibus. Quæ igitur virtus
 ¶ magis propria est Regum, quàm quæ omnium est Regina virtutum? Quæ
 ¶ magis amabilis, quàm quæ tristes lætificat, pacificat conturbatos, dissi-
 ¶ dentes reconciliat, & stabilitatem & firmitatem dat Regnis? Quis eadem de-
 ¶ struit ac vastat, nisi amoris defectus? & quis eadem exterminat, nisi chari-
 ¶ tatis absentia? Dauidis charitas coniunxit duodecim tribus Israel, quæ an-

ca. amidebant, & ad vnum caput reduxit: cuius defectus in eius successori-
 bus eadem disiunxit perpetua dissensione. Cum enim peterent a Roboã fi-
 lio Salomonis, vt d *aurisimum iugum immineret, quod Salomon imposuerat.*
Roboã misit consilium cū senioribus, qui assistebant coram Salomone Patre eius, cū
adhuc viveret. Qui dixerūt ei: si hodie obca: eris populo huic, & serueris, & petiti-
one eorū cesseris, locus tuusque fuerit ad eos verba lenia, erit tibi serui cunctis diebus. At
 Roboam prudentia destitutus, & charitate frigidus, eorum consilium re-
 cecit, quod tamen ab his virtutibus dictabatur: sed consulens adolesecetes, qui
 nutriti fuerant cum eo, etiam harum virtutum vacuos, respondit populo,
 cum visceribus Tigridis, & tanquam crudelis tyranni d *pater meus posuit su-*
per vos iugum graue, ego autem addam super iugū vestrum: pater meus cecidit vos
flagellis, ego autem ceaa vos scorpionibus. Ob quod adeo leuerū responsū, ita
 populus est indignatus, vt ex duodecim tribubus, decem contra illū rebel-
 lauerint, & Regem sibi alium extraneum elegerint: ita vt ob amoris & le-
 nitatis defectum Roboam amiserit decem Regni sui partes, quas facile re-
 tinuisset, si lenitatem & charitatem fuisset amplexus. O charitas, virtutum
 Regina, quæ Regna conseruas & vnita tenes Imperia! inclinans Reges vt
 prudenter aliquando populo *seruiant*, qui alias deberet ipsis seruire; & ei-
 dem *obediant*, qui deberet alias ipsis obedire: hac enim via illorum volunta-
 tem ad se alliciunt, vt semper ipsis seruiant, & obediant cum amore e *seruite*,
 inquit Apostolus, *inuicem per charitatem Spiritus;* & sic suauius alijs impera-
 bunt. Quis hoc medium seruiendi adinuenit, ad benè imperandum? Et o-
 bediendi, ad regnandum? Consilium certè est & illius Domini adinuentio,
 qui cū esset Rex Regum & dominus dominantium, dimisit se (vt ipsemet
 ait) *ad fministrandum & obediendum seruis suis.* Contra quàm Reges Gen-
 tiū, qui Maiestatem suam in eo ponunt, vt cū Imperio subditis suis imperēt.
 Intelligant itaque Reges Christiani, non esse officij sui solū regere & im-
 perare; sed seruire etiam & obedire. Non enim regere & imperare debent
 pro suo libitu; sed ita id præstare, vt in eo seruiant & obediant Deo: ex cu-
 ius voluntate & imperio, gubernādos gubernare debent, & imperare quod
 iubent. Neque imperare debent, quod ipsis solis est commodum; sed quod
 etiam subditis. Nam officium gubernatoris non tendit præcipuè ad bonum
 gubernantis, sed etiam ad gubernandorum commodum. In hoc igitur ser-
 uit illis, ac ministrat, quod eos, ad maiorem ipsorum vtilitatem, secundū
 leges gubernat. Quod totum charitas ipsa præstat, quæ vt Apostolus ait, g
non querit qua sua sunt: h sed qua aliorum. Non fugit subditōrū sangui-
 nem, vt eo saturetur: sed suum offert, vt hono-
 rem illis, facultates, & vi-
 tam adferat.

Amor regna
 iungit, et
 mor scindi
 d 3. Reg. 12.
 4.

d 3. Reg. 52.
 11.

Serui ut im-
 peres, obedi
 ut regnes.
 c Gal. 5. 13.

Eccl. 22. 26.

Reges Deo
 seruiant.

g i. Cor. 13. 5.
 i Phil. 2. 4.
 sanguinem
 non aufer-
 rant, sed of-
 ferant.

§ II. *Misericordia, mansuetudo, & clementia.**Misericordia.**Mansuetudo.*

2. 2. 9. 157.

a. 1.

Clementia.

a Eccl. 3. 19.

b Pro. 20. 28

Li. 1. de clem.

tia c. 19

*Amor ars**munitissima.*

c. 1. Mach. 2.

57.

*Dauid**Rex per Mi-**sericordiam*

d Isa. 2. 4.

*Rex cogatur**ad punien-**dum.*

EX dictis satis aperte constat, tres virtutes plurimum iuuare charitatem in modo suæ gubernationis; *Misericordiam* scilicet, quæ miseris compatitur delinquentium, eò quòd illi sint proximorum miserimi; *mansuetudinem* quæ iræ impetus reprimat, etiam cum delicta eam prouocant, & seueram exigunt ultionem; & *Clementiam*, quæ, teste S. Thoma, suppliciorum seueritatem moderatur ex miseratione imbecillitatis reorum. Hæ tres virtutes valde amabiles reddunt Reges & Gubernatores: omnes enim illæ indicio sunt, quòd illi ament, & beneficijs quæ ab eis proueniunt, obligantur illi ad redamandum, quibus illa conferuntur: iuxta illud Ecclesiastici: *a fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris*: qui propterea valde gaudebunt, quòd tua gubernatio continuetur, & propterea Salomon dixit: *b misericordia & veritas custodiunt Regem, & roboratur clementia thronus eius*. Eodem spectat Senecæ sententia dicentis: *Regem clementem non indigere custodibus*: eò quòd ipsa clementia eum custodiat, & arcem maximè inexpugnabilem, esse *amore* subditorum. Quod totum sufficienter confirmat exemplum Regis cuiusdam misericordis, clementis, & mitis, de quo sacra scriptura dicit, quòd proximo capite retulimus, *c Dauid in sua misericordia consecutus est sedem regni in secula*: ita ut non illud amiserit, sicut Saul. Adfert autè magnam admirationem, quòd cum Dauid fuerit adeò excellens in humilitate, fortitudine, & zelo; in oratione & familiari cum Deo consuetudine alijsq; clarissimis virtutibus: *misericordia* tamen tribuatur: quòd regnum fuerit consecutus cum diuturnitate & firmitate. Ut hinc constet, quanti Deus D.N. virtutem hanc in regibus faciat: desiderans ita illos zelum habere *Iustitiæ*; ut, quòd in ipsis est, potius ad *misericordiam* propendeant. De qua & ipse plurimum gloriatur, manifestans omnipotentiam suam potius in *miserando* & condonando: quàm in puniendo: nec vult mortem peccatorum, sed ut peccatis mortui, Deo ipsi viuant: pluraque peccata lenitate suæ clementiæ impedit, quàm terrore Iustitiæ. Et cum hac est ipsi utendum, id facit, quasi à nostra pertinacia *coactus*; fertq; grauius, se ita cogi ad puniendum, dicens quòd refert Isaias: *d Heu* (quæ vox internum quendam sensum indicat) *vindicabor de inimicis meis*. Hunc ergò in modum vult ipse, Reges & Gubernatores honori sibi ducere, quòd sint clementes ac misericordes: suamq; potestatem non tam in afficiendis supplicio reis ostendere, quàm in eorum delictis præueniendis & reparandis. Ad quòd si minæ sufficiant, non veniant ad punitionem: & quando hanc adhibere erit necesse, id faciant, quasi *coacti* ab officij obligatione, qua tenentur Iustitiã administrare: sed simul doleant, quòd videant, se ad eam seueritatè tunc teneri: dicentes cum altero illo Imperatore, qui magnam gloriam in eo ponebat, quòd valde esset clemens: *o si non scirem scribere,*

ne ten-

ne sententiam hanc mortis mei subditi subcriptione mea confirmarem.
 SED videamus nunc quamnam fuerit maxime insignis misericordia Dauid propter quam throni sui firmitatem est adeptus: nam S. Augustinus duo precipua huius virtutis opera indicat, quæ Christus D.N. commendauit illa sententia, *e dimittite & dimittentur vobis. date & dabitur vobis.* Primum opus est, acceptas ab inimicis iniurias remittere; secundum, dona distribuere egentibus. Et quamuis Dauid in utroque opere excelluerit, multo magis tamen in primo, quod est gloriosius: quo se ostendit misericordem in Saulem, crudelem aded suum hostem & persecutorem, remittendo illi acceptas ab eo iniurias, non se vlciscendo, quando facile potuit; seruiens illi in ijs, quæ imperabat; deflens amarè eius mortè quasi illa non fuisset medium, quo ipse ad regnū perueniret: eadem etiam clementia vsus est cum *femes*, condonans ei grauissimas iniurias ab eo acceptas, ed quod se humiliasset, culpamq; suam deprecatus esset. Et quod magis mireris, Rex aded misericors & clemens in suos hostes, ostendit in eisdem etiam misericordiam, vlciscendo cū zelo Iustitiæ iniurias ab alijs eisdem illatas: volens vt zelus, in hoc misericordiæ subseruaret, puniendo iniuriam qua ipsius hostis fuerat affectus; & ita iussit interfici eū, qui dicebat, *g occidisse se. Saule, & alios duos, qui h caput Isbofer ipsi æmuli amputauerant; ipsiq; obtulerant, credentes, magnum obsequium se ei in eo præstitisse.* Quo exemplo docuit Reges esse misericordes in ferendis iniurijs sibi illatis; iustos verò in puniendis proximo illatis; *disimulantes* interdum clementer, quæ in ipsos hnt, & *vlciscetes* cū Iustitia, quæ innocenribus proximis, etiam ipsorū aduersarijs, irrogantur. Nā in primo ostendūt, se esse passionum suarū dominos; & iram suam, ac vindictæ appetitum benè frænatum habere: in posteriori verò ostendunt, se habere purum zelū Iustitiæ: siquidem puniunt idem delictū, ex quo aliquod ipsis oriebarat emolumentum. Et ex vtraq; parte reddunt sese amabiles, gloriosos, beneq; fortunatos, quemadmodum S. Aug. his verbis benè perpendit: Imperatores Christiani vocantur *felices*, si cū Iustitia gubernant; si tardiores sint in proprijs iniurijs vlciscendis; & faciles in cōdonandis; si vindictā exercent, nō vt suæ iræ satisfaciant; sed, quia ita opus est ad bonū Reip. gubernationem, & conseruationem, & si quod delictum condonant, non sit, vt flagitium maneat impunitū; sed propter maiorem spem emendationis, si pænas & supplicia rigorosa, quæ sæpè non possunt euitari, emolliunt & mitigant misericordiæ suauitate, & aliorū beneficiorum copia, si optant & student potius esse dominos sui ipsorum, quam aliorum, & imperare effrenibus suis appetitionibus, potius quàm dominos esse mundi, ac denique si hæc omnia faciant, non inanis gloriæ cupiditate, sed amore vitæ æternæ. Hæc S. Augustinus: quibus docet modum, quo zelus & clementia actiones suas debeant exercere.

Serm. 50. de verb. Domi c Luc. 6.37.
 Dauid iniurias remisit.
 1. Reg. 24.5. & 6.29.6.
 2. Reg. 19. 20.23.
 Inimicorum suorum iniurias vlciscit.
 2. Reg. 1. 10.15.
 h. 4. 7. 12.
 Tuas perfer, alienas compeste iniurias.
 Li. 5. de ciu. c. 24.
 c c
 c c
 Zelus clementia temperetur.
 c c
 c c
 c c
 c c
 c c
 c c

I.

Occasio peccandi & rei merita expendenda.

11. Reg. 14.
24. 44.
Lib. 1. in 2.
Reg. 14.

””
””
””

Peccata malitia ad se plus tolerari possunt.

k 3 Reg. 2.

13. Reg. 20.
31.

Clementia Iustitiam non perturbet.

Est tamen operæpretium alia quoque documenta addere. *Primum* est, clementiã debere præcipuè eminere in delinquentes ignorantia, aut inadvertentiã, aut in aliqua valde virgente occasione. Quia hæ circumstantiã valde diminuunt culpam, & merito movent ad misericordiam, & ad Iustitiã seueritatem moderandam. Idque multò adhuc magis, cum ante tale delictum, vitam duxerunt *inculpata*, aut insignes fuerunt *benefactores*. Quemadmodum apparet in casu Saulis in filiũ suũ Ionathan, qui etiã prodigiosã victoriã quandam obtinisset, nihilominus fuit ad mortem damnatus, ed quòd ordinem ab ipso toti exercitui propositum, nõ seruasset. Sed impediuit populus sententiã executionem, dicens: *in ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnã in Israel*. In quã verba ait S. Gregorius: in examinandis reis attendendã sunt *occasion*es culparum, & peccantium *merita*: sicut fecit populus in hoc casu. Non enim dixit non morietur Ionathas, quia filius Regis est: sed quia fecit salutem hanc magnam in Israel. *Cum ergo magni viri cadunt, communi iudicio trahendi non sunt: quia priora opera promerentur, ut posteriorum grauitas leuigetur*. Et tunc clementiã benè collocatur, absque iniuria Iustitiã. Aliã possunt esse causã clementiã ostendendi in eos, qui ex malitia peccauerunt, in duobus illis casibus, in quibus Dauid illa vsus est: remittens *Semei* culpã, ed quòd opportunè eã deprecatus fuerit, tempore magnã lætitiã, quando scilicet Dauid recipiebat regnum, quod amissum existimabat: & coniuuens Generali suo, Duci *Ioab*, cum proditorie duos alios Duces se meliores occidisset: quia tunc non inueniebat in se vires, & opportunitatem eum puniendi: & quia multa auxilia, & subsidia militaria ab eo acceperat. Sed non tamen oblitus est *zeli iustitiæ*: nam ante suã mortẽ comisit Salomoni filio suo, vt viã & rationẽ inueniret, hæc delicta nõ relinquendi impunita. Satis verò apparuit, ipsũ nõ fuisse irã spiritu promotum, siquidẽ ea delicta sustinuit pertotam vitam: dedit verò hoc monitum, cũ iam esset *proximus morti*: quo tempore Rex aded pius, Deoq; coniunctus nõ potuit aliud motiuum habere, quã zelum iustitiã. Denique qui clementiã & misericordia maximè gloriantur, attendere debent diligenter, ne hæc ipsa virtus, sit illis laqueus sathanæ, ad voluntatem Dei transgrediendam, & Iustitiã leges violandas: quemadmodum euenit Regi Achab, quem Syri deceperunt astutẽ, vt illis parceret: *laudauimus, inquit, quod Reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris: & egrediamur ad Regem Israel forsitan saluabit animas nostras*. Quod ita euenit quidem, sed hæc clementiã cõtra Iustitiã: recidit in caput ipsius Achab. Habeat igitur clementiã quidem proprium suum locum apud Reges; sed simul suã relinquat zelo Iustitiã, dans operam, vt ita simul se habeant, vt mutuo sibi non aduersentur quemadmodum magis particulariter dicitur, quando de Iudicibus agemus.

CAPVT

CAPVT VIII.

PRUDENTIAM IN OMNI GVBERNATIONE ESSE
*necessariam, præcipuè intotius Reipublica communi: &
 media ad eam obtinendam.*

REIECIMVS in hunc locum virtutem Prudentiæ; vt ex ijs quæ
 hæcenus dicta sunt, appareat eius excellentia, & necessitas; vt-
 potè sine qua nulla gubernatio possit esse recta, nec prædictæ
 perfectiones obtineri. Nam *Prudentia* docet coniungere *humi-*
litate cum magnanimitate, *magnificentiam* cum temperantia;
zelum Iustitiæ cum clementia; zeliq; ipsius feruores moderari. Nam, vt S.
 Bernardus ait, importabilis absque scientia est zelus, quare vbi vehemens
 est æmulatio: ibi maximè discretio est necessaria, quæ est ordinatio charita-
 tis. Semper quidem zelus absque scientia minus efficax, minusq; utilis in-
 uenitur: plerumque autem & *perniciosus* valdè sentitur. Quare cum Iponus
 a *introduxisset sponsam in cellam vinariam*, ac vinum fortè zeli bibendū ob-
 tulisset, statim *ordinauit in ea charitatem*, quod est proprium munus *discre-*
tionis. Hæc enim omni virtuti ordinem ponit, ordo autem modum tribuit,
 & decorem, etiam & perpetuitatem, eadem est moderatrix virtutum, ordi-
 natrix affectuum, & morum Doctrinæ. Tolle hanc & virtus vitium erit, ipsaq;
 affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumq; que
 natura. Et quemadmodum virtus discretionis, absque charitatis feruore iac-
 cet: ita feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. I-
 deoque laudabilis, cui neutrum deest: quatenus & feruor discretionem erigat:
 & discretio feruorem regat. Hæc S. Bernardus. Quibus addo: *fortitudi-*
nem, absque Prudentia conuerti in audaciam, fieriq; temerariam, & furio-
 sum, *humilitas* contra sit pusillanimitas, ac timida; *miseriordia* decipitur: & suos
Iustitiæ terminos transgreditur. Prudentia, ait Cicero, est ars vitæ, aut potius
 ars bene viuendi. Quemadmodum enim Medicina docet salubriter viuere
 in corpore; & medetur morbis, ab eisq; reteruat. Ita Prudentia docet vi-
 uere cum sanitate spiritali, vitia curat; & ab eis præseruat. Deniq; Pruden-
 tia, vt ait S. Thomas, est virtutum moralium *Regina*: & omnes, cum perfectæ
 sunt, cum illa connectuntur: nam illa præscribit *modum* inter extrema vitio-
 sa tenendum: *finem*, in quem ex instituto tendant; easq; omnes in actibus
 suis gubernat: vt illi, rationis regulæ, legiq; Dei sint conformes. Et quem-
 admodum sunt duo genera virtutum moralium: aliæ, quæ vocantur *acquisi-*
te, eò quòd nostris operibus comparentur, aliæ *infusa* dicuntur; eò quòd sint
 supernaturales & à Deo simul cum charitate omnibus iustis infundantur:

Prudentia
 necessitas.
 Serm. 49. in
 Cant.

c c

c c

c c

a Cant. 2. 4.

c c

c c

Zelus abs-
 que scientia.

c c

c c

Serm. 23. in
 Cant.

c c

c c

c c

Lib. 4. de
 Finib.

1. 2. q. 65. a. 3.

S. 2. 2. q. 47.

a. 6. q. 7.

Prudentia
 ars vitæ &
 regina.

Prudentia
duplex.

ita etiam est duplex Prudentia, & altera alteram inuicem iuuat, vt vtraque ea ratione sit perfecta, quæ iam explicabitur.

§. 1. Species & actus Prudentiæ.

PRUDENTIA, vt ait Angelicus Doctor, in quinque partes siue species diuiditur quæ sunt instar quinque sensuum spiritualium: qui residere debent in supremis Christianæ Reip. capitibus, vt sint in omnibus perfecta.

2. 2. q. 47. a.
11. §. q. 48.

Prudentia
5. species.

1.
Monastica.
S. Thom. 2.
11. §. sup.

2.
Oeconomica

3.
Politica.

4.
Regnatiua.

5.
Militaris.

PRIMA prudentia est cuiusque propria, ad seipsum scilicet in omnibus suis cogitationibus, verbis & operibus, quatenus persona particularis est, gubernandum: & propterea appellatur *Monastica*, siue singularis. Cui simul tanquam consortæ adherent Iustitia, fortitudo, temperantia, & reliquæ virtutes morales, quæ passiones cohibent, & moderantur. *Secunda* Prudentia vocatur *Oeconomica*, cuius manus est, domum & familiam gubernare: & spectat propriè ad eos, quos *Patresfamilias* vocamus: de qua in proximo tractatu diximus. *Tertia* appellatur *Politica*, eorum propria, qui ciuitates gubernant: quales sunt Vicarij, & locum tenentes à Principe constituti. Supra quam est *quarta*, quæ vocatur *Regnatiua*, Regum & Principum propria: ad quos generalis regnorum & prouinciarum gubernatio pertinet. Et hæc adiuuatur à *quinta*, quæ dicitur *Militaris*, & est propria Ducû exercitus gubernantium ad Remp. defendendam ab hostibus, eam deuastare conantibus. Omnes hæc quinque Prudentiæ etiã excellentiori modo pertinet ad Põtifices & Prælatos Ecclesiæ, quæ Regnum est Christi: quam spiritualibus armis defendunt ab hostibus eam continuè impugnantibus. Et præterea militaris suo quodam modo debet reliquas comitari: quia nunquã desunt hostes turbantes pacem ciuitatis, aut familiæ, aut propriæ conscientiæ; ac propterea necesse est, tanquam strenuos duces pugnare, ad illos repellendos.

DENIQUE omnes hæc Prudentiæ talem habent inter se ordinem: vt *prima* sit necessaria ad *secundam*; & hæc ad *terciam*, & sic de reliquis: nam, qui in propriis rebus non est prudens, non poterit in alienis esse; & qui tantam discretionem non habet, vt propriam *domum* sciat gubernare, non censebitur illam habere, ad gubernandam *Rempubicam*. Est enim Apostoli sententia: *asi quis domni sui præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit.*

a. 1. Tim. 3. §.
2.
2. 2. q. 47.
ar. 8.

Consilium.

PROPRII actus Prudentiæ, in singulis prædictis quinque, præcipui sunt tres, quos S. Thomas vocat *Consilium*, *Iudicium*, & *Imperium*: quibus attentissimè inquirat apta media ad finem desideratum obtinendum, de quibus qui prudens est *consultationem* apud seipsum instituit; consulens tamen etiam, quando opus est, aliorû iudicium & consilium. Qua consultatione peracta, accedit *secundus* actus scilicet *Iudicium*: quo ex consultatis accipitur, quod est è re magis: hic enim actu habet se instar Iudicis in sententia ferenda, circa causam controuersam, postquam, quæ partes, & earum aduocati pro eis

addu-

adduxerūt, audiuit. Post Iudicium sequitur *imperium*: quo efficaciter imperatur executio rei decretæ & iudicatæ. Et hic nobilissimus est maximique momenti actus Prudentiæ, à quo, vniuscuiusq; bonum, totiusq; communitatis sibi commissæ, præcipuè dependet. Hoc tamen discrimine, quod in sui ipsius gubernatione post efficac Prudentiæ imperium, sequitur *obedientia* reliquarum potètiarum. Corpus enim, eiusque iensus tanquam serui, absq; resistantia parent rationi iubenti. Nam statim atque ratio iubet, oculos, aut os aperiri: mox ad videndum, & loquendum aperiuntur; quod si claudi iubeat, ne videant aut loquantur, ad nutum obediunt. Appetitus autem *sensuum* cum suis passionibus, etiamsi obtemperent quidem, id tamen faciunt interdum cum repugnantia & resistantia, vt opus sit magna animi virtute, ad eos reprimendos; & efficacitate, ad imperandum. At in *domus, ciuitatis, aut Resp.* gubernatione non statim post imperium Prudentiæ sequitur obedientia subditorum: eò quòd liberi sint, & interdum suis Passionibus, propriæ voluntatis desideriis, propriiq; iudicii dictaminibus sint valdè addicti. Ideoq; opus est, vt prudentia ipsa rationes adinueniat, motiua & media, quibus eis persuadeat, & ad se subiiciendū & obediendū impellat: vt familia, & Resp. illa talis sit, qualis erat nobilis illius centurionis, qui dixit Christo D. N. *bege homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo fac hoc, & facit.* Nec dubium est, quin horum militum & seruorum obedientiam plurimum iuuerit insignis prudentia & sanctitas sui Ducis, qui benè illos instruxerat: quos non solum rationibus inducebat, sed suo etiam *exemplo*: quia scilicet superiori suo ipse obediēbat; vt eadem ratione inferiores, quos habebat, ipsi obedirent. Et nihilominus euenire facillè potest: vt ipse gubernator probus sit, nec tamē inferiores promptè ipsi obediant. Quare prudentiæ perfectio nō est ex *eventu* negotiorū æstimanda, quæ ab aliena voluntate dependet. Simul enim hæc duo esse possunt: vt gubernator sit prudens, eiusque mandata recta: & tamē euenta sunt infelicia; eò quòd subditorum obedientia non ita sit ad nutum, vt par esset; aut aliqui interueniant; qui obicem aliquem opponant.

AD HÆC: vt Prudentia suos actus in omni gubernationis genere aptè exerceat, varios habet comites sibi assistentes, & adiuuantes: quorum officia variè Philosophi explicant, sed præcipua sunt *septem*. *Memoria* scilicet rerum præteritarum; *intelligentia* præsentium, ab his ad illas ratiocinando; *providentia* futurarum, prospiciendo in tempore futuris; *docilitas*, vt facillè ab aliis doceatur, & moneatur: præcipuè verò à sapientioribus, senioribus, magisq; expertis; *solertia* in adinueniendis citò aptis mediis ad finem desideratum obtinendum; *circumspectio* in rebus omnibus, & circumstantiis occurrentibus benè perpendendis, iuxta finem intentum: ac

denique

Imperium.

Potentia
statim obe-
diunt.

Appetitus
sensituum
non sine
lucta.
Subditi non
semper.

Ideo prudē
tia iuuandi.

b Mat. 8. 9
& Exemplo

Exitus, ma-
luis iudex.

2.

S. Tho. 2. 2.
q. 48. & 49.

7. Officia
Prudentiæ.

c Apoc. 4. 6.
c Ezech. 1. 18
Oculis
Retro.
Ante.
Circa.
Intra.

d Zach. 3. 9.
7. Dona S.
Spiritus.

c Prov. 3. 5.

Nec tibi nec
homini sed
Deo fido.

f Ps. 17. 29.

denique *cantela* in praevidendis incommodis, & opportunè auertendis. Hi comites sunt & consiliarij Prudentiæ & oculi, quibus omnia iustrat. Quibus plena erant sancta illa animalia de quibus S. Ioannes & Ezechiel; e quod esset plena oculis, ante; & retro. & in circuitu, & intra. Oculi retro, sunt memoria rerum præteritarum, quarum recordatur, ad faciendâ eis coniecturam circa præsentia, & futura prospicienda, ac propterea senes sunt prudentiores, propter magnam rerum præteritarum experientiam. Oculi ante, sunt providentia, respiciens ea, quæ post sunt evenire; & procul olfaciēs bellum; mediaque prospiciens, ad victoriam obtinendam. Oculi in circuitu sunt circumspēctio & cantela, qua milites eadem res vertitur, & invertitur: ut tota circumspiciatur; ita ut nihil eius occultetur. Oculi intra, sunt ipsa intelligentia & solertia, aspiciens ac benè cogitans quicquid faciat: & quia novit, se non posse omnia assequi, accedit docilitas, ut alios interroget, & ab eis doceatur: ita oculis alienis utens, atque si essent proprii. Hi septem Prudentiæ oculi sunt de quibus dixit Zacharias: d super lapidem unum septem oculi sunt: ad significandum Christum Dñm nostrum eminenter habere septem has Prudentiæ partes, cum septem Spiritus sancti dona: & earum sunt participes viri perfecti, fundantes eas in quadam insigni fortitudine, ad exequendum bonum; & fugiendum malum, ad quæ oculi pertingunt & ad resistendum hostibus, illas oppugnantibus: qui tamen viri perfecti nihil horum possunt, nisi lapidi illi vni, qui Christus est, uniantur: luci quæ & Prudentiæ, ab eo per septem Spiritus sancti dona, ipsis communicatæ, præcipuè & nominatim per sapientiam, intellectum, scientiam & consilium. Nostra enim memoria fragilis est, & obliuiosa; intelligentia & ratiocinatio valdè brevis; providentia valde incerta; circumspēctio & cantela valdè limitata: & nisi à Deo foueatur & adiuvetur, nec fidere illi possumus, nec satis cum illa esse tuti.

Hoc voluit Sapiens, cum dixit: e habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne inniaris prudentiæ tuæ. In omnibus vis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum: time Deum, & recede a malo: quali vnumquemque hoc modo voluerit monere: etiamsi in Dei servitio sis valdè antiquus, valdeq; peritus & expertus: non tamen soli tuæ prudentiæ fidas, sed etiam ab aliena auxilium pete. Ne tuæ sapientiæ multum tribuas, sed vive in timore ne decipiaris: ne tutum te esse existima auxilio hominum; sed præcipuam fiduciam in ipso Deo colloca: & in omnibus tuis negotiis eum tanquam præsentem aspice, qui te in eis dirigat. Ipse enim Prudentiæ flucernâ illuminat, suisque illustrationibus memoriâ excitat, intellectum instruit, solertiam extimulat, dirigit Prudentiam, ac supplet quod circumspēctio deest. Quod si hoc suavit Salomon cuius iusto; etiam cui nullius alterius gubernatio, quam sui ipsius incumberet: quid de eo censeret, cui multorum

aliorum

aliorum incumberet gubernatio: Eò enim difficilior est Prudentia, quò gubernationis sphaera magis extenditur: eritq; maximæ Prudentiæ, quòd quis intelligat, non sufficere prudentiam humanam, nisi foueatur & adiuuetur à Diuina. Benè hoc intellexit ipse Salomon, cum ad regnum promotus, Deus apparuit, dicens: *g postula quod vis, ut dem tibi, & ille cum magna animi demissione respondit: tu Domine regnare fecisti seruum tuum pro Dauid patre meo, ego autem sum puer paruulus, & ignorans egressum & introitum meum, in occurrentibus negotiis. Dabis ergo seruo tuo cor docile, ut populum tuum indicare possit, & discernere inter bonum & malum. h. Da mihi sapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum dirigere, qui tam grandis est, indicare, nisi tu illi faueas, ipsumq; adiuues? Placuit ergo sermo hic Salomonis coram Domino, i deditq; ei sapientiam & Prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis quasi arena, qua est in litore maris. Quare nec hominum infinita multitudo, nec plurimæ occupationes, aut negotiorum grauitas illum premebant, aut cor eius arctabant: sed cum magna quiete & reuerentia omnia expediebat. Sed multò adhuc amplius idem Rex hoc ipsum declarauit, orationem referens, quam fudit ad Deum; k (inquit) seruus tuus, homo sum infirmus, & exigui temporis, & minor, nec sufficiens ad intellectum iudicii & legum. Nam etsi quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum. Mitte sapientiam, qua tibi assistit, sedetque tecum in throno tuo, de caelis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tue, ut mecum sit, & mecum laborer: ut sciam, quid acceptum sit apud te: scit enim illa omnia, & deducet me in operibus meis sobrie. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iuste, & ero dignus sedium patris mei. Hæc fuit piissima sapientissimi huius Regis oratio, in qua petebat à Deo scientiam & Prudentiam ad gubernationem suam necessariam, tribus adhibitis rationibus siue titulis ad illam impetrandam: unum ex parte ipsiusmet Dei: quia ipse est fons sapientiae, elegi que ipsum ad talem gubernationem: ideoque ad ipsum spectat sufficientia talenta dare, qui dedit officium: alterum ex parte propria imbecillitatis & ignorantiae, nisi Deus subsidium mittat: tertium ex parte populi, quæ erat gubernaturus, populum scilicet ipsiusmet Dei, filios & filias eius: pertinet enim proprie ad parentes, aptos Magistros & Pedagogos filiis suis adhibere. Easdem rationes ac titulos possunt in simili oratione adhibere Reges & Principes, gubernatores & iudices, Prælati & Superiores omnes trium Ecclesiæ Rerumpublicarum confidentes de summi gubernatoris liberalitate, quòd facturus sit ipsos diuina: suæ sapientiae, ac Prudentiæ participes, ut nouerint seipsum; & eos omnes, qui ipsorum curæ sint commissi, recte gubernare.*

g 3. Reg. 3-7
Rex indiget
sapientia
à Deo.

h 2. Par. 1.
10.

3. Reg. 4.
29.

k Sap. 9. 5.

Oratio Sa-
lomonis.

1
Ex parte
Dei

2.
Propria in-
firmi-
tatis.

3.
Populi Dei.

Imitentur
autem Reges.

S. 11. *Variamedia ad Prudentiam obtinendam.*

HINC licet aliqua media accipere, ad Prudentiæ virtutem obtinendam. Supponimus enim: diuinam prouidentiam non erga omnes ad eò liberalem se ostendere, atque erga Salomonem, cui regente & absq; ipsius labore eam infudit: id enim fuit rarum ac prodigiosum. Lex autem *ordinaria* est, vt omnes eam paulatim addiscant, industria propria & aliorum subsidio cooperantes diuinæ gratiæ; semperq; in primo loco. orationis frequentiam ponentes, ita vt, antequam Prudentiæ actus aggrediantur, *orationem* præmittant: vt Deus D. N. speciali luce ipsis assistat, ac faueat: amplectentes Tobia consilium ac documentum filio suo datum: *Omni*, inquit, *tempore benedic Deum; & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permanent.* Præcipue tamen hoc est faciendum in negotiis *urgentibus*, & ita *implicatis*, vt humana Prudentia eorū exitū non inueniat: quemadmodū S. ille Rex factus est, cū in similibus angustiis constitutus dixit: *in cū ignoremus quid agere debeamus, hoc solū habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad Deum*, a quo & consilium & auxiliū expectamus. Idem quoq; faciendū est in casibus *repente occurrentibus*, ad quos humana solertia non attingit: vt sic accedat diuina, quæ eius defectus suppleat, quemadmodū euenit Dauidi confugiendi ad Regem Achis, vt Saulis persecutionem effugeret: Nam cū ibi etiam in mortis periculum incidisset, ex Dei inspiratione sinxit se *in insanum*: & sic liber euasit. Et cum primum Salomon sedit, in throno suo expediuit repente solennem quandam litem *inter duas mulieres meretrices*, cū vtraq; *vellet esse mater cuiusdam infantuli*, & cū nullum esset humanum medium, ad id probandum, ac proindē necad litem rectē decidendā, *instit infantem diuidi in duas partes*, quòd, cū altera audiret, cōmiseratione cōmota est; altera verò potius, vt fieret optabat; iudicium tulit rex ex illa commiseratione, illā esse veram infantis matrem. Cuius iudicij fama peruagante totus populus timuit Regem, agnoscens eum sapientiam habere, ac spiritum Dei ad eos gubernandos. Et quando Deus vult Reges ac Iudices apud ipsorum subditos commendare, vt magnam de illis opinionē concipiant, id facit in huiusmodi casibus, in quibus prouidentia & sapientia Dei elucet, per ipsos gubernatis.

I. ORATIONE supposita, necesse est Prudentiæ obices remouere; qui, etsi multi sint, ad *tria* tamē capita possūt reuocari. *Primum* est quælibet *inordinata affectio* ad personas aut res terrenas, quales sunt voluptates, diuitiæ & honores: huiusmodi enim affectio instar est *nubis* oculos rationis offuscantis; & *turbis* iudiciū intellectus deprauantis: vt nigrum iudicet album; & contrā, albū, nigrum. Affectus enim trahunt post se discursus, & rationes, & affectiones carnales & terrenæ extimulāt falsam Prudentiam, quā Apostolus p *Prudentiam carnis* appellat, *Deoq; inhibitam*, eò quòd nō sit lege Dei subiecta,

Prudentia
ratione ac
quiritur.

l Tob. 4. 20.
Maxime in
difficilibus.

m 2 Par. 20
12.

et Fortuitis

n 1. Reg. 21.

4.

o 3. Reg. 3.
16.

I.
Tollatur o-
mnis affectio
inordinata.

p Rom. 8. 6.

vera

vere spiritus Prudentiæ contraria; sagax, vigilans, & astuta, in mediis inueniendis, vt prauorum votorum compos euadat. Quemadmodum villicus ille, de quo dicit Euangelium, quod cum Dominus illi dixisset: *q redder rationem villicationis tue: iam enim non poteris villicare, dixit intra se. Scio quid faciã, vt amicos mihi comparem, qui cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Et conuocatis debitoribus Domini sui, partem debitorum remisit, deprouando chirographa, quæ prius fecerant, ex quo facto intulit Saluator: filios huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua esse. Vt plurimum enim vehementes affectus, eò quòd carnis palato conformes sint, magis ingenium exacuunt, & maiorem astutiam & peritiam efficiunt, vt, quod quærunt, obtineant. Ideòq, nisi illi mortificentur: non poterit illis vera Prudentia præualere, quæ multum ex eo pèdet, quòd affectiones huiusmodi deuetæ sint, ac resignatæ. Et ideò, dixit S. Thomas, quod quemadmodum Prudentia virtutes morales regit, in moderazione suarum passionũ: ita ipsæ morales virtutes, moderantes ipsas passiones, Prudentiam adiuuãt, vt eas benè gubernare nouerit. Quod si Dei amor, & pij, sanctique ab eo prouenientes affectus, essent vehementes, exacueret proculdubio discursus, & rationes ipsis fauentes; redderentque Prudentiam spiritus valdè perfectam.*

SED aliud obstaculum habet, *arrogantiam* scilicet sui ipsius, propriæque sapientiæ ac Prudentiæ: nullus enim minus est Prudens, quàm qui Prudentiam sibi arrogat: seque ipsum sapientem existimat; proprio iudicio confilioque ita fidens, vt alienum contemnat. In tales enim exclamat Isaias, dicens: *r va, qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis Prudentes.* Nam tales propria Prudentia decipit, & *consilium præcipitat*, cælique lux deserit: vt quæ superborum hominum sit hostis. Ideoque tolet Deus consilia sua *abscondere a sapientibus & prudentibus* in suis oculis, *paruulis* verò & humilibus *eadem reuelare*. Et qui se humiliauerit coram Deo, imprudentem se ac stultum iudicans: veram Prudentiam obtinebit. Scriptum est enim: *vbi est humilitas, ibi & sapientia.*

DENIQUE tertius Prudentiæ obex est quælibet *cordis turbatio*, siue ab ira, siue à vindicta, aut furore vitioso; aut ab inquieta naturali complexione aut aliundè turbata: Animi enim perturbatio iudicium obscurat, & non permittit ratiocinari; nec res, vt oportet, rectè perpendere. Ideoque valdè prudentes viri, cum se sentiunt *iratos*, abstinere à deliberatione circa agenda. quod si tunc aliquid statuunt agendum, ferè semper erratur: quia tunc ira maiorem habet locum; & plus decernit, quàm ipsa Prudentia. Quæ sedem suam in corde quieto & pacato habere solet. Ibi consulit, deliberat, iudicat, & imperat rectè: ita imitando supremum gubernatorem, de quo dicitur quod *x cum tranquillitate iudicet, ac disponat omnia.*

q Luc. 16. 1.

Prudentia
sæculi.

1, 2, 9. 65.
a. 1.

Prudentia
est virtutes,
se inuicem
iuuant.

2.

Arrogantia
absit.

c Isa 5. 21.

c Job, 18. 17.

c Mat. 11. 52

u Pro. 11. 2.

3.

Cordis tur-
batio esset.

x Sap. 12. 18.

§. III. *Alia media magis particularia.*

REMOTIS Prudentiæ obstaculis, incipiet suos actus exercere: iis enim morales virtutes augentur. Nam quemadmodum fit homo temperans, temperanter comedendo: ita prudens euadit exercendo in negotiis actus Prudentiæ. Quæ, vt munere suo in Reipublicæ gubernatione bene fungatur, necesse est tres suos primos comites valdè exactè perficere, quos vocamus *Memoriam* rerum præteritarum, *Intelligentiam* præsentium, & *Providentiam* futurorum.

I.
Memoria.

a *Deut.* 32.
34.
b) *Reg.* 2.6.

*Libri iuuent
memoriam.*

c *Esther.* 2.
23. & c. 6. 1.

PRINCIPVM & Gubernatorum *memoria* tanquam archiuum esse debet Legum & pragmaticarum suæ Reipublicæ, gestorum memorabilium suorum præcessorum, & euentuum eorundem expeditionum omnium maioris momenti, quæ ipsis incumbunt, & hominum grauiorum, qui ipsos vel iunant, vel iuuare possunt in sua gubernatione; obsequiorum, quæ ipsis exhibuerunt, & exhibent: vt ea remunerent: aut delictorū: vt puniant, quemadmodum Deus illa habet in archiuo memoriæ suæ, & a signata in thesauris suis: & Dauid multis annis memoria retinuit, b delicta Ioaab & Semei, vt illos tempore puniret; & obsequia Berzellai; vt ea semper remuneraret. Sed quoniam memoria hominum est fragilis & obliuiosa, præcipuè cum negotia multa in ea reconduntur, meritò habere debent *libros* siue registra, in quibus res insigniores, & maioris momenti scriptæ seruentur. Quemadmodum Scriptura Sacra refert de Rege Assuero, cui cum Mardocheus insigne quoddam obsequium præstitisset, iussit ipse c *historiis* & *Annalibus* priorum temporum tradi coram se, in quibus scripta erant suorum maiorum præclara facinora; & res memorabiles, quæ diuersis temporibus eueniebant. Et cum quadam nocte somnum capere non posset, iussit legi sibi illos Annales, cumque ad locum esset peruentum, vbi scriptum erat factum Mardochei, quæ siuit Rex; quid pro hac fide honoris & præmii Mardocheus consecutus esset? cumq; responsum esset: nihil omninò mercedis accepisse, statim iussit magno & publico honore illum affici. Omni enim dubio procul, multum anisat fideles seruos, quod videant, suos Dominos memoria retinere ipsorum obsequia: & ipsimet Domini valdè recreantur, cum magnalia suorum prædecessorum memoria repetunt; aut cautiore redduntur, cum infelices eorum exitus relegunt; & vtraque ratione prudentiores fiunt & doctiores.

2.
*Negotia pe-
netrent.*

OPORTET etiam *intelligentiam* rerum præsentium exacuere, non tractando negotia obiter & propteranter; neq; existimando, satis esse, leuiter aspicere, quid prima quasi facie negotium contineat: sed danda illis est opera, vt benè illa penetrent, & à fundamētis intelligant. Debent meritò valdè benè

compre-

comprehendere totum Reip. statum, eiusque commodi & incommodi radices. In quem finem expedit, (quoad fieri poterit) ipsum oculorum aspectum adhibere, iuxta praestans illud Spiritus sancti consilium: *diligenter agnosce cultum pecoris tui, tuosque greges considera.* Cognitio enim ex auditu, & solis rumoribus, semper est exigua; aut nunquam aequè perfecta, atque ex aspectu: per quem Princeps & pastor agnoscit, agnoscitur, amat, & amatur: & plenius assequitur finem suae gubernationis. Sed quoniam id semper fieri non potest: pertinet ad intelligentiam Prudentiae, bene penetrasse, & comprehendisse ingenia & conditiones nationum, provinciarum, & hominum, cum quibus agitur: ut omnibus, in modo & ratione gubernandi, se Princeps accommodet: lenitate, aut severitate, aut modo magis illis apto: accommodanda onera imponenda, viribus eorum, quibus imponuntur: ne quis plus oneretur, quam eius vires & facultas permittant. Sed & illud necesse est, ut haec intelligentia intra certos limites contineatur: nam tanta attentio adhiberi posset in rebus omnibus intelligendis, & revidendis: ut nullae unquam expedirentur: quod in magnum gubernationis detrimentum cederet. Quoadmodum enim imprudenter quis negotia sine consideratione expediret; ita esset imprudentiae tam diu haerere in consideratione ut occasio & opportunitas ea expediendi & exequendi elabatur & pereat. idem enim Salomon dixit: *Prudentia tua pone modum: ne scilicet aut defectu aut excessu in consilio, iudicio, & negotiorum executione peccetur.*

DENIQUE exacuenda & extimulanda est *providentia* rerum futurarum, attentè praevidendo *fructum*, qui ex praesenti semente speratur: ut bonum illud eligatur, ex quo sit postea maior utilitas securura. Et similiter *incommoda* sunt attendenda, quae ex rebus praesentibus sequi possunt: eaque tempestivè interciderè, antequam crescant, & maius detrimentum adferant. Statim atque scintilla apparere incipit, (ait S. Hieronymus) extinguenda est; rescandae sunt putridae carnes, & scabiosa ovis à caulis repellenda: ne tota domus, *massa, corpus, & pecora*, ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Debet etiam providentia extendere se ad res temporales, ita ut nunc prospiciat de necessarijs in futurum: sicut dicitur de Ioseph, quod cum esset Aegypti gubernator, *tempore fertilitatis replerit horrea Aegypti*; tanta copia legumini, ut sufficeret ad totum regnum sustentandum toto tempore sterilitatis. Exemplo etiã *g formicae*, de qua Salomon ait, quod *paret in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat in hyeme.*

Nunc tamen praedicta media sufficiunt ad Prudentiam perfectè consequendam, nisi accedat *ultimum*, quod est, *magistrum* aliquem adhibere, qui eam doceat. Si enim reliquae artes, & scientiae non discuntur sine magistris: quanto minus poterit Prudentia acquiri, quae ad tot gubernationis

d Pr. 27. 3.
Oculus aure
corrior.

Incolligen
tia suppleat.

Sufficit mo-
derata in-
telligentia.
c Provi. 23. 4.

3.
Providentia
futura pra-
videt.
in Ep. ad
Gal. 1. 24.
q 3. c.
Resecanda.
c c

Etiã tem-
poralia.
f Gen. 41. 47

g Provi. 6. 8.

4.
Magistri
duplices.

Muti.
Libri sacri
Salomonis
Ecclesiastici
SS. Patres.

Vuentes
Consiliarij.

materias diffunditur? Ideoque *duplices* habet magistros: alios tanquam *mutos*, prudentes tamen, & valde copiosos: quales sunt *libri Sacri*, nominatim quos edidit *Salomon*: in quibus Prudentiæ monita & documenta, quæ Deus illum docuerat, scripsit: & similiter *Ecclesiastici* liber (vt in eius prologo habetur) ex libris legis & Prophetarum summam quandam collegit consiliorum ac documentorum in hunc finem. Ad cuius imitationem multi Sancti Patres ediderunt alios libros, similibus documentis refertos: ex quibus & ego ea collegi, quæ hæcenus sunt posita, & in posterum ponentur. Nec dubium, quin lectio homines faciat sapientes; iuuetque, vt etiam prudentes fiant. Nihilominus alij quoque Magistri Prudentiæ *uentes*, sunt necessarii, qui illam doceant: non tam regulas eius præscribendo, quàm eandem in praxim deducendo & exercendo, dantes prudentia in occurrentibus negotijs consilia: vt Reges & gubernatores ex eorum exemplo discant bonæ gubernationis praxim: vt apparebit exijs, quæ proximo capite, de huiusmodi *consiliariis* adferemus.

CAPVT IX.

GVBERNATORES OPVS HABERE PRVDENTIBVS
Consiliarijs: & quas dotes ac talenta habere illi debeant,
vt sint perfecti.

VONTIAM Principes & supremi Gubernatores exornati esse debent *quinque* partibus Prudentiæ in proximo capite indicatis, ad bene gubernandum *seipsos*, *familias* suas *civitates*, totum *regnum*, suamque *militiam*, opus habent varijs consiliarijs, à quibus in hac gubernatione iuuetur Ordinariè enim est impossibile, quod solus Rex possit ad eò varias res latus comprehendere, rectumque de eis iudicium ferre: & licet ad ea omnia sibi esset sufficiens: *arrogantia* cuiusdam esset, soli suo iudicio fidere. Id enim esset vsurpare sibi velle, quod est solius DEI proprium, ob infinitam suam sapientiam: de quo dicitur, *a quis consiliarius eius fuit?* Qua sententia (vt perpendit S. Chryl.) significatur reliquos, præter Deum, opus habere consiliarijs; sine quibus facile decipientur. Et eò tendebat sermo serpentis, qui primos nostros parentes decepit, dicens *b eritis sicut Di*, scientes *bonum & malum*, hoc est, omnia. Quod cum Eua credidisset, noluit virum suum Adamum consulere, an expediret prohibitum fructum degustare: & ita fuit decepta. Et quamuis *Adamus* caput esset generis humani, & quidem valde sapiens: cum tamen *solus* esset, fuit quoque deceptus, cuius deceptio toti

Consiliarij
necessarij.

a Isa 40. 13.
Rom. 11. 34.
Hom. de fo-
rend. repro-
bationib.
b Gen. 3. 5.
Deus solus
sibi sufficit.

mun-

mundo fuit perniciofa. Et hoc ipsum nouam quandam obligationem adfert Reipub. capitibus, vt alios consulant; quia ipforum errores magis essent periculosi, vt pote in totius regni cedentes detrimentum. Adhuc eorum decreta minus essent efficacia, & minorem haberent in ipsa Republica auctoritatem si aduerteret, ea ab vno solo capite procedere: quod etsi magnam haberet eruditionem & virtutes multas: cum tamen non nisi duos oculos habeat & quidem oculos hominis, hoc est erroribus subiecti, facile errant ac decipiuntur: quoniam verò plus quatuor oculi vident, quam duo: ita pluris fit & maiori cum reuerentia excipitur, quod à multorum Sapientum iudicio approbatum promanat. Imò ipsa prudentia, si vera sit ac perfecta, agnoscit hanc necessitatem alieni subsidij, illudque petit & habere procurat. Ac propterea etiamsi Rex Salomon tantam è cælo accepisset sapientiam, vt posset omnium esse magister; voluit tamen tanquam prudens, habere secum c Sapientes aliquot, qui coram ipso assisterent, quorum consilio in sua gubernatione utebatur, sciens verissimum esse, quod tanquam fundamentum in suo Prouerbiorum libro dixerat: *audiens Sapiens, sapientior erit, & quotidie aliquid noui inuenit, quod addiscat.* Et summus ipse Pontifex, CHRISTI in terra vicarius, etiamsi ob Spiritus sancti assistentiam, auctoritatem habeat infallibilem, vt errare non possit in decretis pertinentibus ad fidem Catholicam, bonosque mores in bonum vniuersalis Ecclesiæ, cuius est caput visibile: tenetur tamen talia decreta non edere (sicut reipsa non edit) absque consultatione & iudicio multorum Sapientum: nam ipsamet Spiritus sancti protectio ipsum inclinat, & ad similia consilia ineunda impellit, iuxta illud Salomonis: *e ego sapientia habito in consilio, & in iis qui libenter alios consulunt, & ipsemet Saluator dixit: sibi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, assistens scilicet ac dirigens illorum consilia.* Ac proinde Gubernator, qui aliorum consilia horret, diuinam Sapientiam à se expellit: nec vult Christum sibi assistere directorem. Ac propterea Salomon eandem reputat calamitatem, quod non adsit Gubernator; & quod is qui adest nolit cum aliis de gubernatione consultare: quod significant illa ipsius Salomonis verba: *gubi non est Gubernator, populus corruet: h Salus autem, vbi multa consilia.* cuius sententiæ sensus est, quod populus propter alteram ex duabus causis æquè corruat: siue quod Regem non habeat, nec caput, à quo gubernetur, quemadmodum oues non habentes pastorem pereunt: aut quod talem habeat, qui alios consulere nolit: salus enim & felicitas Reipublicæ in eo consistit, vt eius gubernator multa accipiat consilia: & benè aduertit Sanctus Dorotheus, Sapientem non dixisse, salutem esse in habendis multis consiliariis, sed in eccipiendis multis consiliis, etiamsi consilia-

rij sint

2.

Errores Regum periculosi.

3.

Suauior hinc gubernatio.

4.

Prudentia hoc dicitur.

c3. Reg. 2. 6.

1 Prou. 1. 5.

5.

Exemplo summi Pontificis.

c Prou. 8. 11.

f Mar. 18. 20.

6.

Promissione Christi.

g Pro. 11. 14.

h Eccl. 24. 0.

Rex & consiliarij æque necessarij. s. p. m. 5.

*Omnia se-
mel, qua-
dam sepius
consultiada.
i Pro. 13. 10.
16.
k Ecc. 32. 24*

rij sint pauci: cum enim negotia sint multa, valdeque ardua, & saepe intrica-
ta: necessè est, sapius de eis consultationes instituere. Et quamuis negotia
non essent adeo ardua: expedit de eis consultare, & consilium admittere:
ait idem Salomon: *astutum siue prudentem, omnia agere cum consilio, & qui
agunt omnia cum consilio, regi sapientia.* Quod idem Ecclesiasticus confirmat,
dicens *k fili sine consilio nihil facias: & post factum non poenitebit:* nam sic agendo,
aut voti compos euades; aut certè quietus eris & tranquillus: sciens, te
fecisse quod debebas, non proprio tantum iudicio; sed aliorum etiam con-
silio ductus.

§. I. Numerus & Qualitas Consiliariorum.

*Nec vnus
tantum.*

a Pro. 15. 22.

*Nec nimis
multi.*

b Eccl. 6. 6

Sed selecti.

*Confessa-
rius.*

CIRCA numerum Consiliariorum duo sunt extrema vitanda: constat enim
vnicum solum non sufficere ad omnia negotia in diuersis guberna-
tionis locis. Nam rarè inuenietur aliquis, qui sufficientem habeat
notitiam rerum omnium, ad spiritualia & temporalia; ad particularia, &
communia; tempore pacis, & tempore belli pertinentium: id quod Salo-
mon alibi dixit: *a dissipantur cogitationes, vbi non est consilium, vbi vero sunt plu-
res Consiliiarii confirmantur:* nam, quod vnus allequitur, alteri est occultum: &
omnes simul attingunt, quod magis expedit. Quod si vnus valde est mol-
lis, & in agendo facile commiseratione mouetur; alter verò senexior est, &
ad iustitiam exactè seruandam magis propendet: ex vtriusque talis Consi-
liarij diuersis iudicijs consilium vnum rectius, magisque expediens coale-
scit. Sed neque nimis multi esse debent quia talis multitudo diuersitate iu-
diciorum parit, quæ discordias ac dissensiones efficit, ipsumque consulen-
tem valde reddit perplexum, ac proinde nescientem, cui potius parti ad-
harere debeat: pauci verò Consiliiarij facilius in vnum conueniunt. Sed
merito debent *selecti* esse ac præstantes iuxta Ecclesiastici consiliū: *b multi*
(inquit) *pacifici & amici sim tibi, & Consiliarius sit tibi vnus de mille:* quasi diceret,
ex mille amicis paucos seligere oportet, quibus arcana tua communice-
res, tuæque negotia fidas. Nam si arcana & negotia tua ad animæ bonum
spectant est eligendus tibi Confessarius *vnus de mille*, in quo eminenter ap-
pareant conditiones & qualitates notatæ in tertio Tractatu primi Tomi.
Si enim Reges meritò eligunt optimos totius regni *medicos*, qui ipsorum
corporalibus morbis medeantur, & ab eisdem præseruent, semperque at-
tendant sanitati ipsorum conferuandæ: eò quod magni sit illa momenti:
multò æquius erit, & expediens, eligere optimum spiritualem medicum
totius regni, qui animarum ipsorum curam habeat: quarum salus, & sancti-
tas summi est momenti ad totius Reip. bonum. Sed quemadmodum ne-

cessaria

cessaria est in ipso Confessario insignis *sanctitas*, & *scientia*, cum *prudencia* magna coniuncta, ac *libertas spiritus*, aliaque dotes quas alij Consiliarijs necessariae esse mox dicemus: ita in Regibus & Principibus necessaria est summa *humilitas*, *obedientia* & *subiectio*: ne in secreto illo Tribunali cogitent, se *Reges* esse: sed *reos* & *peccatores*: nec Confessarium tanquam vulgarem hominem aspiciant; sed tanquam ipsorum *Iudicem*, IESV Christi vero vicarium: ac propterea ita se ostendant illi subesse; (quemadmodum Sanctus Ludouicus Galliarum Rex filio suo dixit) vt Confessarius non fiat in officio suo *pusillanimis*; nec libertate deponat, eorum vitia reprehendendi, aptaque & necessaria consilia dandi.

S E D transeamus ad reliqua gubernationis negotia, ad quae plures Consiliarij sunt apti. De Rege Assuero refert Scriptura sacra, habuisse eum *Septem* praecipuos *Sapientes*, qui ex more Regis semper ei adorant, & illorum faciebat cuncta consilio. Qui numerus valde est in Sacra scriptura celebris ob *Septem* praecipuos *Angelos*, qui astant ante Dominum, quorum unus est *S. Raphael* & in Apocalypsi mentio fit *septem Spirituum*, qui in conspectu Throni Dei sunt, quasi eum iuuantes in gubernatione hominum, non quod ipse Consiliarijs opus habeat: sed vt insinuet, quid Reges & Gubernatores facere debeant, cum Consiliarijs indigeant. Et quoniam *septenarius* numerus est perfectionis, id nobis significat: tot esse debere Consiliarios, quot sufficiant, vt ex omnibus consilium vnum fiat valde perfectum.

Ex His licet etiam deducere, quas nam dotes ac talenta habere oporteat Consiliarios, vt possint perfecte adiuuare gubernationem. nam *septem* hi Spiritus etiam significant septem diuina attributa, quibus diuina prouidentia in sua gubernatione innititur; & quae ipsemet Deus (si more nostro loquamur) consulit. *Sapientiam* scilicet suam, *Legem aeternam*, *Prudentiam*, *Charitatem*, *Magnanimitatem*, *Misericordiam*, & *Iustitiam*: quarum dictamen sequitur ipse in omnibus quae agit: suaque omnipotentia illud exequitur. Harum diuinarum perfectionum participes esse debent Consiliarij, vt munere suo recte fungantur, ad quas reducuntur reliquae a Philosophis & sanctis Patribus insinuatae: quas cap. 5. Tractatus primi retulimus. Omnes tamen *virtute*, vitaeque *sanctitate* fulciantur: essetque summi momenti, quod in consiliariorum numero esset aliquis tantae *sanctitatis*; ac propter familiaritatem & consuetudinem cum Deo Domino Nostro tantae *sapientiae*, vt esset quasi *Ephod*, & oraculum, per quem Deus ipse in propositis consultationibus responsum daret, siquidem Ecclesiasticus dixit: *anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelsis ad speculandum*: qui autem sunt septem isti Cir-

Eius dotes.

Rex illum reuocatur.

c Esch. 1. 17.

Septem con-

siliarij.

d Tob. 12. 15.

c Apoc. 1. 4.

f 1. Reg. 25.

g Ecc. 37. 13.

*Sanctitas
doctrina
praeualet.*

h Isa. 30. 1.

*i Pf. 32. 10.
k Job. 5. 13.*

*Sapientia
humili sub-
stia.*

l Ecol. 9. 14.

*In cum lo-
cum.*

*Pauper &
sapiens tu-
uat in tem-
pore, postea
negligitur.*

cum spectores, nisi sapientes & Consiliarii huius mundi, qui tuolumem inter homines locum habentes, *arrogant* sibi multarum rerum cognitionem, & exactam attentionem in eisdem bene euoluendis & perpendendis: qui tamen veritatis momentum non attingunt, siue quod in suis consiliis tanquam homines solum absque recurso ad Deum procedant: quibus ipse per Iſaiam minatur: *h ve qui facitis consilium, & non ex me: Et ordinini telam vestram, & non per spiritum meum:* aut quod *infecti* sint superbia, & avaritia aliisque vitijs & animi perturbationibus, quae mentis aciem excœcant, & ratiocinationes obtundunt: ideoque permittit Deus, vt, in quo maximè putant se rectè agere; in eo maximè decipiantur, & aberrant: propterea enim dicitur Deus, *i reprobare consilia Principum & k apprehendere sapientes in astutia eorum, & consilia prauorum dissipare.* nam licet mundi huius sapientia præditi sint, sunt tamen insipientes & *stulti* cum omnia sibi arrogent, & attribuant; ac propterea ipsorum consilia à recto aberrant.

At viri sancti anima ab huiusmodi vitijs & passionibus munda, quamuis in loco sit humili, quoad homines: est tamen spiritu omnibus sublimior, ob tractationem & consuetudinem cum Deo, à quo cœlestem accipit Sapientiam, quæ terrenam vincit; & veritatem, quam hæc non potest, assequitur. Et talis vnus Consiliarius præfertur alijs septem, estque verè *vnus de mille*, preciosus valdè, & Reipublicæ vtilissimus, quam suo consilio & oratione in periculis iuuat, ac fouet: quemadmodum Ecclesiastes hac parabola insinuauit: *l vidi (inquit) ciuitatem parviam, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallauit eam; extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inuentusque est in ea vir pauper, & sapiens, & liberauit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego: meliorem esse sapientiam fortitudini: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba eius non sunt audita? læpè (ait Sanctus Hieronymus) hoc euenire in Republica: cum eius ciuitates sunt in huiusmodi angustijs constitutæ, à quibus liberari non possunt, nec diuitijs, nec fortium armis, nec mandatis potentium: inuenitur verò in illis ciuitatibus *vir* aliquis *Pauper & Sapiens: pauper* scilicet Spiritus paupertate, quæ eius cor ab omnibus huius mundi rebus separat, & euellit; *Sapiens* verò cœlesti sapientia, quæ non inuenitur, nisi eum ea paupertate: & vt plurimum requiescit & habitat in pauperioribus, & abiectioribus huius sæculi: & vix aliqua est ciuitas, in qua Deus non habeat huiusmodi aliquem, per quem alijs beneficiat: qui oratione, magnaque prudentia ac discretione consilium & modum inuenit, quo ab imminente periculo eam liberet; & eripiat ex angustijs, in quibus perijisset, nisi aptum ad eum eius consilium adfuisset.*

NAM ad huiusmodi occasiones plus valet sapientia, quam fortitudo; &

plus

plus prudentia præstat, quàm multa instrumenta bellica. Sed periculo transacto omnes obliuiscuntur pauperis: huius enim mundi homines non sciunt alios magnificere, quàm diuites, potentes, & in ipso mundo magnos: nec aliàs pauperum etiam sapientum rationem ullam habent, nisi quando eorum opera indigent.

§. II. Spiritum sanctum septem suis donis adiuuare Consiliarios.

SEd quoniam prouidentia diuina non deest Consiliarijs Christianis, quin Seis prospiciat de ijs, quæ ad recta consilia præstanda sunt necessaria: eos iuuat septem suis donis, quæ Isaias vocat: a spiritum sapientia, & intellectus, spiritum Consilij, & Fortitudinis, spiritum scientia, & pietatis, & spiritum timoris Domini, quibus Christus Dominus Noster fuit plenus: quem Prophetæ per excellentiam b Consiliarium, & magni consilij Angelum appellant: quia ipse est bonorum consiliorum fons, qui ea inspirat per septem hæc dona, quæ cuius iusto communicantur, quorum vnum est donum CONSILII. Quod id in primis præstat, vt iustus lumine & fauore Spiritus sancti nouerit secum ipse consilium inire, iuxta regulas prudentiæ in omnibus, quæ facit: iuxta illud Salomonis: c oculi tui recta videant & palpebra tua præcedant gressus tuos: vt attentè consideres, quod eas, & vbi pedem figas: ne aberres. Deinde CONSILII donum hominem inclinat ac disponit, vt sit docilis: gaudeatque se duci, non solum à consilio Spiritus sancti diuinas eius inspirationes sequendo; sed etiam consilio ministrorum eius, & peritorum Consiliariorum: per quos idem Spiritus sanctus loquitur, docet, bonaque consilia præbet. Tertio etiam est vsui perfectioribus, ad recta consilia alijs danda in agendis; eosque per apta media ad finem æternæ salutis deducendos. Hoc totum complectitur sententia illa Ecclesiastici: d cor boni consilij statue tecum: non est enim tibi aliud pluri ac preciosius illo. Quid autem est cor boni consilij, nisi cor prudens, ac docile: vt & sibi ipsi, & alijs consulere possit, & consilium ab alijs accipere; quamuis autem hoc sit Spiritus sancti donum: suadet tamen, vt illud comparare studeas, quia tua industria, diuina gratia operante, perfici potest. Et ed tendunt reliqua sex Spiritus sancti dona: tria eorum cordis affectum perficiunt; reliqua tria mentis rationem. Omnia autem appellantur e oculi quia vnumquodque suo modo lucem adfert ad recta sequenda consilia.

PRIMVS oculus est timor Dei: de quo Dauid, quod finitimum sapientia sit timor Domini: & Iob, g timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere a malo,

Sapientia
fortitudi-
nem supe-
rat.

a Isa. II. 2.

b Cap. 9. 6.

Donum
CONSILII.
c Pro. 4. 25.
Illuminat.

2.
Facit do-
cilam.

3.
Docet.

d Ecc. 37. 17.

Cor boni
consilij.

e Apoc. 5. 6.

2.
donum TI-
MORIS.
f Ps. no. 10.

intelligentia. Hic timor retrahit hominem à dando vel accipiendo consilio, in quo aliqua Dei adit offensio, siue magna siue parua: quia semper esset consilium prauum, quodcunque tendit contra id quod Deus vult, aut constituit; noceretque ipsimet consulenti: ita enim Ecclesiasticus: *h facienti nequissimum consilium super ipsam deuoluetur: & non agnoscet, unde adueniat illi.* Et malum consilium Consultori pessimum, quemadmodum euenit impio illi Aman, qui consilio sapientum, quos apud se habebat, statuit vindictam sumere de Mardocheo & impetrare à Rege Assuero, vt iuberet *eum appendi super excelsam crucem, quam parauerat* sed conuertit Deus nequissimum consilium in caput eius, viam & rationem tradens, qua ipse Aman in eodem patibulo appenderetur, Mardocheus verò contra, exaltaretur. Nam (vt dixit Salomon): *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

DONVM PIETATIS inducit, vt qui eam habet commune Reipublicæ bonum amet, ac procuret: præferendo illud cuiusque priuato bono. Quia charitas non quærit res proprias, cum iactura communium: sed proprium iudicat, quod est Reipubl. bonum: in qua cupit elucere *religionem & iustitiam*, ad quod sua omnia consilia dirigit. Eadem PIETAS impellit Consiliarium, ad amandum suum Principem, *veræ amicitie amore*; non quod ex hoc aliquod speret commodum; sed quod ipsi Principi commodum & utile sit: id quod est valde proprium charitati: quam hoc nomine ait Sanctus Gregorius Nazianzenus esse Consiliariis valde necessariam; plurimumque conferre, vt eorum consilia libenter acceptentur. Quamobrem Consiliarii Naaman Principis Syriæ volentes ei saluberrimum dare consilium, à Patris nomine eum compellârunt, hac ratione insinuantes, se eius quærere commodum, & tanquam filios ipsum amare: quod cum ipse agnosceret, consilium eorum est secutus, quod tamen ab Eliseo prius datum, contemplerat. Spiritus etiam PIETATIS in consiliis propendet magis ad *clementiam & misericordiam*, moderando rigorem Iustitiæ: ita quidem, vt nec iustitiæ aliquid detrahatur; nec ita sit pura, vt non admittat secum clementiam. Et vniuersim impellit ad *lenitatem*, quæ eius gubernationem suauem reddit ac mitemdam. Satis verò apparuit, quantum hoc referret in bonis illis Salomonis Consiliarijs, qui filio eius Roboam consulebant, vt mansuete ageret cum populo, & *in loqueretur ad eos verba lenia*: nam cum is eo consilio neglecto; & iuuenum, qui nihil pietatis sapiebant, secutus, aspera verba populo dedisset, maximam sui regni partem, vt prædictum est, amisit.

DONVM FORTITVDINIS magni omnino momenti est, & Consiliariis valde necessarium: impellit enim eos ad non habendam rationem vllius *humani timoris*: cuius causa impediuntur, dicere libere quod

sentiant,

h Eccl. 27. 30

i Esth. 6. 10. & 16. 18.

k Pr. 21. 30.

3.
Donum
PIETATIS.

Religio,
Iustitia.

In carmine
Amor principis
4. Reg. 5. 13.

Clementia.

m 3. Reg. 12.
7.

4.
Donum
FORTITVDINIS.

fentiunt, suis Principibus: quare neque *amor* aut desiderium eis placendi, neque *timor* displicendi, eis occludit os, ne dicant, quod sentiunt; aut remissè ac tepidè dicant. Quòd illis difficile non erit, si veram habeant *charitatem*; & mortificatam *ambitionem*, & *cupiditatem*, quæ (vt Ecclesiasticus dixit) bonum consilium deprauant, aut libertatem illud proponendi tollunt. Ac propterea S. Gregorius Nazianzenus ait: Cōsiliarium debere *os liberum* habere: quod esse donum Dei dixit Christus suis discipulis, dicens: *n dabo vobis os & sapientiam*: vt scilicet sapientia bonū consilium & cōgitationem concipiatis; *Fortitudine* verò & libertate, idem ore proferatis: ne vobis illud tribuatur: *o venerunt filii vsque ad partum, & virtus non est pariendi*. Hæc *fortitudo* comitem habet insignem *magnanimitatem*, quæ docet contemne- re magnos honores, vt bona possit dare consilia. Et quamuis Principē videant in contrariam partem propendere, non debent ei annuere in ijs, quæ nõ expediunt: sed demissè quidem, cum magna tamen animi magnitudine, bonis adductis rationibus, ab ea mente illum auertere: quemadmodum Consiliarios Naaman in casu paulò superius posito fecisse constat.

BENE muniti Consiliarij *tribus* his Donis, appetitum & voluntatem perfectentibus, tutò poterunt alijs tribus vtì, quæ iudicium & rationem perficiunt, ad benè intelligendum Ius & Factum; motuaq; ac modos dandi cōsiliū. Donum SCIENTIÆ docet ipsum Ius: ad eam enim spectat, cælesti lumine declarare præcipuè *legem DEI*; (quam Dauid tanquam amissim consiliorum suorū semper adhibebat: p *Consilium* (inquit) *meum, iustificationes tue*) & reliquas etiam *leges*: in quibus debent esse valdè versati Consiliarij, sicut illi erant Regis Assueri, de quibus Scriptura Sacra, quod essent viri nobiles & sapientes, q *scientes leges ac iura maiorum*: illæ enim leges tanquam duces ac directiones sunt bonorum consiliorum in commune Reipublicæ bonum, quæ debet illis gubernari.

SED quoniam satis non est, Ius ipsum nosse, nisi etiam Factum & negotium, de quo instituitur consultatio, exactè intelligatur, hoc pertinet ad donum *intellectus*. Qui diuina luce illustratus, omnes negotij circumstantias exactè penetrat; donec totum, vt se habet, benè possideat: ex quo maximè dependet consilij & directionis reëctitudo. Ob similitudinem autem rerum præsentium cum præteritis, plurimum refert Cōsiliarios non solum speculationem habere scientiam & cognitionem; sed ipsam quoque praxim experientia multarum rerum innitentem, quæ temporis decursu cognoscuntur: quemadmodum, vt quis aptus sit medicus, non satis ei est *Theorica* medicina, nisi aliquot etiam annorum *praxim* habeat, qua dexteritatē sibi compareret, morbos dijudicandi, & apta applicandi remedia. Ac propterea Scriptura Sacra Consiliarios Regis Salomonis appellat *Seniores*.

Ob liberū.

Vbi supra.
a Luc. 21. 1

o Isa. 37. 36.

Magnani-
mitas.5.
Donū SCI-
ENTIÆ.

Iuris periti.

p Psal. 118.
21.

q Ester. 1. 13

6.
Donū I N-
TELLE
GTVS.Facti co-
gnitia.

Praxis.

7.
Donū S. A.
PLEN-
TIAE.
Gloria Dei.

1ac. 3. 17.

1.
Modestia.

2.
Docilitas.

Li. 4. de be-
nefic. c. 34.

S. August.
Retraction-
tion.

3.
Tranquilli-
tas.

2. Reg. 16.
21.

1. Cap. 17. 23

2. Reg. 17.
14.

Deo com-
mitte.

DENIQUE SAPIENTIAE donum consilia extollit ad altissima diuinaque motiua: vt scilicet, qui consulit, respiciat semper *maiorē Dei gloriam*, & honorem: & quod spectat ad catholica Fidei dilatationem; vniuersalis Ecclesie bonum spiritualem Reip. & omnium eius ciuium vtilitatem, ad eorum salutem promouendam. Et quamuis negligendæ non sint alia rationes & humana motiua ad consilia danda: hæc tamen *secundum* locum post diuina obtinere debent. Docet quoq; SAPIENTIA rationem & modum consilia præstādi. nam (vt S. Iacobus Apostolus ait): *quæ de seorsum est sapientia. primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non indicans temere, sine simulatione & fraude.* Præcipuè tamen docet tria: *primum*, vt Consiliarius iudicium suum proferat cum humilitate & modestia; verbis, quæ non sapiant arrogantiam, aut prodant, cum iudicij sui esse valde tenacem nec adsint vlla signa contemptus aliorum, aut cum eis contentionum: quæ dissensionem ac discordiam inter ipsos generent; quasi velit consilij & voti sui omnino compos euadere. Et hinc *secundum* oritur, vt *docilitatem* scilicet, & humilitatem Consiliarius præferat, ad iudicium suum mutandum, & aliorum iudicia sequenda: cum cognouerit, illa esse aptiora: id enim non leuitatem, sed prudentiam & discretionem ostendit. Imo, teste Seneca, ingentis superbiæ indicium est, quod nunquam velit homo, quod semel fecit, emendare; aut iudicium & consilium nunquam mutare: nec in vlla re magis eluxit sancti Augustini sapientia & humilitas, quam quod aliquaretractauerit eorum, quæ prius scripserat. *Tertium* magnique momenti docet sapientia, non ægrè ferre, nec indicia dare, quod grauius valde ferat, non admitti suum consilium, sed aliorum: quamuis & illi, ipsius iudicent esse rectius & aptius. Meminerint igitur Consiliarij, infelicis illius Achitophel, cuius consilium tanti à Rege Dauid fiebat, *quasi si quis consuleret Deum*, ex quo in tantam deuenit superbiam, vt omnino vellet, omnes semper suum consilium sequi. Cum autem t *Absalon*, & omnes qui cum illo erant, melius iudicassent consilium Chusai consilio Achitophel, ac propterea illud sequerentur, tanta ira commotus est, vt abiens ab Absolone in domum suam suspendio interierit. Intelligent igitur Consiliarij, sibi que humiliter persuadeant, non semper ipsorum consilium esse rectissimum: quod si aliquando sit, existimare debent quod quemadmodum u *Domini nusu dissipatum est consilium Achitophel* vtile ad finem, quem ille intendebat, vt induceret Dominus super Absalon malū, qui consilij exquisierat, & prauam ipsius Consiliarij intentionem puniret: ita aliquando non admittentur ipsorum consilia ob alteram ex his duabus causis. Quod si & ipsorum intentio recta erit, & consilium bonum & vtile: non tamen propterea tristen- tur ipsi, quod reiiciatur; sed diuinæ providentiæ committant negotij illius

exitum

exitum: nihil siquidem *casu* euenit. Quod si accidat ex ipso consilio magnum aliquod comodum Reip. eiusq; Principi euenire; & ipsorum postea obliuisci, aut malum pro bono reddi meminerint quod supra attulimus de *xpauere sapiente*: qui iuxta literam (vt S. Hieronym. ait) erat Iesus Christus D. N. qui veniens in mundum eum à Dæmonis tyrannide vindicauit; non carnis fortitudine, sed stupendis sapientiæ suæ consilijs. Et tamē in obliuionem venit, & à multis fuit cōtemptus, eius consilia utilissima reijcientibus: nec magnū est, quōd ferat discipulus amore Magistri, quod hic pro illo per tulit: siquidē Christi vita exemplar est, & imago vitæ hominis Christiani.

CONCLVDAMYS tandem vltimo documento, maximi momenti tam petentibus consilium, quàm illud dantibus: vt inquam *indifferentiam* & resignationem habeant voluntatis inuenire cupientis, quod magis expediat, non in vnam potius, quàm in alteram partem inclinantes; sed recurrentes ad Deum Dominum nostrum per *orationem*, quemadmodum sexto capite primi Tractatus fuit indicatum.

Ingratos ne
oderis.
x Eccl. 9. 15.

Indifferen-
tia & Ora-
tio.

CAPVT X.

SVPREMA REIPVB. CAPITA TENERI IVDICES
constituere, qui iustitiam administrent; & quibus dotibus
ornati illi esse debeant, vt sint perfecti.

CAPITA Reip. Ecclesiastica & sæcularis nō posse eas per se ipsa tantū gubernare, adeo est manifestū, vt opus nō sit hærere nos in ostendenda, & rationibus probāda necessitate & obligatione, quæ illis incumbit, distribuendi onus suū in alios: tam in rebus, quæ ad *iustitiam*, quàm quæ ad *bellum* pertinent: quæ *due* res maximi sunt momenti ad gubernationem: quemadmodum magnus ille Dux & populi Hebræi gubernator Moyses, his verbis ei significauit: Memētote, quod dixerim vobis: post exitum de Aegypto: *a non possum solus sustinere vos: quia Dominus Deus vester multiplicauit vos, & estis hodie sicut stella cali, plurimi. Dominus Deus patrū vestrorum addat ad hunc numerū multa millia; & benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris, vt ponam eos vobis principes. Tunc respondistis mihi: bona res est, quam vis facere. Tul. que de tribubus vestris viros sapientes, & nobiles; & constitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula. Præcepitq; eis dicens: Audite illos, & quod iustum est, indicate. Quod si difficile vobis visum*

a Deut. 1. 10.

Moyses sub
stituit sibi
Iudices.

aliquid

Audite illos, & quod iustum est, iudicate. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam. Hanc viam & rationem Rempublicam suam Hebræam gubernandi, secutus est Moyses ex diuina inspiratione: constituendo Iudices ac Duces, qui ipsum in rebus Iustitiæ & belli adiuuarent. Sed non statim atque ipse gubernationem suam cepit consiliū hoc ipsi incidit, donec veniat ad ipsum Ietro socer eius, qui b *cum videret Moysen sedere, ut iudicaret populum a mane usque ad vesperam, dixit ei: non bonam rem facis: stulto labore consumeris & tu, & populus iste qui tecum est: vltra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. Sed esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent: provide autem de omni plebe viros potentes & timentes Deum, qui iudicent populum omni tempore: quidquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minima tantum iudicent, leniusq; sit tibi, partito in alios onere, si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta eius poteris sustentare: & omnis hic populus reuertetur ad loca sua cum pace, nec diutius herere cogentur tui causa extra illa.* Conuicit hic sermo prudentem & humilem ducem Moysen: nam ut proximo capite dicebamus: semper Reges debent esse *dociles*, ad amplectenda bona consilia: nec parum fecisse existimabuntur, si hoc ipsum accipiant, & sequantur: eum in modum, quem paulatim explicabimus.

§. I. De obligationibus ad quas tenentur Reges in electione Iudicum.

PRÆMITTIMVS autem tanquam dicendorum fundamentum: Reges & Principes esse *supremos* Reipublicæ sæcularis Iudices; ad eosque directè pertinere *iustitiæ* administrationem in causis omnibus ciuilibus & criminalibus, inter ciues occurrentibus: sicut & ad summos Pontifices & Episcopos in causis, quæ ad ipsorum forum pertinent. Sed quoniam ut plurimum, non possunt hoc munus per se ipsos exercere: *duplici* vinculo & obligatione valde strictè tenentur. Altera est, munus suum aliis committendi: qui ipsorum nomine & autoritate illud exerceant; constituendo ad id viros sapientes, prudentes, strenuos actimoratae conscientiæ: qui possint, noverint, ac velint, *iustitiæ* iuxta leges Dei, eius Ecclesiæ, ac Reipublicæ sine prouinciæ, in qua resident, administrare. Altera est obligatio, ut serid eisdem viros moneant, & exstimulent ad officium illud magna cura & studio exequendum; præbeantque illis recta monita, ac directionem necessariam, ut plenè officio & obligationi suæ satisfaciant: sed & ipsimet attendant postea: an illi officio suo desint. Præclarum huius rei exemplum præbuit S. Rex Iosaphat, constituens *duos* Iudicum ordines in suo regno. Quosdam *ordinarios* in magis præcipuis ciuitatibus, ad quos ciues, & pagani, ac ex vicinis oppidis recurrerent: quibus admirabile hoc dedit documentum, memorandis hisce verbis, quæ sculpta meritò esse deberent in omnium Gu-

berna-

b Exo. 18. 18

Moyse datus fuit ab Ietro.

Obligatio duplex.

1.

Substituendi idoneos.

2.

Eisdem superintendendi.

bernatorum ac Iudicum cordibus, vt nunquam eorum obliuisceretur: *vide* (inquit) *quid faciatis: nō enim hominis exercetis iudiciū, sed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit: sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Deum D. N. iniquitas, nec personarū acceptio, nec cupido munerum.* Quibus verbis exhortatus est S. ille Rex iudices suos, vt attenderent diligentius, quid agerent, dum iudicaret: ne in ferenda sententia essent præcipites; sed magnam attentionem ac diligentiam prius adhiberent, tres ad id rationes eis adferens valdè efficaces.

PRIMA est desumpta ab excellentia officii, quod non est hominum; sed Domini, quem iudices ipsi referunt, & cuius autoritate iudicant. Quamuis enim inferiores Iudices iurisdictionem à superioribus accipiant, & hi à supremis Reipublicæ capitibus: origo tamen omnis potestatis à Deo est: *non est enim* (ait Apostolus) *potestas nisi à Deo: qui munus illi cōmittit, ipsius loco & nomine iudicandi: ac propterea proprium suum nomen eidem communicat, vocatque e Deos, & nomen tribuens f Elobim, quod est primum, quo scriptura diuina Deum ipsum compellat. Vt Iudices intelligant, se debere in hoc officio esse sicut Deum, seruantes autoritatem & integritatem suam, iuxta diuinæ maiestatis, quam referunt, magnitudinem. Et hinc SECUNDA oritur ratio: quia tenentur Deum imitari, à quo accipiunt potestatem; & in cuius conspectu illam exercent, dum iudicant. Et quemadmodum Deus maximè detestatur tria vitia huic officio contraria; INIUSTITIAM scilicet, ACCEPTIIONEM personarum, & munerū CVPIDITATEM: ita ipsi debent eadem odisse, ac DEO suo in hoc esse similes studere. TERTIA ratio valdè efficax est, eò quod quidquid iudicauerint, in ipsos redundabit: quare si cum rectitudine & iustitia iudicauerint, in ipsorum cedit bonum: quia honore & præmijs ab ipsis Regibus afficientur, pro meritis fidelium obsequiorum: & quamuis ipsi Reges id negligant, non prætermittet supremus Iudex, honore & præmijs fideles suos ministros afficere: quod si malè iudicent, in ipsorum etiam caput redundabit: nam & Rex terræ & cæli tale delictum vlcisetur ob iniuriam illatam, non tantum ciuibus, sed supremis ipsis Iudicibus, munus & vices suas eis committentibus: quia contra præscriptas leges potestate sibi tradita, sunt abusi.*

SECVTERIUS progressa est sancti huius Regis in sua gubernatione vigilantia. Nam in ciuitate Ierusalem, quæ eius erat aula, & vtriusque Reipublicæ Ecclesiasticæ ac sæcularis caput, constituit Leuitas & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israel, tanquam viros magis insignes: ad quos cæteris pateret recursus in suis dubijs, & causis, etiam in gradu Appellationis, quos elegit ex vtroque statu, quibus etiam commendauit officij illius rectitudinem, dicens: *g sic ageris in timore Domini fideliter, & corde*

c. Par. 19, 5
Iosaphas
Regis ad
Iudices or-
dinarios
monita.

I.
Officium
Dei.

d Rom. 13, 1.

e Exod. 21.
8. 28.
f Gen. 1, 1.
Vide Peror.
ibi.

2.
Imitatio
Dei.

3.
In ipsos re-
dundabit
sententia.

Extraordi-
narij seu
Appellatio-
nis Iudices.

g 2. Par. ca.
14. 9.

Tres Iudicum virtutes.

Assessores.

Præses.

Summum Sacerdotem inuat Iosaphat.

pericio, quali distinctius diceret: operibus officij vestri tres hos comites adiungite: *timorem DEI, fidelitatem* in rebus omnibus, & *cor* in omnibus virtutibus *perfectum*: vt sic iudicium exterius procedat à corde valde sano, & interius consummato. Denique quoniã in ipsa ciuitate Ierusalem maior erat concursus, & frequentia negotiorum: posuit etiam ibi *magistros*, & *sapientes ex Leuitis* electos, qui scientia & consilio suo Iudices ipsos, reliquosque ciues adiuuarent. Et præter hos constituit etiam *Præsides* quendam sine Ducem h *super opera, que ad Regis officium pertinebant*, qui autoritate sua, & potestate reliquos Iudices adiuuaret; & iustitiæ executionem promoueret, ne quis eam impedire auderet. Et idem Dux (vt ait Nicolaus Liranus) ita *summum Sacerdotem* eiusque tribunal *defendebat*; vt tamen eius causis *non se immisceret*, sed attenderet, ac prohiberet: ne quis turbaretur, nec eius decretis obsisteret, aut repugnaret. Hac gubernandi ratione bonus hic Rex reformauit suum regnum, tantamque gratiam apud Deum Dominum nostrum inuenit, vt magnam ei prosperitatem, plurimas diuitias, & clarissimas ac prodigiosas de suis hostibus victorias tribuerit.

§. II. De Iudicum proprietatibus.

a Num. 11. 16
Iudices sine
noti.

I.

Senes quieti
& experti.
b Sap. 4. 8.

EX dictis liceret colligere proprietates eorum, qui in Iudices vtriusque Reipublicæ Ecclesiasticæ & sæcularis, essent eligendi. Sed commodius eas deducemus ex ijs, quæ DEVS præcepit Moyfi, dicens: vt congregaret *septuaginta viros* de senibus ex Israel: a quos tu (inquit) *nostris, quod senes populi sunt, ac magistri*: habet enim emphasim magnam verbum illud *Qvos Tu Nos Tri* nam in huiusmodi electionibus (si possibile est) deberent Principes & Electores, viros seligere, quos proprijs oculis *vidissent*, & cum quibus *conuersati* essent, & ipsa *experientia* eorum talenta, bonasque dotes cognouissent: quod si aliquando *aliorum* informationibus fidendum sit: tales illi esse deberent, quibus æquè crederent, atque si *ipsimet* vidissent, & cognouissent. Sed vt DEVS lucem aliquam Moyfi præberet, conditionum & qualitatum, quas Iudices habere debent, dicit ei in primis, vt sint *SENES* Senectus enim est veneranda; facitque, vt sibi reuerentia exhibeatur; habetque sibi coniunctam *quietem*, & *experientiam*, quæ summi est momenti ad rectè gubernandum & iudicandum. Rarò autem hæc inueniuntur in iuuenibus, nisi cum ex gratia DEI singulari magna alicuius virtus vicem supplet senectutis, iuxta illud Sapientis: *b senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. cani enim sunt sensus & sapientia hominis, & ætas senectutis, vita immaculata*, in cuius testimonium Deus elegit *Danièlè* cum esset *c iuuenis*, vt iniustū quoddam valde iudicium, impiorum Iudicum

lenio-

leniorum, reformaret, qui innocentem & castam Susannam inique damnauerant: qui etsi ætate senes erant, in libidine tamen erant *iuuenes*, de quibus Iaias: *d quod puer & peccator centum annorum maledictus erit.* Ac propterea, cum DEVS dixisset Moyfi, vt eligeret Iudices ex SENIBVS Israel, addidit: *quos tu nosti*, quod senes sint, quasi diceret: non fidas eis, quod sint quocunque modo senes; sed etiam scire debes, quod tales sint, in *gravitate*, & bonis moribus.

SVBICIT verd statim aliam conditionem, vt scilicet illi sint MAGISTRI. Nam Iudicis officium non discipuli alicuius, aut tyronis est. sed iam *perfectorum* hominum, & qui omnibus *scientiis* ad illud exercendum necessariis, sufficientem operam nauarint, ita vt earum magistri esse possint: nam, quamuis ad illud bene exercendum, ab aduocatis & aliis iurisperitis, sint adiuuandi: ipsi tamen, veritatis Iudices esse debent; sualque informationes habere, & tanquam magistri plenum & perfectum de eis iudicium facere: ac propterea scriptura illos vocat *viros egnaros & strenuos*, in suo scilicet officio. Ex quo apparet, *duplicem* scientiam requirere Deum ordinariè in Iudicibus: alteram *experimentalem*, quæ multorum rerum experientia, & reflexa super eas consideratione, acquiritur: alteram *speculatiuam*, quæ studio legum diuinarum & humanarum, Ecclesiasticarum & ciuilium, iuriumque & consuetudinum municipalium: & vtraque se mutuo iuuant ad officium perfecte præstandum.

Hoc idem monuit Ietro ipsum Moyfen, dicens: *g provide viros de omni plebe, & de cuncto Israel potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiã, qui iudicent populum omni tempore.* In quibus verbis pulchrã etiã tangit documenta: *vnus* est, ne principes eligant & constituãt Iudices ex aliqua tantũ familia, aut ciuitate, sed ex *tota* prouincia, aut regno: assignantes *optimos* eorum maioribus tribunalibus: quod si electio fieri debeat ex ipsis met ciuibus: caueatur, ne id fiat ex sola prosapia aut familie successione, aut solis *fortibus*: quæ possunt contingere alicui indigno, qui tamen nec nominari nec acceptari debet. Et ipse Moyfes petijt à populo designari sibi & proponi, *h viros sapientes, & egnaros, & quorum conuersatio esset probata in tribubus eorum.* Addidit verd Ietro, vt non solum essent viri sapientes, vt dictum est; sed etiam *timentes Deum.* Non enim sufficit, Regem timere, aut Iudicẽ, aut Inspectorem, siue Visitatorẽ, sibi superiores: nam licet hoc bonũ sit, ac necessariũ, nisi tamen etiam Deum timeãt, facient quidẽ bene officiũ publicẽ; sed *occulte* facient male; cum poterunt occultare suũ peccatũ: si tamẽ etiam Deũ timent: qui publica & secreta intuetur semper detestabuntur peccatum, facientq; bene officium suum. Et quoniam timor Dei si perfectus est, expellit ex corde inanem hominum timorem: cum dicitur

c Dan. 13. 19
d Isa. 65. 20
Senes graui-
tate.

2.
Magistri.

Dent 1. 17.
Exo. 18. 25
Scientia
duplex Ex-
perimenta-
lis & Præ-
ctica.

Exo. 18. 21
25

Ex toto re-
gno assu-
mendi.

h Dent. 1. 13
3.
Timentes
Deum.

Magnanimi,

i Eccl. 7. 6.

Peccata oderint.

k Dent. 1. 7.

Nobiles.

4.
Veraces.13. Esdr. 4.
35.5.
Avaritia
ofores.
m Eccl. 2. 1.
31.n Exo 23. 8.
Dent. 16. 19.
Munera
excacant
prudentes.

Cos debere esse *timentes Deum*, significatur, non debere esse timidos & pusillanimes, nimisque timentes auctoritatem litigantium, etiam potentissimorum. Tales enim non sunt apti ad officium Iudicum nec tuta conscientia illud quærere possunt, quemadmodum monuit Ecclesiasticus: *i noli quærere fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in equitate tua, si eam potentis intuitu pervertas, iniustam aliquam ferendo sententiam.* Ac propterea Iudex debet esse vir *magno & forti animo*, ad conculcandum inprimis (vt ait Rabanus) iniquitatem, & quoduis peccatum in seipso, ita vt *mori* potius velit, quam illud admittere; deinde ad conculcanda & impedienda scelera *aliorum*, absque acceptatione personarum: nihil curans quod diuites sint aut potentes, sed in officio suo præstando, ostendens se illis esse potentiorum. Et quos in aliquibus libris Ietro *sapientes* nominauit, Vulgata habet: *potentes*, magnæ scilicet auctoritatis viros, & Moyses illos nominat, *k nobiles & principes*. Nam estó præcipua auctoritas illorum sit à virtute & scientia: non tamen parum confert auctoritas à nobilitate, diuitiis, & huiusmodi alijs ornamentis proueniens.

Hinc oritur quarta virtus, qua Iudices pollere debent, quam scriptura VERITATEM vocat: debent enim esse veraces, omnis falsitatis, mendacij, fictionis, aut deceptionis hostes additi verò quærendæ veritati; ac donec inueniant, sollicitè inquirendæ; ea verò inuenta, debent secundum illam iudicare. Nam vt habetur in libro Eldræ: *magna est veritas, & omnia vincit, præualeat, omnis terra veritatem inuocat, calum etiam eam benedicit, & omnia opera tremunt, ac venerantur eam, & non est cum ea quicquam iniquum. Veritas manet & inualefcit in æternum. Nec est apud eam accipere personas, neque inanes differentias admittit: sed que iusta sunt, facit omnibus, etiam iniustis ac malignis, & omnes benignantur in operibus eius. Et non est in iudicio eius iniquum: sed fortitudo, & regnum, & maiestas omnium aurosum.*

Ex hac veritate alia oritur virtus Iudicum, ODIVM scilicet AVARITIÆ, quæ caries est, tineaque iustitiæ, & capitalis hostis veritatis: vt enim lucrum, quod cupit, obtineat veritatem calcet, & excæcat Iudicis mentem, iuxta illud Ecclesiastici: *m Xenia & dona excacant oculos Iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptiones eorum*, hoc est, ita illos obmutescere faciunt, vt non audeant etiam manifestè reos corripere. Et idem priùs iusserat Deus in sua lege, dicens: *n non accipies munera, que etiam excacant prudentes, & subuertunt verba iustorum*: quasi diceret: ne tibi fidas, quasi prudenti & iusto: nam dona etiam rupes frangunt, ac deprædantur corda. Et qui ea accipiunt, etsi prudentes alioqui sint, excæcantur; & qui iusti sunt, subuertuntur.

Ex

Ex quo fit, vt Reges & Principes omninò teneantur condignam *mercedem* Iudicibus constituere, ne *indigentia* cupidos illos efficiat, eaque tanquam pallio quodam munera operiant, quæ accipiunt. Nam Iudices tales esse debent, vt quamuis sint pauperes: non tamen propterea desinant esse valde iusti: sed cupiditatem reprimant, vt etiam fiant *pauperes spiritu*. tales autem aptissimi sunt, ac proinde digni qui Iudices constituentur, de quibus ait scriptura: quod o *Deus Iudicium pauperibus tribuat*, iudicandi scilicet potestatem: tales enim non corrumpent iustitiam ob desiderium & cupiditatem diuitiarum; aut conseruandi & augendi quas habent; aut ob timorem eas amittendi: vbi enim deest *cupiditas*, cessant hæc desideria, ac timores; damnaque ex eis prouenientia. Et qui spiritu sunt pauperes, etiam carebunt vento *ambitionis*, quæ inflat instigatque ad iustitiam deprauandam: vt vel consequatur honorem; vel quem habet, non amittat. Ac propterea non debent tale officium *lucris* alicuius aut *honoris* nomine præcipue quærere, siquidem Iudicis officium super fundamentum adeò terrenum & inane fundatum, nec *solidum* esse potest, nec *securum*.

VLTIMA conditio siue qualitas Iudicum, quam expressit Ietro, fuit vt prompti & parati essent ad iudicandum populum *omni tempore*, temporibus scilicet constitutis: ita vt neque ex pigrizia, ignauia, aut vt sibi indulgeant, tempora illa prætermittant: sed potius liberaliores sint; vt quidquid temporis possint, oppressis audiendis, & expediendis tribuant; *protractio* enim negotiorum sine causa, est nouum quoddam genus *vexationis*; neque est sine *iustitia* detrimento, quod absque iusta causa executio eius differatur.

AD HÆC quoniam officij huius finis est Reip. *pacem* ac ciuium *concordiam* conseruare, is *duplici* via potest obtineri. altera est, si *reparentur* iniuriæ ac discordiæ exortæ, & admilla delicta puniantur, ferendo sententiam in causis & litibus dissidentium: altera est si hæc omnia damna *preueniantur*, & impediuntur. Quemadmodum ad medici officium non solum spectat contractos iam infirmorum morbos *curare*; sed *preuenire* etiam & in tempore de remedijs prospicere: ne qui sani sunt, in morbos incidant. Idem igitur Iudicibus est præstandum: quorum officium *vtramque* hanc partem complectitur. ac propterea debent in eo esse continui ac vigilantes. Et quamuis *primæ* via sit tempus, locusque præscriptus ad litigantes audiendos, eorumque causas decidendas: ad *secundam* autem nec locus est certus, nec tempus constitutum. Quamobrem omnitempore & loco debent semper vigilare. Et quocumque modo ad ipsorum notitiam pertinet detrimenti alicuius periculum, dare debent operam, & prospicere, ne eueniat: magis enim gloriosum est, iniurias ac discordias, quæ eminere videntur, *impedire*, quam postquam euenit, & turbationem, aut graue aliquod damnum in-

6.

Pauperes
spiritu.

o Job. 36. 6.

Nec cupidi
nec ambi-
tiosi.

7.

Prompti.

Preueniant
damna.

Melius con-
servare,
quã punire.

tuit, eam componere. Et maius beneficium Reip. præstat, qui furta & homicidia impedit: quã si latrones & homicidas puniat. sicut etiam maius est bonum, ciues ipsos probos efficere, & conservare: quã vita punire improbos.

CAPVT XI.

PERFECTA RATIO IUSTITIAM ADMINI-

strandam: Et Iudices attendere debere, ut ipsorum ministri
& officiales muneribus suis benè fungantur, in-
iurias omnes præuenientes.

a Ioan. 3, 30.

Tres excel-
lencia Chri-
sti Iudicis.

Serm. 20. in
Psal. 113.
versic. 4.

b Ioan. 19 10.

VONIAM Christus D. N. omnium hominum, iudex est supremus, voluit etiam exemplo suo docere Iudices perfectionem, quam in iustitia administranda servare debeant: cum enim dixisset: a patrem dedisse sibi potestatem iudicium facere, adiecit: non possum ego a me ipso facere quidquam: sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem cuius misit me. Quibus verbis tres præcipuas officij sui excellentias insinuat. Prima, quod potestatem iudicium faciendi non ex se ipso habeat, quã homo est, sed à Patre acceptam, sine cuius potestate & auxilio nihil possit ipse facere. Secunda est, quod in ipso iudicio dirigat sese iuxta ea, quæ audiuit, & ab æterno suo Patre didicit, & iuxta sapientiam & scientiam evidentem & infallibilem, quam ab eo accepit. Tertia est, quod in suo iudicio non suam propriam, sed Dei voluntatem quærat: humanam scilicet suam voluntatem cum diuina in rebus omnibus conformans. Ac propterea ait: iudicium meum iustum est: & tale erit quodcunque aliud, in quo tres hæc regulæ perfecte inveniuntur. Quemadmodum præclare expressit S. Ambrosius in hunc modum: Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis, sed iuxta leges & iura pronunciat, scitis iuris obtemperat. Non indulget propriæ voluntati: sed sicut audit, ita iudicat; & sicut se habet negotij natura, decernit. Obsequitur legibus, non aduersatur. Examinat: cause merita, non mutat. Discite iudices seculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quam sobrietatem, quam sinceritatem. Dominus omnium dicit: non possum a me facere quicquam, sed sicut audio, iudico: hoc est, non ex mea potestate decerno, quod libitum, sed ex iudicandi religione, quod iustum est: ideo iudicium meum verum, quia non voluntati meæ indulgeo, sed æquitati. Pilatus impius iudex dicebat ad Dominum Iesum: b potestatem habeo dimittendi te, & potestatem habeo crucifigendi te. vsurpas o homo potestatem, quam non habes, tua certè Pilate voce

constitu-

constringeris, tua damnaris sententia. Pro potestate igitur, non pro æquitate crucifigendum Dominum tradidisti: per potestatem absoluiti latronem, auctorem verò vitæ interfecisti: sed neque istam à te habuisti, quam habere te asseris potestatem: nam dicit ei Iesus: *non haberes potestatem aduersus me ullam, nisi data tibi esset de super*, sed abusus es potestate, non respiciens quod verum erat, sed spernens: Audi quid verus Iudex asserat, *non quero voluntatem meam*, hoc est hominis: quæ vel odio dirigitur, vel studio inrenditur, vel gratia inflectitur, vel aliorum mendacio deprauatur. Scriptum est enim: *c omnis homo mendax*; sed *voluntatem*, inquit, quero, *cuius, qui me misit*, hoc est diuinæ cognitionis formam veni docere, vt in iudicando magis cordi sit veritatis custodia, quam obedientia voluntatis. Hæc S. Ambrosius.

Ex quibus constat, sanctitatem & perfectionem Iudicum circa suum officium consistere in imitatione Christi D. N. circa illa tria; quæ diximus: vt potestas, scientia, & voluntas sit Dei, & secundum Deum, ita vt nec potestatem usurpent, quam non habent, nec Deus illis dedit; & ea quam habent, non aliter vtantur, nisi iuxta voluntatem ipsius DEI, illam dantis, & quæ iustis legibus expressa est, quas ipse iussit seruari, præcedente etiam vera cognitione, & scientia earum, & cauillarum siue negotiorum. Quæ scientia etiam est Spiritus S. donum, per quam (vt idem S. Doctor ait) iudices recte iudicant, quemadmodum Salomon, & Daniel per Spiritum Dei iudicia illa fecerunt, quæ supra retulimus. Ac propterea Christus Dominus Noster dixit: ad Spiritum Sanctum pertinere, arguere mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ipse enim manifestat quid malum sit, & prohibitum; & in quo vera sit iustitia, & forma, ratioque faciendi iudicium.

Hæc omnia in summam quandã redegit Deus, dicens Iudicibus in Deuteronomio *iusste, quod iustum est persequeris*. quibus verbis tres præcipuas circumstantias insinuat ad perfectam iustitiam spectantes. Primam, quo ad eius substantiam, vt scilicet *quod iustum est*, iudicent: secundam, quo ad modum eam administrandi, *iusste* iudicando: tertiam, quo ad perseuerantiam usque ad finem: quam insinuat verbum *persequeris*: obseruanda sunt tamen documenta, quæ nunc de singulis subiiciemus.

§. I. Substantia iudicij.

Iudicij substantia consistit in eo, quod Iudex, & Factum, & Ius benè intelligat: ac de illo iuxta huius regulas, iudicium ferat. Ita vt in neutro desit ob ignorantiam, incuriam, aut ignauiam; sed illam amplectatur regulã, quã S. Iob populi sui Rex, & iudex exacte seruans, dixit: *a iustitia indutus sũ: & vesti me, sicut vestimeto & diademate, iudicio: quasi diceret: magno mihi sæper honori tribui, quod cum omnibus rectitudinem seruarem: id quod tanquam rem*

mih

cc
cc

Potestas,
Scientia,
Voluntas.

Li 3 de Spi-
ritu S. c. 7.
d 3 Re. 1. 27.
c Dau. 13.
4. 58.

f Deut. 16.
20.

I.
Substantia
Factum &
Ius nosse.
a Iob. 29. 1.

b Ecc. 11. 7.
Audiatur
altera pars.
c Gen. 3. 9. &
d c. 11. 5. & c.
c 18. 21.
f Exo. 3. 8.

Epi. 2. Decr.
l. 19. Mor.
c. 24.
g Exo. 32. 2.

Veritas su-
pra testes.
h Dan. 13. 15.

2.

2. 2. 9. 63. 4. 1
i Lect. 2. in
Gal. 2.
Trao. 3. c. 19.
j Deut. 13. 16
Absit acce-
ptio personarum.

k Lev. 19. 15.

mihī carissimam super caput meum constituebam. Et causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam, ut rei veritatem certò inuenirem: nam Ecclesiasticus monet: b prius quàm interrogas, ne vituperes quēquam: nemo itaq; damnandus inauditus; & non interrogatis omnibus necessarijs, ut certò cognoscatur quod gestum est. Nam & ipsemet Deus rerum omnium alijs conscius, prius quàm iudicium faceret, veniebat in forma spectabili ad cognoscendum, an ita se haberent: quemadmodum fecit, cum in primi parentis causa & c peccato voluit sententiam ferre, & cum superbi filij Adam d turrim Babel edificarent, & cum voluit punire Sodomitas, eò quòd e peccatum eorum clamaret ad cælum, ut punirentur: ac denique descendit, ut Hebraeos iniuste ab Aegyptijs oppressos liberaret. quibus exemplis docuit iudices, (ut ait S. Euaristus Papa, & perpendit S. Gregorius) ne ex sola relatione, aut rumore etiam multorum, iudicium faciant, quando possunt ipsi proprijs oculis rem cognoscere; Et propterea in Exodo dixit: g non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententia, ut a vero denies. Non enim refert, multos esse testes, contra quos militat ipsa veritas, nec satis est, quòd illi boni, fideque digni esse videantur: si possis certius ac solidius testimonium habere eorum, quæ illi referunt. quemadmodum Daniel instinctu cælesti h separari iussit ab inuicem duos illos senes, qui testimonium contra Sufannam tulerant, quos seorsim interrogans, deprehendit ex responsis, utrumque dixisse falsum.

Ad eandem iusti iudicij substantiam pertinet etiam, ut fiat sine acceptione personarum: quæ (teste S. Thoma) non aliud est, quàm ad iudicij directionem, tanquam regulam accipere conditionem siue circumstantiam aliquam personæ, quæ non est alicuius momenti, ad ipsum iudicium rectè perficiendum: estque valdè reprobata in scriptura Sacra, ut suprà diximus, & nominatim iudicijs prohibetur, cum in Deuteronomio dicitur: i audite omnes, & quod iustum est, iudicate: siue ciuis sit ille, siue peregrinus. Nulla erit distantia personarum: ita paruum audietis, ut magnum, nec accipietis cuiusquā personam: quia Dei iudicium est: in cuius conspectu, quo ad hoc, non est discriminè inter ciuem, & peregrinum, inter magnum, & paruum; nec inter diuitem, & pauperem: nam neque personæ excellentia causam & limitem iustam facit; neque paruitas eam condemnat. Estque vitium acceptionis personarum, sententiam dicere pro aliquo, eò solùm quòd sit ciuis, aut magnus, aut diues: idque contra alterum, eò quòd sit peregrinus, paruus, aut pauper: aut contra, sententiam ferre pro aliquo eò solo nomine, quòd sit pauper; alterum verò damnare, eò quòd sit diues: Ac propterea monuit Deus in Leuitico: k non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: Sed ipsam veritatem & iustitiam, ab omni humano respectu (etiam apparentis alicuius

virtutis specie obducto iuxtam considera. Ne *pauperis* miseria titulo & nomine misericordiæ te emolliat; nec *potentis* excellentia sub specie illum honorandi, te flectat, aut mutet. Si enim hæc nomina & tituli, facti veritatem non mutant: non debent etiam iudicij rectitudinem immutare: vnde ipse DEVS dixit: *pauperis non misereberis in iudicio*, cum iniuria scilicet alterius, nam *misericordia* non aduersatur forori suæ *iustitia*; & quando DEVS aliàs monet: *in iudicando esto pupillis misericors, vt pater*: & pro viro *matri illorum*: id intelligit faciendum absque detrimento iustitiæ: sed quoniam huiusmodi personæ deserta facile ab alijs iniurijs afficiuntur, commendat iudicibus, vt cum pietate illorum partibus faueant.

SED ne silentio prætereamus verba illa: *non ita paruum audietis ac magnum* vt ex eo intelligamus: acceptionem personarum non solum habere locum in iudicio, sed etiam in *audiendo*, & præbendis auribus: Ideoque Iudices & Principes teneri, benignas præbere aures omnibus, eo auxilio indigentibus vt ab hoc fauore nec paruum propter suam paruitatem rejiciant; neque magnum propter magnitudinem ad eum admittant. Nam si in magno *dignitas* est maior; in paruo est maior *necessitas*: quæ passa repulsam, clamabit in cælum, & exaudietur à Deo, apud quem non est acceptio personarum.

Hoc idem vitium locum etiam habet, & inficit *electiones*, quæ sunt etiam actus iudicij: si quidem ipsi Electores suo modo sunt etiam iudices: eritque acceptio personarum, si dignitates & honorata alia officia indignis aut minus dignis conferantur, propter solos titulos aut nomina, quæ nihil conferunt ad ipsam dignitatem, vel officium. quemadmodum dixit S. Augustinus, quomodo ferre possumus, vt quis diuitem eligat ad Ecclesiasticam dignitatem, neglecto paupere sapientiore & sanctiore: *opulentia* enim non est causa sufficiens, cur ille eligatur; sicut nec *paupertas*, cur alter rejiciatur. Idem verò dicendum est de *admonitionibus*, reprehensionibus, & pœnis, quæ iuxta leges iustitiæ debent delictis commensurari, absque acceptio- ne personarum, non grauius *pauperem* puniendo, eò quod pauper sit; nec minus *diuitem*, eò quod sit diues: si est aliàs delictum par.

§. II. Ratio & modus cum perfectione iudicandi.

EXHI s licet transire ad *secundum* quod proposueramus, *modum* scilicet administrandi iustitiam: coniungendo illi alias virtutes comites ad iudicandum, quemadmodum ipse Deus iudicat, de quo Sapiens: *cum sis iustus, iuste omnia disponis*. Modus hic in primis consistit in puritate *intentionis*, ita vt Iudex non quærat præcipue proprium lucrum, aut ho-

Exod. 23. 3.

m Ecc. 4. 10.

Misericor-
dia iustia.

n Deu. 1. 17.

Misericor-
diandi.

S. Th. 2. 2.

q. 6. a. 3.

Electio iu-
sta.Corruptio
aqua.

Modus.

a Sap. 12. 1.

I.

Pura in-
rentio.
Lib. 8. mor.
cap. 13.

Ne sit iu-
stitia exte-
rior tan-
tum.

2.

b 2. Par. 19

7.

Zelus.

c Ps. 100. 8.

d Rom. 13. 4

e Jer. 1. 11. 13.

Præveni
aut mali-
puni.

f Rom. 13. 1.

g Gen. 3. 24.

rem, aut laudem ab hominibus; sed gloriam Dei & Reipub. bonum; pacem, & concordiam, civiumq. utilitatem. Et hoc (ait S. Gregorius) est quod iustum, est iuste facere: faciendo scilicet iustitiam; ipsiusmet iustitie intuitu, & amore. Nam etsi Iudex iustam ferat sententiam; si tamen pro ea pretium aliquod accipiat, quasi eam vendendo; aut ex odio & malevolentia in proximum: aut animo vindictæ propriæ sumendæ; aut opinionem acquirendi exactissimi in delictis puniendis; aut ob alios inanes fines; is inquam non est perfectus Iudex; ut qui deficiat in modo & intentione, à qua suum virtutes accipiunt valoré & perfectionem: quare similia opera sunt tanquam corpus sine anima; & iustitia solum exterior sine interiori, quæ tamen virtutis est velut anima.

Ex hac intentionis puritate, quæ verò iustitia amore fulcitur, duæ aliz virtutes magni momenti oriuntur: Vigilantia scilicet, & zelus benè præstandi officium suum in rebus omnibus necessarijs, iuxta illud Regis Iosaphat: *videte, quid faciatis, & cum diligentia cuncta facite*: magno scilicet zelo circa legum custodiam vigilantes, cum iudicatis & peccata, discordias earumque occasiones opportunè prævenientes, ac efficaciter remouentes, peccatores verò punientes. Eum in modum, quo Dauid c. manè interficiebat omnes peccatores terre; hac sua diligentia insinuans, se diu vigilare, & hanc mane tanquam primam curam suscipere, ut qui agnosceret se valde ad id adstrictum, ratione officij, & imminentis periculi: ne populus ex ipsius incuria periret, nisi statim atque delictum apparere inciperet, ipse vigilaret, ut præueniret, ac repelleret. Et hoc indicant duo iudicium insignia, virga scilicet recta, qua aliqui vtuntur; & d. gladius, quo vtentur antiqui, quibus licet accommodare insignes illas duas Ieremiæ Prophetæ visiones: alteram, qua e. vidit virgam vigilantem; & alteram, qua ollam succensam; & faciem eius à facie Aquilonis. Quæ olla in morali sensu non aliud est, quàm Respublica ipsa, passionum ac visorum igne succensa: sufflante & fouente ipso Demone, vento detestandæ suæ suggestionis. Ipsa verò virga vigilans, est virga iustitiæ Dei, semper vigilans, & attendens ad præueniendâ & puniendâ delicta. Et in Hebræo appellatur amygdali virga: quæ arbor reliquas omnes arbores præuenit in floribus ac fructibus proferendis: & ita iustitia præuenit, & in suis operibus prosperat, quando nostra peccata id exigunt, & promerentur. Quam debent iudices imitari, qui eam virgam in manibus gestant, ac diligenter attendere, ut manè, hoc est tempestiue præueniant ad huius ollæ ignem extinguendum, aut puniendum peccatorem intra eam ardentem. f. Non sine causa, ait Apostolus loquens de magistratu) gladium portat: ut intelligamus executorem illum esse diuinæ iustitiæ: & quidem similem esse debere f. gladio illius Cherubim quem Deus collocavit ante paradisum, qui flammens erat, atque versatilis: quo discrimen insinuat inter Iudices sæculi, & Christi. Illi enim gladium ge-

stant

stant ferreum & chalybeum : quia gubernationem suam supplicij timore fulciant : quos verò Deus constituit Iudices, gladium habent *flammeum*, qui non solum significet *seueritatem* exterritum rebelles peccatores ; sed zelum etiam *charitatis* & amoris, quo *versatur* citissime : vt in tempore ad sit ad puniendum & præueniendum peccatum, antequam *canceri* instar reliqua Reip. membra inficiat. Iure verò optimo qui hunc gestat gladium *Cherubim* appellatur, quod significat *scientia* plenitudinem : magna enim scientia necessaria est ad rectum eius vsu, *minando* aut *puniendo*, quando & pro ut opus est, ad bonum cõmunitatis : alioquin intolerabiles sequerentur errores, vt supra est dictum.

PRÆTEREA, quoniam virtus Zeli quandam affinitatem cum *Ira* habere videtur, necesse est, *tranquillitatem* & interiorem quietem sociam illi adiungere, quæ omnes motus & impetus moderetur, quos hæc passio sub quodam *zeli pallio* producit: qui valde aliàs sunt *periculosi*, vt ait S. Gregorius: quia enim quod re ipsa *vitium* est, *virtutem* indicat: vehementiori quodam *furore* habenas laxat, sibi persuadens, *rectum* esse, quod agit. Et hoc quidẽ magis communiter accidit in *duobus* casibus. *primus* est, quando simul cum iniuria Dei & proximi accepta *propria* iniuria coniungitur. Prodiens enim zelus ad iniuriam alienam ob commune bonum vlciscendam facile insert se illa ira, quæ propriam iniuriam vlciscatur, vt euenire solet, cum reus aliquam facit Iudici irreuerentiam : quæ iniuria lædit authoritatem officii & ipsius personæ. Et in his casibus necesse est zelum comprimere: vt corrigat tanquam *publica* persona, quod sit contra ipsam ; condonet verò tanquam *privata* iniuriam sibi illatam: & ita contra delictum agat, atque si non in ipsum, sed in alium tantum fuisset admissum. Indicium autem, quod ita faciat, erit; si aliàs *facilis* sit ac propendeat ad proprias iniurias in alijs casibus *condonandas*, quemadmodum *g. Moyses* erat *vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra*, & modestissime ferebat, ac murmuraciones & querelas contra se exurgentes condonabat: at idem, quando opus erat, ad vlciscendam iniuriam Deo illatam, tantam stragem fieri curabat, vt vel vna die *h. ceciderunt quasi viginti tria millia hominum*, eò quod fecissent sibi *vitulum constabilem*, eumque adorassent. Idem autem faciebat Rex Dauid, vt supra dictum est. *Alter* casus est, cum ipse Iudex ex naturali sua constitutione *cholericus* est, & *ira* passioni subiectus : qui propterea titulo *zeli* facile accenditur. debet enim tunc valde sibi attendere : quia ira non debet zelo dominari, sed *subseruire* ; nec illum præcedere: sed sequi. Zelus enim præcedens iubet iram excitari, & in auxilium ipsi venire: & illa imperanti parere debet regulas sequens iusti zeli quas non transgrediatur, iuxta illud Dauidis : *i. irascimini, & nolite peccare*. A. ci-

Seueritas benigna.

Scientia.

3. Tranquillitas.

3 part. 1. cap. admon. 17.

In propria iniuria.

Facilis sit ad condonandum.

g. Nu. 12. 3.

h. Exod. 32. 25. 8. Cap. 7. 62.

ira zelum sequatur.

i. Ps. 14. 5.

Ira bonum
& malum.

k Sap. 12. 18.

Memento
homo.

ubi supra.

Zelus man-
suetus.

Natura
corrigen-
da.

Perseueran-
tia.

k Cant. 8. 6.

pite, quod bonum est iræ, *vinacitatem* scilicet & efficacitatem, quam zelo addit ad exequendum quod decreuit: sed omittite malum, quod ex nimietate sua habet: qua iudicium & rationem turbat, & animæ oculos *excacat* hoc enim impedit bonam executionem eius, quod zelus imperat. Quis enim magis est zelosus ipso Deo: de quo tamen dicit Sapiens: *k Tu Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos, accommodans consilia & dispositionem tuam imbecillitati nostræ.* Quamuis enim delictum, iustimo sit odio dignum, iræque & vindicta merito exerceatur ad illud destruendum; iudex tamen respicere illud debet in homine carne induto imbecilli, ac miserabili; & eiusdem, cuius ipse iudex est, natura; decet autem eiusdem rationem habere, carnisque imbecillitati compati. Meminerit etiam solere interdum, fortes commutari; & qui hodie est *iudex*, posse cras esse *reum*. nam (vt Sanctus Augustinus dixit) nullum est peccatum, quod faciat *unus* homo, quod non possit *alter* facere. Cum hoc igitur timore iudicet ipse, sicut cuperet ab alio iudicari: iram temperans *mansuetudine*, & iustitiam *clementia*; adiungens Zelo reliquos *charitatis* actus; ipsius Fratres, huius verò excellentis virtutis filios quæ reliquas omnes tanquam sorores coniungit; vt alia ita alias iuuent, vt non se mutuo impediunt. Ita vt *zelus* stimulet quidem mansuetudinem; sed ipsa *mansuetudo* feruorem zeli reprimat, & contineat. Ac propterea Spiritus sanctus (vt Sanctus Gregorius perpendit) apparuit in forma *ignis & columbe* quia omnes, quos implet, & *columba simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentem efficit.* ac proinde nõ censetur diuino hoc Spiritu plenus, qui, vel ob mansuetudinis tranquillitatem, feruorem zeli deserit; vel ob zeli feruorem *mansuetudinis* virtutem amittit. Quare quisque naturalem suam constitutionem bene agnoscere studeat, quam, si nimium *mitem* deprehendat, seipsum stimulet, vt fiat Zelans; si autem valde *zelans* est; seipsum reprimat, vt mitis fiat: & ita medium obtinebit, in quo virtus consistit, & iustitiam in omnibus plenè seruabit.

Ex hoc rectè moderato Zelo oritur *ultimum* quod spectat ad Iudices *constantia* scilicet, ac perseuerantia in *faciendo quod iustum est, iuste* vsq; ad finem ipsius negotij, & vsque ad finem vitæ aut officij sui: ita vt nec ob animi pusillanimitatem, aut ignauiam; nec ob prætextum misericordiæ aut mansuetudinis; nec ob alium quemcunque humanum respectum, *faciendæ iustitiæ* desit. Nam quo ad hoc zelus Iudicis debet esse inflexibilis, iuxta illud Canticorū: *k Ira sicut infernus emulatio, siue zelus: in quo inferno elucet iustitia diuina plenissimè absque vlla vnquam flexione.* Quod si qui præstantes tentent illum flectere, aut remittere in eo, quod merito facere debet: zelus conuerti debet in *sanctam* quandã contra eos *iram*, tanquã cõtra

suos

1 Isa. 63. 5.
Ira sancta.

suos hostes, dicens illud, quod Christus apud Prophetam dixit de seipso: *calcavi inimicos meos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea, & saluaui mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.* Zelus enim adiuuat iustitiam, vt in despectum ipsius mundi, & carnis, ac sanguinis victrix euadat, feratq; vltimam suam sententiam: nec sistat, donec plenè illam exequatur. Non id volo dicere, vt Iudex *inexorabilem* se in rebus illis præbeat, in quibus iustitia habet suam latitudinem; & quando absque eius detrimento admittere potest appellationem, aut preces, aut indulgentiam aliquam; & moderatione adhibere: propterea enim dixit Ecclesiastes: *in noli esse iustus multum, sed rigorem & seueritatem moderatione tempera.* Tota tamen moderatio debet se intra iustitiæ limites continere: qui cum DEI offensione, ob nullius intercessionem, aut respectum humanum præteriri debent. Perpendit Rupertus, quod gladius flammeus, quem habebat Cherubim in manu, *in esset versatilis*, vt facile posset verti & flecti, quo significabatur, sententiam Dei in hac vita admittere supplicationem, & preces: temper tamen esse *flammeam*, quæ splendet, ac purificat: vt Iudices intelligant, se non debere in suo iudicio proteruos esse ac pertinaces; sed *dociles*: vt, quando ira expediet, illud mutant: ita tamen, vt contra puritatem & rectitudinem nihil admittant.

in Eccl. 7. 17.
Iustitia inexorabilis,
sed docilis.
in Lib. 31. in
Gen. 6. 31.

§. III. *Quid sit superioribus Iudicibus erga suos officiales faciendum.*

ALIA quoque obligatione non parua tenentur Iudices *superiores* erga suos *officiales* & ministros, qui in iustitia administranda ipsos adiuuant, quæ *duas* partes complectitur: *prima* est; vt, si ad ipsos spectet, eos *eligere*; non id faciant clausis: vt dicitur oculis; sed diligenter attendentes, vt necessarias illi qualitates ac dotes habeant ad sua officia ritè præstanda: alioquin ipsis Electoribus tribuentur illorum errores: *altera* est: vt *vigilent* ac diligenter attendant, an illi ita plenè sua munera expleant vt neque *versatis*, neque *iustitia* terminos transgrediantur; sed in *utraque* sint reliquis bono exemplo. Nam (vt ait Ecclesiasticus): *a secundum Iudicem populi, sic & ministri eius*, quare si Iudex est *iustus*: ministri eius ab eo discunt zelum iustitiæ, ad sua officia ritè peragenda, iuxta formam superius positam: vt solum *fiant quod iustum est; & quidem iuste*. Nemini inferentes iniuriam. Quare meritò debent illis seridè inprimis commendare, vt regulam illam perfectionis exactissimè seruent, quam S. Ioannes Baptista quibusdam publicis officialibus præscripsit, dicens: *in nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis: neminem conculcatis, neque calumniâ faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.* Quibus verbis monet iustitiæ ministros, vt si pro suo labore *mercedem* habeant constitutam, aut *taxam* à legibus præscriptam, aut ex *conuen-*

1.
Elige.2.
Vigila.

a Eccl. 10. 2.

b Lm. 3. 13.

Nil indebitum petant.

tione partitum dissidentium: dent operam, ne vlla fraude, violentia, aut aliqua alia extorsione utantur: sed ita contenti sint cum eo, quod ipsis debetur vt omnem excessum ab auaritia inuentum, ipsi euitent, & abscindant.

2.

MONERE etiam illos debent, vt quidquid à legibus & iustis constitutionibus est ordinatum, exactissime seruent; præcipue si, vt moris est, eas seruandi iuramentum præstiterint: alioquin & ipsa religio, & commune Reip. bonum facile peribunt: si, vt dixit Micheas Propheta, c. *Princeps postulat, & iudex in reddendo est, & qui optimus est, quasi paluirus, & qui reclusus quasi spina de sepe,* quasi dixerit: qui ex officio debent zelare legum obseruationem, eisdem transgrediuntur: & qui oppressos defendere & protegere debent, eosdem ipsi opprimunt: & qui debet calumnias præuenire, & auertere, & ipsi sunt eorum authores. Quare Gubernatores, & eorum Iudices diligentem operam dare debent, vt Rempub. suaque tribunalia expurgent à duplici genere peccatorum, quæ illa vehementer turbant, & malam opinionem illis conciliant.

c. Mich. 7. 3.

Furta palliata.

Periuria.

furti scilicet palliata, & falsa iuramenta, quæ facilius in pauperibus & non habentibus necessaria iuxta gradum, & qualitatem suam, & officiorum suorum, locum inueniunt: quod apertè Salomon significauit, cum à Deo petijt, ne mendicitatem, aut diuitias sibi daret, sed tantum victui suo necessaria, dicitur egestate (inquit) compulsus furer; & periurem nomen Dei mei. Tantam enim hæc duo vitia stragem in terra edunt, adeoque illa Deus D. N. detestatur: vt, ad manifestandum zelum suum ad ea puniendâ, ostenderit Zachariæ Prophetæ volumen quoddam valdè longum & latum per ærem volans, dicens: omnem furem & iurantem iudicandum per ea, quæ in illo erant scripta: c. *educam illud (dicit Dominus exercituum): & veniet ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides eius.* Quod volumen scriptum significabat seuerissimam rationem procedendi, qua Deus Dominus noster vitur, cum domos visitat occultorum furum, & periurorum: vt eos præ meritis puniat. Quamuis autem plurimæ sint hæc domus, tres tamen præcipue hæc vitia frequentant, eò quod officijs suis minus fideliter fungantur. Prima sunt, domus multorum mercatorum, & mechanicorum, qui occupantur in emptionibus & venditionibus. Nam in his solent esse magnæ fraudes in ponderibus & falsis mensuris; in æstimatione nimia, & pretio rerum; in mercibus confictis, & veras mentientibus; in usuris & contractibus eas palliantibus, & alijs occultis furtis & prædis: quibus omnibus sæpe miscentur falsa iuramenta ad ea occultanda. Secunda domus sunt lusorum, & hominum otiosorum, & cupidorum, qui dies & noctes in ludendo, ac decipiendo; in iurando ac peierando consumunt; Tertia sunt domus multorum officialium, & ministrorum Iustitiæ, quorum secreta furta, sunt illicita pacta, salaria, siue mer-

c. Prou. 30. 9.

c. Zach. 5. 4.

1.

Mercatorum.

2.

Lusorum.

cedes

cedes, nimiae extorsiones & astutiae: quas adiuuent, vt à litigantibus pecunias, dona, & munera extorqueant contra legem prohibitionem: calcantes etiam *iuramenta* eas custodiendi, quibus se obstrinxerunt, imò & recens edendo alia mendaciter. Huius quoque farinae sunt domus multorum *litigantium*, cupidorum, & ambitiosorum, qui per fraudes & falsos testes ac per iuria multa, desideriorum suorum volunt compotes fieri. Sed quoniam nullus horum occultare potest scelera sua Iudici supremo, ea ex caelo aspicienti: ille notat, scribitque omnia in praedicto volumine, siue membrana, *curus longitudo est viginti cubitorum, & latitudo decem*: eò quòd innumera peccata duobus his praedictis coniungantur: quorum damna ad multos transeunt ciues, in quibus diutissime haerent: quia *securos* se esse existimant. Sed iustitia diuina, cum illa notat in membrana praedicta, etiam scribit sententiam damnationis ad poenas *temporales, & aeternas*; quas illi promerentur. Et suo tempore intimat eam habitatoribus illarum domorum, & simul exequitur: *consumens eas, & ligna earum, & lapides earum*; hoc est, vsque ad ipsa *fundamenta*: quia priuat illos *vita, bonis fortuna, & honoribus*: animam verò aeternam cruciandam mittit in infernum. Et quamuis miseri & infelices illi existiment, iudicarium huiusmodi processum *tardius* progredi, ac proinde sententiam remotam esse ab executione: decipiuntur tamen: quia iam decreta à Deo capit ex tribunali diuino descendere, venitque volans magna celeritate instar *falcis* (quemadmodum alia versio habet, quam S. Chrylost. sequitur) & ipsis minimè cogitantibus tanget illorum capita punitione aliqua horrenda in aliorum exemplum & cautelam.

ATTENDANT igitur Gubernatores & Iudices, quomodo suis officijs satisfaciant: nam supremus iudex occultè suum constituit processum contra illos, suoque tempore sententiam feret, & iustam sumet vindictam. Intellegant quoque, teneri se ad praedictas omnes domos visitandas *furum & perurorum*; & iuris ordine processum contra eos formandum, ferendamque sententiam, ac pro meritis eos puniendos, non vt *predam* inde quarant, & illorum spolijs ipsi ditentur: id enim esset (vt ait Apostolus) *eadem agere, qua iudicant*, ac proinde *ipsos condemnare*: sed ad peccata *praeuenienda*, damnaque *reparanda*: priusquam diuina iustitia vltimam de ipsis vindictam sumat. Expediat autem, imò & iure fieri debet, vt in membrana siue charta aliqua magna scribantur scita & ordinationes, ab officialibus & ministris inferioribus seruandae: eamque in publico aliquo loco legendam collocare, vt ad omnium notitiam perueniat, nec possint ignorantia praetendere. Nec tamen sufficit alicui muro eam affigi, sed *volare* illam oportet ad praedictas domos, quas ipsi iudices, tanquam leges viuae visitent, illisque manifestent, & postea examinet, an seruetur; puniantque transgressores. Nec Iudices ipsi satis sibi esse existiment, si furta & delicta à ciuilibus legibus prohibita puniant: sed ex chari-

3.
Ministorum
Iustitia.

Litigantium.

Poenae

non

Tarda.

Hom. 15. &
19 & 27. ad
populum.

Non puni-
ant vt di-
centur.
f Rom. 2. 1.

Leges affi-
gantur, ins-
nuentur.

*Divina lex
urgeatur.
Sess. 24. c. 1.
decreti de
reforma.*

*Festina
lenis.*

*g 4. Reg. 4.
29.*

*Recta &
prudens.
velocitas.*

*h Prou. 22.
29.*

tate & zelo progrediantur etiam ad alia vitia reparanda, quæ contra DEI honorẽ, & proximi vtilitatem tendunt: etiam si humanis legibus nõ sint nominatim prohibita: satis enim esse debet, si à divina prohibeantur. Nam quidquid charitatis lege ciues ipsos mutuo inter se obligat, debet cum maiori excellentia in ipsis Gubernatoribus & Iudicibus inueniri. Nam (vt Concilium Tridentinum loquitur) *totius familia status & ordo mutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite.*

DENIQUE membranæ illius volatus & celeritas Iudices monet, ne in predictis rebus gressu pergant testudineo, plumbeisque pedibus; sed cum magna *celeritate*: non quidem præcipiti ac temeraria, sed prudenti & quæta. Si enim improbi ad furta & periuria *festinant*; æquum certè est, Iudices etiam ad eadem puniendâ & reparandâ festinare. Et cum pœna cælestis *volando* veniat: iustum est etiam, eos ad peccata præueniendâ *volare*. Meminerint eius, quod Elisæus Giezi puero suo commendauit, cum eum mitteret ad vitam puero mortuo reddendam: *g accinge, inquit, lumbos tuos, & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si te salutauerit quispiam, non respondeas illi.* Qua ratione significauit, eum, cui malis publicis occurrendi incumbit cura: tanta *festinatione* officium suum præstare debere, vt nihil, quod conatibus suis aduerletur, ipsum impediât, aut remoretur. Non debet alios *salutare* etiam suos ministros: quia non debet permittere se flecti, aut in suo officio relaxari vilius *amicitiæ* titulo; nec prætermittere punitionem rei, etiam aliqui amici sui. Et si salutetur, etiam non debet respondere: quia etiam oblata non debet acceptare *dona*, nec *preces* aut blanditias: vt suam propterea flectat *reclititudinem*: sed semper vsque ad vltimam negotij expeditionem, ordinem & viam officij sui tenere debet. Sic enim felicem illam sortem consequetur, quam Salomon prædicat *h veloci viro in opere suo: coram Regibus* (inquit) *stabit, nec erit ante ignobiles.* Hæc enim feruens *prudensq;* in officio suo *velocitas* magno illum reddet honore dignum, & familiaritate Apud Reges & Principes terræ; & multò magis apud Regem cælestem.

CAPVT XII.

FORTITVDINEM GVBERNATORIBVS OMNI TEMPORE
pacis & belli esse necessariam: eandem verò inniti fiducia in DEVM.

EROICA FORTITVDINIS virtus est, quæ maximè eminet in laboribus & periculis *gubernationis*, tempore *pacis & belli*: non tamen existimandum est, eam in *corporis* viribus sitam esse: nam probis & improbis sunt communes, & æquè in bello iusto atque iniusto vsui esse possunt. & nisi rationis regula contineatur, quò sunt maiores, eò erunt

magis

magis pernicioſa: quia erunt instrumenta maioris crudelitatis, & iniuſtitia, ac vitiorum innumerabilium: quia tunc corpus imperabit tanquam Dominus: ſpiritus verò tanquam mancipiũ ſeruiet. Quare ad pugnam contra vitia timidum eſt ac puſillanime, ad ſuas verò delicias & voluptates quarendas, audax & temerarium. Quamobrem huiuſmodi fortitudo indigna eſt nomine virtutis; potiusq; audacia, ira, furor, aut paſſio dicenda eſt, quæ in corporis robore conſiſtit: qualem habuit Gigas ille Goliath, alijq; Principes ac Duces feri: quam tamen dedit eis Deus, quatenus eſt quoddam naturæ ornamentũ ob occultos diuinæ ſuæ prouidentiaſ fines: quorum ille eſt vnus, vt ſint executores diuinæ iuſtitia ad puniendã populi peccata, quod ipſe Dominus per Iſaiam inſinuauit dicens: a *Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.* At vera FORTITVDO (vt S. Ambroſius ait) in animo potiùs conſiſtit, & in quadam cordis magnitudine omnibus timoribus terræque periculis ſuperioris: nihili ea faciens, quò virtutem amplecti, & iuſtitia tueri poſſit. Propterea enim Salomon dixit: b *Iuſtus quaſi leo conſidens, abſque terrore erit, qui c fortiſſimus eſt beſtiarum, & ad nullius pauebit occurſum.* Huiuſmodi leonum multi ſunt in Eccleſia & Republica, licet corpora habeant debilia: & pueri ac mulieres poſſunt multos viros ſuperare in vera fortitudine, quæ ab animo, & interius incipit. Nam (vt S. Gregorius ait) quid fortius eſt lepoteſt, quàm rationi ſubijcere motus animi, & ſpiritus feruore omnia carnis deſideria continere; propriam voluntatem mortificare; & rebus omnibus viſibilibus contemptis, inuiſibilia multum amare? id enim Salomon voluit, cum dixit: d *melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.* Fortis enim, qui corporis fortitudine ciuitates expugnat, vincit ac deuſtat alios homines: id quod fieri poteſt ex ira & furore beſtiarum: quemadmodum faciunt Tigrides, & Leones, patiens autem, ſuique animi Dominus, qui ſpirituale fortitudine eſt fortis, vincit ſeipſum, quæ omnium victoriarum eſt glorioſiſſima, & Principibus ac Gubernatoribus, omnibusq; militarem artem proſitentibus, maximè neceſſaria. Ad quam (vt ait S. Thom.) licet prima iuuet fortitudo: præcipuè tamen eligendi ſunt, qui ſeconda ſunt præditi, quæ reſidet in corde, ſine qua parui erit momenti corporis fortitudo. Hoc idem inſinuatũ eſt in conuiuiũ, quo Samuel excepit Saulem, quando enim elegit Deus in Regem & Ducem populi ſui: cum circa finem menſæ ferculum illi proponi iuſſit, in quo erat e armus, quem de induſtria ipſi ſeruatum Samuel dicebat: quem armum Iosephus partem ſiue portionem regalem appellat: voluit enim eo facto inſinuare Samuel, Reges ac Duces debere præcipuè eminere in fortitudine & magnitudine cordis: quàm (teſte S. Gregorio) armus ſignificat, quem comedere debent, vt in ipſam animam fortitudinem traſciant: non magni facientes illam, quæ eſt corporis.

Corporis robur indifferens.

Datur malis in bonũ finem.

a Iſa. 10. 5. Lib. 1. offic. cap. 36.

b Prou. 28. 1. c Cap. 30. 30.

Fortitudo animi. In Pſal. 2. pœnis.

d Pro. 16. 32.

Opus 20. de Regi. Princ. lib. 4. c. 17.

Magnitudo coras. e 1. Reg. 9. 21. Lib. de An. quit. c. 4.

§. I. De Duobus præcipuis Fortitudinibus.

S. Thom. 2. 2.
q. 123. a. 6.
Sustine.

Aggredere.

Mortem
contemne.

Supra a. 5.

Bellorum
genera.

1.
Bellum.

2.
Martyriū.

3.
Iustitia.

Misericor-
dia.
In peste.

Professio ne
remota.

SED ad maiorem huius rei explicationem aduertendum est: FORTITUDINEM duos præcipuos actus habere: sustinere scilicet & aggredi. *Sustinere*, est esse firmū & immutabile in laboribus, doloribus, ac periculis, quam diu illa durant; ita vt nulli timores cogant nos ab ijs desistere; quæ præstare tenemur: *Aggredi* autē, est opera incipere ex se grauiā & periculosa; ita vt timores nos nō deterreant, aut remorentur. Et quoniam *mortis* timores sunt maximē horribiles: Fortitudo præcipuē se exercet in eis reprimendis: licet magis particulariter (vt notat Aristoteles) id faciat: cū pericula mortis imminēt ex *iustitiam* belli occasione.

SED aduertit Sanctus Thomas: varia esse Bellorum genera: nam *quoddam* est in commune Reipublicæ & Christianitatis bonum: & in hoc ostendunt Duces, cæteri que milites fortitudinem suam, exponentes periculo vitas suas, suæ Reipublicæ tuendæ causā: habentque tunc occasionem exercendi *utrumque* Fortitudinis actum: *aggrediendi* scilicet sæpe ipsos hostes; & *sustinenti* grauiissimos famis, frigoris, ac tempestatum, & aliarum aduersitatum labores: præcipuē si contingat, ipsos vinci, aut in captiuitatem duci.

ALIUD bellum est magis speciale, quod est patitur tantum propter fidei & religionis Christianæ bonum, quando eam Tyranni persequuntur; & horrendos minantur cruciatus, non negantibus nec deserentibus eam: quæ est inuicta gloriosorum *martyrum* Fortitudo, de quibus canit Ecclesia: *fortes facti sum in bello*: pugnantes scilicet cum Dæmonibus, & Tyrannis: permittentes potius corpora sua discerpi & dilaniari: quàm vel minimum deficere in professione Fidei, aut Virtutis, quam profitebantur.

TERTIUM aliud est adhuc magis particulare bellum: vt quis proprii status & officij obligationibus satisfaciat: & in hoc debent Gubernatores, qui se Christianos esse gloriantur, animi sui fortitudinem ostendere: nullus enim Iudex, nec priuatus quispiam decesse debet *iustitiæ* obligationibus, ob timorem mortis, aut alterius cuiuscunque aduersitatis. Et, vt idem Sanctus ait, hæc fortitudo extendit se etiam ad *misericiordiæ* & charitatis opera: quia cuiuscunque mortis (inquit) potest homo subire periculum propter virtutem: quale esset, amico aut pauperi *peste* infecto, ministrare cum periculo propriæ infectionis ac mortis; aut nauigare ad Indos, aut prolixa sulcipere *timera* ob salutem proximorum; quamuis hac ratione periculo exponatur naufragium

patien-

patiendi, aut incidendi in manus Pyratarum & Latronum, & intra ipsam ciuitatem & propriam *domum* nunquam desunt talia pericula, in quibus hæc fortitudo vim suam & præstantiam ostendat. Nam ferè omnes partem aliquam habent tribulationum, quas refert Apostolus, dicens, se expositum fuisse a *periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere suo, periculis ex Genibus, periculis in Ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus.* Et quoniam multa ex his periculis obueniunt repente, in eis, ait Sanctus Thomas, elucere magis fortitudinem: eò quod indicium sit, eam esse in corde valdè radicatum, si cum tale periculum eam aggreditur, non succumbit. Sed illa ex se inclinatur semper ad ea *præuenienda* prudenti consideratione, ut eis resistat, aut facilius sustineat: nam (vt S. Gregorius ait) *iacula præmissa minus feriunt.*

Hinc licet colligere: quàm *excellens*, quantique momenti sit generosa hæc virtus, quæ *omnibus* Christianis à supremis Reipublicæ capitibus vsque ad infimum, qui in ea versatur, est *necessaria*. Nam ferè omnia virtutum opera, & gubernationis negotia in pace & bello; & reliqua, quæ ad cuiusque statum & officium pertinent, admixtas habent difficultates & pericula: ex quibus magni timores ac timiditates oriuntur. Et nisi FORTITUDO adsit, ad eas reprimendas, & superandas: necesse erit perire apta prudentiæ dictamina, feruor, & zelus exacta Iustitiæ ratio, pia misericordiæ desideria, & virtutum omnium exercitia. Nam quis erit castus, nisi sit fortis? quis temperans? quis humilis? mitis, & obediens? nam Fortitudo omnium virtutum est *murus*. Illa Iustitiam defendit, Religionem conseruat, & pacem Reipublicæ: illa maximum Christianæ perfectionis hostem, *inordinatum* scilicet *vitæ propriae amorem* vincit, ac de ipsamet morte, quæ omnium terribilium est terribilissima, triumphat: & suo *duplici* actu seruit charitati, & *dilectioni*; de qua dicitur, quod *sit fortis ut mors*, ad aggrediendum; *durus* verò *sicut infernus* in sustinendo. Et *martyrium* ipsum, quod est vitæ totius Christianæ opus *maxime heroicum*, pertinet (vt Sanctus Thomas ait) ad Fortitudinem, quæ illud exequitur, obediendo charitati, id imperanti. Et hac ratione dixit Sanctus Ambrosius, Fortitudinem *excellere* reliquas virtutes: quatenus maiores difficultates expedit, & maiora remouet impedimenta, ad ipsas virtutes exercendas. Et in hoc magnam habet similitudinem cum Fortitudine ipsiusmet Dei, qui fortis est fortium, & principium veræ Fortitudinis, quam ipse dat suis amicis: quemadmodum ipse per Ieremiam asseruit, dicens: *ego feci terram, & in homines, & iumenta, quæ sunt super faciem terra in fortitudine mea magna, & in*

Domi.

a 2. Cor. II.
22.Supra a. 9.
Repente sed
præmissa,
Hom. 31. in
Euang.Fortitudo
omnibus
necessaria.Murus vir-
tutum.Triumphus
mortis.
b Cant. 3. 6.
Martyres
facit.
2. 2. 9. 124.
a 2.Lib. 6. offic.
c. 5.
S. Thom. 2. 2.
q. 123. a. 2.

c. Iere. 17. 5.

brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. d. Nec potest gloriari sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, neque in præclaris operibus, quæ cum illa facit: quia potius mea quam illius sunt; siquidem viribus, à me ipsi collatis, ea facit. Ne dixeris (ait Moyses) in corde tuo: e Fortitudo mea & robur manus mee hæc mihi omnia præstiterunt, sed recordare Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, vt ea obtineres.

§. De Fiducia eiusque excellentia.

Fiducia in Deum servat.

*f. Mach. 2. 61.
Confidentes sibi pereunt.
g. Mach. 5. 7.
h. Isa. 10. 13.
h. Cap. 36. 6.*

*i. Iere. 10. 17.
Cum periculis crescit robur.
k. Lib. de Ioseph cap. 5.
l. Psal. 9. 10.*

EX HIS transire possumus ad virtutem FIDUCIÆ de omnipotentia diuina, cui innititur FORTITUDO, & vniuersim tota gubernationis Christianæ, omniumque virtutum prædictarum perfectio. Nam homo ex se ipso debilissimus est: nec potest proprijs viribus legem Dei custodire, neque efficere, vt alij obseruent; nec tantum zelum, & Fortitudinem habere: vt hoc solo nomine tot sustineat molestias; & aded egregia factura aggrediatur, cum ingentibus aded periculis: nisi creatoris omnipotentia ad id totum adiuuet. Quamobrem necesse est, sibi ipsi diffidere, ac Fiduciam suam totam in Deo collocare, à quo & zelus, & animi robur ac fortitudo procedunt: à cuius misericordia eam acceperunt omnes viri zelantes, & fortes, qui fuerunt in mundo: quemadmodum strenuus ille Matathias Filius suis dixit: *fcogitate per generationem & generationem: quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur, nec pereunt: Quod si aliqui pereunt, id euenit ob superbiam aliquam & arrogantiam sui ipsorum: eò quod plus æquo proprijs viribus fiderent, quemadmodum euenit Ducibus illis Machabæorum socijs, qui præclaris illorum gestis inuidentes, ausi sunt exire g. ad pugnandum a duersis gentes, vt facerent sibi nomen; qui tamen fugati sunt & victi. Ac propterea periit etiam Rex h. Sennacherib: & peribunt quotquot præcipuam suam confidentiam ponent in Potentibus mundi, de quibus Isaias, quod h. sint instar baculi arundinei confracti, cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam; & cum minus cogitat, projicitur in terram: ac propterea dixit Ieremias: maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Benedictus autem vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius, in omnibus suis aduersitatibus; nec deficiet, etiam crescentibus & multiplicatis periculis. Nam (vt sanctus Ambrosius ait) k. ibi est plus auxilij, ubi est plus periculi, quia l. Deus adiutor est in opportunitatibus, in tribulatione: & illa crescẽte, auxilia quoque eius augentur. Deus est, qui debilem reddit fortem; & pusillanimum facit audacem: additque diuinas vires humanis.* Id quod Isaias indicauit,

dicens:

dicens: in *qui sperant in Domino, mutabunt Fortitudinem*: ex humana scilicet in *diuinam*. Hæc spes & fiducia mutat Ducum ac militum fortitudinem in suis pugnis; & ex hominibus *Leones* facit terribiles, suisque hostibus tremendos. Hæc commutat Fortitudinem Martyrum in suis congressibus, dans illis tantum animi robur, vt potius cruciatus & tormenta cordi *desint*: quàm deficiat cor ad ea toleranda, qua ratione etiam ipsos Tyrannos vincant. Hæc mutat Fortitudinem Gubernatorum, & Iudicum: reddens illos constantes & firmos in suis gubernationibus, & officijs: ita vt cuiusque, volenti pia ipsorum desideria & conatus impedire, strenuè ipsi resistent. Hæc permutat Fortitudinem Virginum, Regilioforum, Coniugum, & continentium: omniumque ciuium, eosque in suis consilijs reddit strenuos, & imperterritos: ita vt nec ob timores aut pericula imminencia, remittant aliquid de suodebito & officio.

HORVM omnium sufficientem Fidem faciunt illustrissimorum Sanctorum exempla, quæ *sexto* capite supra retulimus: quorum zelus & fortitudo in arduis & egregijs suis facinoribus oriebatur ex hac de diuina potentia *Fiducia*, vt facile deprehendi potest si reflexio mentis fiat circa ea. Nam imprimis quomodo potuisset *Abraham* stupenda ac difficilia aded fecisse, nisi (vt Apostolus dixit) *n contra spem in spem credidisset*, talem scilicet spem in Deo collocans, quæ omnem excederet humanam: hæc fecit illum *o egredede terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui; & ire in terram*, quam non nouerat: ac peregrinari per varias regiones, *securissimum* se reputans etiam in maximis periculis. Hæc fecit, vt vinceret difficultatem *o offerendi proprium filium Deo in sacrificium*: quia sperauit, Deum posse vitam illi reddere. Hæc aded fortem eum reddidit & animosum, vt cum *trecentis decem & octo vernaculis suis*, & quidem non valdè exercitatis in bello, aggressus fuerit, ac superauerit *quatuor Reges*, aded alioqui fortes & strenuos, vt *quinque* alios Reges vicerint; & captiuum duxerint *Loth fratrem suum*, qui apud vnum ex victis Regibus in Sodomis versabatur. in quo arduo negotio coniunxerunt se zelus & Fortitudo cum spe & fiducia: vt egregio illi facinori felicem finem imponerent. Quid verò dicam de eius pronepote Patriarcha *Ioseph*, cui Deus Dominus Noster in quadam reuelatione significauit, quod iptum elegisset, quati in *q Regem fratrum suorum*. Quæ reuelatio, licet eum in grauissimas contecorit *angustias*: nunquam tamen ipse quicquam de sua *fiducia* remisit, donec reuelationem vidit impletam: semper enim magnam animi fortitudinem in occurrentibus omnibus periculis ostendit. O quàm fuit gloriosa *r Iosue & Chaleb* in Deum fiducia, si cum decem sociorum suorum

in *Isa. 40. 3.*2 *Mach. 2.*
50.

I.

n *Rō. 4. 18.*
Abraham.
o *Gen. 12. 1.*o *Gen. 22. 10.*p *Gen. 14. 14.*

2.

i *o Iosph.*
q *Gen. 37. 7.*

3.

r *Nu. 14. 6.*

Iosue &
Caleb.

[Nu. 13. 34.

[Vos. 9.

u Ios. 10. 12.

Ser. 18. in
Cant.4.
x 3. Reg. 17. 1.
y Ca. 18. 38.
z 4. Reg. 1.
10.

Elias.

3.
David.a 1. Reg. 17.
45.

diffidentia & timiditate conferatur. Socij enim illi *mirabilium* illorum oblii, quæ DEVS non ita multò ante in Ægypto ediderat, in ipforum auxilium ac defensionem; & *promissorum* eius, quodd esset illis terram illam daturus, *fiduciam*, eam obtinendi deposuerunt: metientes pericula, quæ in ea adeunda occurrere poterant, *viribus suis naturalibus*, quibus multò maiores existimarunt esse vires hostium suorum, & ita dixerunt, illos esse tanquam *Gigantes*, quibus ipsi comparati, quasi locustæ viderentur. At Iosue & Chaleb integram suam fiduciam seruantes, magna animi fortitudine in ea perseuerarunt: quia non proprijs tantum viribus pericula metiebantur: sed *diuinis*, in quibus fiduciam suam collocabant. ideoque opponentes se timidis illis, & toti populo, dixerunt: *nolite timere; Dominus enim nobiscum est: & recessit ab hostibus omne presidium, & sicut panem ita in virtute Dei possumus eos deuorare*, etiamsi Gigantes illi videantur, nos verò locustæ.

SEDVteriùs progressa est fiducia Iosue, qui Dei zelo indutus aduersus hostes suos, incredibili animi magnitudine aded grandes res est aggressus, vt stuporem mundo adferret; & quidem ed vsque vt iuberet, u *Solem & lunam non moueri, donec vlcisceretur se de inimicis suis: & ita sol & luna steterunt, obediente Deo voci hominis, & pugnantepro Israel*. Quid autem hoc totum fuit aliud quàm monere Principes, & Gubernatores, alijs imperantes: vt, si obediri sibi velint, fiduciam suam in solo DEO collocent, qui mutat, subijcitque hominum corda; efficietque vt & summa & ima sistant in medio suo cursu: & imperatis obediant. Fiducia enim in DEVM induit nos spiritu quodam, quasi DEI: qui (teste Sancto Bernardo) omnipotentiam suam in eo ostendit, quod spem suam in ipso collocantes faciat omnipotentibus.

QVIS dicet, non fuisse quasi omnipotentem *Elias* Zelum, qui verbo suo cælos occludebat, vt *nec rorem nec pluiam darent, nisi iuxta oris sui verbum* ad quod verbum *y cadebat etiam ignis Domini* de cælo, vt voraret holocaustum *imò & peccatores*, fauente Deo zelantis hominis orationi, non timidæ aut temerariæ, sed prudenti, valdeque *confidenti*.

QVIS victoriam dedit *David* contra Gigantem illum *Goliath*, nisi fiducia in Deum, qua se ipsum muniuit: & quis aded debilem reddidit Gigantem; vt ex vnus lapidis ictu in terram caderet, nisi spes & fiducia, quam in propria sua fortitudine collocauit, a *Tu* (inquit *David* ad eum) *venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum: & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te, vt sciat omnis terra, quia DEVS in Israel*. Et nouerit vniuersa Ecclesia hac, quia non in gladio, nec in hasta saluat Dominus.

ipsius

ipſius enim eſt bellum, & victoriam dat confidenti in ipſius omnipotentia, negat verò eandem in ſe ipſo confidenti, & propriæ fortitudini innitenti.

DENIQVE quis *Danieli*, eiusque ſociis tantum animi robur dedit, vt furorem b *Tyrannorum* contemnerent, nec c *leones* rugientes aut b *flammammarum* terribilitatem curarent? fiducia præcul dubio in DEVM hæc mirabilia fecit: qui tantam animi fortitudinem ijs dedit, qui ex zelo gloriæ ipſius tot pericula adierunt. Hæc fiducia *concluſit ora leonum*, & *excuſit flammam ignis de fornace*, & tyrannos *immuauit* venerantes prodigia, quæ DEVS in ſuorum ſeruorum honorem faciebat. Muniant itaque ſe Reges hæc fiducia in ſuis omnibus negotijs, & periculis: ſibi perſuadentes, eundem nunc eſſe Deum, qui ſemper fuerit; neque mores & conditionem *mutaſſe* quia non eſt capax mutationis: & quod fecit & operatus eſt erga antecellores: faciet erga præſentes, eadem fide & fiducia munitos. Ne fidant ſuis exercitiſus, curribus & equis; nec fortitudini, quæ poteſt in hominibus reperiri: quia illa tota fragilis eſt, ac debilis: ſed fidant Deo, vt humana hæc fortitudo in diuinam conuertatur; ſiantque omnipotentia eius participes. Nam) vt *Propheta* quidam dixit Regi *Aſa*) *oculi Domini contemplanur vniuerſam terram*, & *præbent fortitudinem his*, qui corde perfecto credunt in eum.

CONFIRMEMVS hæc eadem exemplo ſtrenuorum *Machabeorum*: qui acceptis optimis monitiſus à ſuo optimo parente, & excitati exemplis ab illo allatis, fuerunt valdè obſeruantes & zelofi *legis*: & obtulerunt ſe incrediblem animi magnitudine ad maxima pericula, eius defendendæ cauſa: & in ea poſtea fuerunt valdè glorioſi, experientia videntes, verum eſſe, quod Pater eis aſſeuerauerat. Aggreſſi enim ſunt exercitus innumeros, & victorias ſtupendas obtinuerunt: de quorum facinoribus loquuntur omnes gentes; eorum fama & gloria per omnes nationes volauit; eorum fortitudo erat quaſi *leonum*, & heroica facinora metum incutiebant viciniſus Regibus, imò & potentiffimis, cogitandi & conſultandi materiam præbebant, & parua manu copioſos diſturbabant exercitus: quia fiduciam in DEI omnipotentia collocauerant, cuius Spiritum & fortitudinem induerunt: quàm aded in ſuis cordibus radicauerant, vt pro *cognomine* eam acceperint: nam (vt aliqui graues Doctores ſentiunt) nomen *Machabeorum* componitur ex *quatuor* literis Hebræis, quæ ſunt principium illarum vocum, quæ ſunt in ſolenni illa *Exodi* ſententia: *I quis ſimilis tui in ſortibus Domine*: quaſi dicerent: tu ſolus Domine fortis es, & à te fortitudo prouenit: in te autem confidentes omnia bella vincere poſſumus. Ita profeſſus eſt *primus* huius nominis Dux, quan-

do ci

6.

b *Dā* 3.6.20c *Cap* 6.17.*Daniel* &
*res puere.*2. *Pat.* 16.9.

7.

*Machabai.**Nomen hoc*
*vnde.**Sixt. Sep.* l. 1*Bibl. Geneb.**in Cronolog.**m c. b. i.**(Exo. 15. 11.)*

DE I bel.
lum.
1. Reg. 17.
47.

2. PAR. 20.1
17.

do ei milites dixerunt: *Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati sumus ieiunio hodie? Et ait Iudas: Facile est concludi multos in manus paucorum: & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis; quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spoliemur nos; nos verò pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris: & ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram.* Hæc dixit Iudas Machabæus, nec irrita fuit eius fiducia. statim enim insignem consecutus est victoriam, & postea multas alias: eas omnes DEO tribuens, eò quod (ut supra dicebamus) DEI esset bellum: cum ex zelo legis eius suscipitur, & fiducia in ipso collocatur. Idemque dixit Propheta quidam exercitui Regis Iosaphat: *Nolite timere, nec paucis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed DEI. Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium Domini super vos.*

CAPUT XIII.

PERFECTIONEM CHRISTIANAM POSSE ETIAM IN MILITIA INVENIRI: & Religiosum statum cum tribus suis Votis: *Vaupertatus, Castitatis, & Obedientia, in Ordinibus militariibus, ad eam iuuare.*

2. 2. 7. 40.
4. 1.

VE MADMODVM ad Principes, tanquam officium proprium, spectat: *institiam* administrare, & Iudices constituere, qui ipsorum autoritate illam administrent; & hoc nomine possint gladio ipso punire delinquentes & reos, qui pacem Reipublicæ perturbant: ita (ait Sanctus Thomas) ad eisdem Principes pertinet, ob autoritatem & potestatem publicam quam habent, regnum suum *armis* propugnare; Ducesque & strenuos ac præclaros alios viros constituere: qui exercitus dirigant, ac gubernent; eisdem contra suos hostes pugnent. Quamvis autem hoc ipsum procul videatur distare à perfectione Christiana, quæ proficitur *di-*

lectionem

lectionem inimicorum; & benefacere ijs, qui male nobis faciunt: ac suppositi hominum malitia, & iniustitijs ac iniurijs, quibus violenter afficiunt innocentes, necessarium est bellicum exercitium ad puniendos rebelles, reprimendos tumultuantes, Iustos ab iniurijs liberandos, & omnes in Republica continendos & conferuandos in pace.

Hoc autem non est alienum à perfectione, quam ipse Christus Dominus docuit, siquidem ipsemet Deus illud inter alia cognonima sibi accipit, ut vocetur *Deus Sabaoth* siue exercituum: ipsius enim *authoritate* illi congregantur; ipsius *fortitudine* pugnant; ipsius *potentia* vincunt; eius demique *Angeli* vocantur etiam *Principes exercituum Domini*, & veniunt in auxilium militantium, & ex ipso cælo arma illis mittit, quibus pugnare valeant. Quemadmodum euenit insigni illi Duci *Iuda Machabæo*, cui *Ieremias* Propheta in somnis apparens dedit gladium aureum dicens: *accipe Sanctum gladium, minus a Deo, in quo decies aduersarios populi Israel.* Cum igitur *gladius* dicatur *Sanctus*, sanctè quoque eo licebit vti; & Sanctus esse potest, qui illum gestat, si ad tuendam & propugnandam iusticiam cum eo pugnet. Dicitur autem *aureus*, ut intelligatur non aduersari charitati; quæ potius illum exacuit, exornat, & agit: quia non vitiosa vindicta, neque odio iniquo, sed *perfecto* ferit: quod oritur ex *amore Dei*: cuius hostes deuastare intendit, eò quod non possit *alia via* eos perducere ad id, quod est iustum, & Creatoris voluntati conforme.

PRÆTEREA non potest non esse sanctum exercitium illud, quod Deus *prodigijs* approbat, magnisque *premijs* remunerat. Scimus autem, ipsum tam populo in *veteri* testamento, quam Christianis in *noùo*, prodigijs *victorias* dedisse; magnisque *favoribus* Duces ipsos profecutum: qui pugnantes zelo eius honoris propugnandi, eiusque mandatis obtemperandi eas obtinuerunt.

Et ipsemet Dominus assistentiam & protectionem suam promisit, hoc titulo & nomine pugnantibus: ad significandum placere sibi eorum exercitium: ut apparet ex ijs, quæ dicuntur in Deuteronomio: *b Si exieris ad bellum contra hostes tuos; & videris equitatus & currus, & maiorem quam tu habearis, aduersarii exercitus multitudinem; non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum, est qui eduxit te de terra Egypti. Appropinquante autem iam praelio, stabit Sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum: Audi Israel; vos hodie contra inimicos vestros pugnam commutitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuerè, nolite cedere, ne formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Si igitur DEVS pugnantibus adest, pugnatque cum eis certum est, placere ipsi talem pu-*

Nulla non
impedunt
perfectio
nam.
I.

Bella à
Deo.

a 2. Mac. 15.
16.
Gladius
Sanctus &
aureus.
a Num. 15.

2.

Ribadenei-
ra 1. 2. de
Princip.
cap. 42.
Prodigia &
premia bel-
lorum.
b Deut. 20. 1

gnam; & pugnantes sicut oportet, posse sanctitatem & perfectionem cupitam obtinere.

OMNIA enim opera Dei sunt *perfecta*: & in eis communicat perfectionem, sequentibus diuinam ipsius voluntatem, ac directionem, per ipsam illis præscriptam. Et re ipsa eam communicauit multis valde excellenter, quales fuerunt Iosue, Dauid, Iosias, & sancti alij Reges. Ex quo infert Sanctus Augustinus: neminem debere existimare, exercitium hoc alienum esse à sanctitate & perfectione, quam Christiani profitentur, cuius signum apparuit in primæua Ecclesia: in qua militiam profitentium sanctitas ad eò fulgebat, vt per eos Deus ederet clarissima & stupenda *prodigia*; & ex eis valde insignes *martyres* sibi eligeret. Prioris testimoniū præbet præclara illa ac decantata *legio*, quæ *fulminatrix* appellabatur, quæ suis orationibus impetrauit tonitrua & fulmina è cælo, quæ valde hostes terruerunt. Posterioris vero testimoniū præbet legio illustrissimorum *Thebeorum*, qui vt fortitudinem suam ostenderunt, in Republica armis defendenda: ita voluerunt eandem ostendere, offerendo *proprias vitas* pro fide ac Religione Christiana.

Huc accedit, quod sæpè ipsamet *charitas*, in qua perfectionis Christianæ substantia consistit, ad medium hoc belli adhibendum, *impellat*: siue *in fine* nomine, vt Respublica defendatur; siue *misericiæ*, vt liberentur, qui opprimuntur iniuste. Quare, si tale medium assumatur absque *ambitionis* admixtione, qua mundi huius gloria quæretur; aut *cupiditatis*, qua velit patrimonium suum nouis prouincijs amplificare, facile poterit esse perfectum.

PRÆCLARISSIMUM in hac materia exemplum fuit Patriarchæ Abraham in illa pugna, quam aggressus est ex mera charitate, vt Regem Sodomorum liberaret: qui cum se vidit libertati restitutum, in signum animi grati, ob insigne beneficium acceptum dixit Abrahamo: *causa mibi animas, cetera tollet tibi*. Qui tamen respondit excelso & generoso animo: *leo manum meam ad Dominum Deum excelsum. possessorem cæli & terræ. quod a filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt*: vt sic ostenderet, (quemadmodum Sanctus Ambrosius perpenderit) se non exiisse ad illud bellum ob aliquod suum *lucrum*, aut commodum: sed pure ex zelo *charitatis*. Et quamuis iure potuisset sibi *retinere*, quæ in bello iusto acquisuerat; & præcipue cum Rex ipse ea illi offerret: noluit tamen hoc iure vtique; sed ijs ea reddere quorum prius fuerant, magnas sibi diuitias reputans, quod *misericiam* cum captiuis fecisset, dicens, se nolle ditari ex rebus hominum ad eò indigentium. Quo exemplo Principes docuit zelum, quo debeant necessitatibus subuenire, iniuste op-

3.
Perfectio in
omni statu.
Ep. ad Bonif.
S. I. h. supra

Multi milites
sancti
& martyres.

Legio fulminatrix
& Thebeorum.

4.
A charitate
potest impelli.

23. q. 1. c. A
pud. ex S.
Augustino.
Gen. 14. 21
Abrahami
bellum.
Lib. 1. de A-
bram. ca. 3.

Miseri-
cordia sit sine
humano
lucro.

prell-

professorum : non solum quando lege iustitiae, & ratione officij sui ad id tenentur; sed aliquando etiam, quando sola id lex *charitatis* dicitur: non quaerant *lucrum*, aut commodum ab hominibus, sed ab ipso Deo. copiosam *expensarum* suarum solutionem reputantes: quod ipsi *miser cordia* vti possint.

§. I. Religionem paupertate Spiritus, Castitate, & Obedientia perfectionem hanc adiuvare.

ULTIMA praedictorum probatio sumitur ex eo, quod Sacra Religionis virtus receperit etiam in se bellica exercitia; exaltando & consecrando illa, tribus suis solemnibus paupertatis, Castitatis, & Obedientiae votis, quibus disponuntur homines ad heroicos fortitudinis actus in eo exercendos. Nam Catholica Ecclesia, quae ab Spiritu sancto regitur, ne in rebus ad bonos mores fidelium spectantibus aberraret, eas religiones instruit, quas *Militares* appellamus, militiae exercitijs dedicatas. Quod (vt Sanctus Thomas probat) est opus perfectionis; quia non fit ob inanem aliquem huius mundi finem sed ob diuinum cultum, & honorem, ad Fidem dilatandam, aut defendendam; aut tuendum commune Reipublicae Christianae bonum.

Et quoniam Religio status est perfectionis, ad eam procurandam institutus & consecratus; (quemadmodum postea videbimus) ideo Religiosi, huius militiae professores possunt esse perfecti, implentes sui status obligationes; & trium votorum, in quibus ille fundatur: quae mirifice respondent ei, quod in bello iusto quaeritur. Nam paupertas Spiritus, Castitas, & Obedientia remouent tria illa maxima impedimenta, quae illud exercitium secum adfert: *cupiditate* scilicet, *sensualitatem*, & *falsam libertatem*; efficiunt vero tria bona magni momenti: quia euellunt radices merus ac *timiditatis*, quae solent hominem inuadere in *mortis* periculis; repellunt quoque nimias curas & *affectiones* quae ipsum *cor* post se trahunt; nec permittunt suis attendere exercitijs; *intentionem* quoque purificent, vt non tendat in aliquam finem huius mundi; sed in finem Christianum tantum, & perfectum in eum modum, quo de Machabaeis dicitur: *erat pro vxoribus & filiis, utique pro fratribus & cognatis minor sollicitudo; maximus vero & primus pro sanctitate, timor erat templi, & pro conseruanda puritate suae legis ac religionis.*

Hoc Ipsum licet animaduertere in ijs, quae Deus noster in Deuteronomio iubeat: vt qui aliqua re his virtutibus contraria laboraret

Religiones
Militares.
2.2. q. 188.
4.3.

Vocantur
in bel-
lis.

22. Mach. 1.
18.

b 2. Deu. 20

s-

non proficisceretur ad bellum: b *Quis est homo, qui adificauit domum nouam, & non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in domum suam: ne forte moriatur in bello, & alius dedicerit eam. Quis est homo, qui plantauit vineam, & necdum fecit eam esse communem, de qua uesci omnibus liceat? vadat & reuertatur in domum suam: ne forte moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. Quis est homo, quid despondit uxorem, & non accepit eam? vadat & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur, in bello, & alius homo accipiat eam. Quis est homo formidolosus, & corde pauido? vadat & reuertatur in domum suam ne pauere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est: hoc totum iubebat*

Cupiditas.

Deus in exercitu proclamari: designans eos, qui ad bellum apti non erant, eò quod illis animus, & vera fortitudo deesset: aliqui ob temporales possessiones, quarum inordinata cupiditate laborabant, quales esse solent, qui domum aedificarunt, & vineam plantarunt, nec tamen eius fructus degustarunt: nam cum multum in ea laborauerint, valde cupiunt eius fructibus uti. Alij ob inordinatam ad carnis voluptates propensionem, quales esse solent sponsi, antequam matrimonium concludant. Alij ob inordinatum uitae suae desiderium, unde ingens timor oritur eam amittendi. Constat etiam manifestissime, his tribus vitijs, valde perturbari exercitus, & causam esse, cur succumbant, vitamque amittant, qui se illis dedunt.

Voluntas.

Timor.

I.

c Iosu. 7. 1.

CUPIDITAS effecit, vt c *Achan* aliquid in expugnatione Iericho auferret, ob quam causam in proximo congressu exercitus amisit victoriam: & in exercitu *Machabaorum* occisi sunt aliqui milites, quos cum vellent tradere sepulturae, d inuenerunt, sub iuribus interfectorum de donarijs Idolorum, a quibus lex prohibebat Iudeos: & addit Scriptura: omnibus manifestum factum esse, ob hanc causam eos corruisse. Haec detrimenta impedit paupertas Spiritus, quae euellit cor ab omni genere cupiditatis, maxime cum est voto confirmata. dico autem paupertatem Spiritus: nam coacta, & inuita, potius solet auaritiam augere, & militum corda in bello ad furta & rapinas impellere. Qui tamen, si Spiritu sint pauperes, sunt vere fortes ac magnanimi ob contemptum rerum terrenarum: nec pugnant, vt acquirant bona temporalia; nec timent illorum iacturam facere; nec iniuriam alicui inferunt, vt talia consequantur: & eò direxit Sanctus Ioannes Baptista documentum datum militibus interrogantibus, quid faciemus & nos, vt salui esse possimus? dixit enim illis: e neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendius vestris: neque specie aut praetextu necessitatis quaeratis vobis per

d 2. Mach. 12. 40.

Paupertas Spiritus solit cupiditatem.

c Luc. 3. 14.

malum

malum aliquod medium vestram sustentationem. Supponit autem Sanctus ræcurfor: debere Principes *stipendia* suis militibus soluere, quibus se sustentent: alioquin periculo eos exponunt, alimenta sua quærendi quacunque ratione possint; etiam cum iniuria proximi. Nam (vt optimè dixit Cassiodorus) *famelicus* exercitus non potest esse militari disciplinæ subiectus: semper enim sibi persuadet, quod possit vi & armis rapere quod sibi deest. Quod quamuis licitum sit ab inimicis accipere, contra quos iustum geritur bellum: non tamen licet ab amicis, & socijs. Ac propterea DEVS præcepit, & filios Israel transeuntes per terminos amicorum, *d' emere cibos ab eis pecunia, & aquam emptam bibere.*

VITIUM quoque luxuriæ & libidinis valdè nocet exercitibus; quia deserit DEVS carnales huiusmodi homines, punitq; priuans eos victoria, quam præ manibus habebant. Benè hoc nouerat impius ille *Balaam*, cum aduertens se non posse populo Israel maledicere iuxta votum Balac Regis Moabitarum; e *consuluit* illi, vt mitteret elegantes fæminas ad exercitum Israel, quæ illum ad libidinem & idololatriam prouocarent; sic enim fore, vt certò periret. Et quis inuictum aliàs *Holofernis* exercitum vastauit, & spiritus eius superbos compressit, nisi affectus luxuriosus in Iudith? propter quem statuit DEVS, vt egregia illa & strenua mulier *abscinderet caput eius: casta enim mulier fortior est viro inhonesto.*

CONTRA hoc periculum dirigitur castitatis *uotum*, siue firmum eam seruandi *propositum*, quia ostendit animi sui fortitudinem in exercitum passionum suarum, a quibus oppugnatur: vt sic victoriam de externis hostibus referat: *prima enim victoria disponit ad secundam obtinendam.*

Nec vacat mysterio, quod in scriptura diuina eadem phrasi & modo loquendi, *gaccingi* scilicet & *hpræcingendi*, significetur virtus Castitatis, & promptitudo ad pugnam. Vt intelligatur, quod *gladius*, qui ad *cingulum* appenditur, prius debeat *propria* carnis stimulos & insultus domare, quam *hostium*, qui exterius nos oppugnant, & hoc ipsum Dauid insinuauit, cum dixit: *Deus qui præcinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam; qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super ex: elsa statuit me: qui docet manus meas ad prælium, & posuit ut arcum arcum brachia mea. Sint igitur milites castitate præcincti, & ambulent per viam puritatis immaculatam: & DEVS illis dabit veloces ceruorum pedes, non ad fugiendum, sed ad aggreddendum, cum brachibus arctis, & manibus robustis ad pugnandum, & vincendum.*

TERTIUM vitium exercitum valdè perturbans, est nimius *timor mortis*, qui fugere cogit ex pugna, cum defectu & nota fidelitatis, & *obedientia*, quam ipsa militia requirit, quæ obligat militem vt vitæ populi iacturam subeat, quam suam deserat stationem, aut ijs desit, quæ ipsi

*Stipendia
soluenda.
Vide Ribad.
lib. 2. c. 43.*

d' Deut. 2. 6.

*2.
Castitas à
luxuria li-
berat.
c Num. 24.
14. & c. 25. 1
Apoc. 2. 14.*

*f' Ind. 12. 16
E' c. 13. 10.
Casti mu-
lier fortior
impuro viro
g' 3. Reg. 20
11.
h Luc. 12. 35*

*i' Psal. 17. 33.
Gladius à
cingulo cur-
pendat.*

*3.
Obedientia
mortem
contemnit.*

Timor vi-
rum dede-
cet.
k. Mach. 9
10.

Prov. 21. 28.

incumbunt, magnum sibi reputans *dedecus*, indicia dare *timiditatis*, aut fugæ, vt mortem euadat. quemadmodum protestatus est strenuus ille Dux Iudas *Machabæus*, qui consulentibus militibus fugam, intrepidè respondit: *absistam rem facere, ut fugiamus ab eis: Et si appropiauit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloria nostra.* Sed hæc ipsa obedientia adedò ingenua, excelsior adhuc fit ab obedientia religiosa. quæ offert se ad obediendum: quemadmodum ipse Dux IESVS CHRIS- TVS factus fuit obediens vsque ad mortem, & quidem crucis: quando id cedit, & necessarium est in bonum Reipublicæ; & suorum proximorum: adiuuantibus se mutuo *obediencia & fortitudine*, vt victoria obtineatur, de qua obedientia & illud Salomonis intelligitur: *vir obediens loquetur victoriam.* titur autem verbo *loquendi*, vt intelligatur, quod opera obedientia faciant *verba esse vera*; & cum oblectatione institui sermonem de victorijs, quas laboribus suis obtinuit,

CAP. XIV.

VARIA MEDIA FORTITVDINEM ET FIDVCIAM
in Deum conseruandi, in varijs gubernationis & militiae e-
uentis: & quid sit in Reipublica calamitati-
bus faciendum.

MPONAMVS tandem huic Tractatui finem, varijs me-
dijs allatis, ad conseruandam & augendam Fortitudi-
nem, & in DEO confidentiam, tam in gubernatione, quam
in militia, & in varijs euentis: quæ interdum sunt valde
diuersa. Accipiemus autem exemplar clarissimorum *Ma-
chabæorum*, quorum *Fortitudo & Fiducia* adiunctas etiam
habuit heroiças alias virtutes.

PRIMA fuit ORATIO, & recursus ad DEVM in omnibus aduersis, &
periculis: nam ipsa net FIDV CIA requirit orationis exercitium, ad spera-
tum auxilium impetrandum; nam ORATIO & FIDV CIA illud impetrant.
Et hæc oratio fuit Machabæis adedò continua, vt semper, antequam a pugnam
inirent, clamarent feruentibus orationibus in cælum: ad quod Dux milites

exhor-

Fortis

Fiducia

Augetur.

I.

Oratione.

Premissa.

a Mach. 4.

30.

exhortabatur, & hi Ducem iuum comitabantur, vt multorum simul oratio, quod petebant, impetraret. Nec solum pugnae *præmittēbatur* oratio, sed in progressu etiam *continuabatur*. Cuius rei fidem facit sacer textus hūcce admirandis verbis: b *Iudas & quicum eo erant, invocato Deo per orationes congreſſe sunt: manu quidem pugnantes, se à Dominum cordibus orantes, prostrauerunt non minus triginta quinque millia; præsentia Dei ipsis assistentis magnifice delectati.* Ex quo apparet, victoriã, in orationibus potius, quã in armis consistere: arma enim virtutem ac dexteritatem accipiunt ab orationibus; quæ eum habent effectum, vt Dei generalis exercituum Ducis assistentiam obtineant. Ille enim præsentia sua exhilarat pugnantes; animumque & fortitudinem addit, vt vincant. Vt manifestius apparuit, cum Iosue & exercitus Hebræorum, hostes suos vinceret, c *Moyse manus suas ad DEVM leuante: quasi paululum remisisset, superabat Amalec; quasi Moyſis manibus cadentibus, omnis cordium fortitudo illas sequeretur, & caderet.*

Cum oratione coniungenda est perfecta voluntatis *resignatio*: cum qua inchoanda sunt pugnae, & egregia facinora aggredienda: *Dei prouidentia* committendo eorum exitum; faciendo autem ex parte sua pugnantes ipsi quod possunt; & confidentes in ipsum DEVM quod sit daturus id, quod magis expediet: quidquid illud fuerit. Ita expresse dixit strenuus ille Dux Machabæus suis militibus: d *accingimini & estote filii potentes, vt pugnetis aduersus nationes, qua conuenerunt aduersus nos, disperdere nos & sancta nostra: quonia melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostra, & sanctoris. Sicut autem fuerit voluntas in celo, sic fiat.* Hanc quærimus & optamus: quæ, si voluerit nos vinci & mori; a quillimo id animo accipiemus: eò quod factum sit nobis iuxta eius beneplacitum. Sed, quemadmodum ipsi voluntatem suam DEI voluntati subiciebant, cuius gloriam & honorem quærebant: ita DEVS, eorum voluntati ac desiderijs annuens, gloriosas dabat victorias.

SIMILIA dixit Dux Iob suis militibus, aggressuris periculosam pugnam. e *Estote (inquit) fortes, & pugnemus pro populo nostro, & ciuitate DEI nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo: idemque apud nos erit optimum.* Hæc resignatio, summi est momenti omnibus hominibus; & in quibuscunque negotijs. Sæpe enim euenit, vt prudentes, & sancti viri in suis officijs; & in rebus, quas quærent faciant quidquid ipsi sciunt & possunt & tamen voti compotes non fiant. Quia euentus rerum dependent à diuina prouidentia: Et propterea dixit Ecclesiastes: f *nec velocium esse cursum, nec fortium, bellum, & eius victoriam: nec sapientium pacem lucrari, nec Doctorum diuitias comparare, nec Artificum gratiam in operibus suis eleganter perficiendis.* Eò quod homines industrias

quidem

Coniunguntur.

b. Mach. 15. 27.

Oratione arma succedunt.

c. Exod. 7. 11.

Resignatio.

d. 1. Mach. 3. 18.

Deum parat voluntatis se resignantium.

e. 2. Reg. 10. 12.

Euentus Deo. f. Eccl. 9. 11.

quidem suas adhibere possint: Dei tamen est illarum *essentia*: quem cunctum prædictis *mediis* impetramus: quibus adhibitis, *Veloces, Fortes, Sapientes, & Artifices*, quod intendunt, obtinebunt quantum ipsis ad salutem suam expediet.

Per media.

3.

2. Reg. 11.

25.

Fiducia
probat
aduersis.

h. Ios. 7. 1.

Peccata im-
pediunt vi-
ctoriam.

Judi. 20. 10.

andem bo-
na causa
triumphat.

NECESSÉ tamen est paratos ipsos esse etiam ad exitus aduersos amplectendos, quos permittit DEVS, ad fortitudinem, resignationem, & fiduciam seruatorum suorum exercendam, & probandam, quæ propter aduersos euentus non debet imminui: quemadmodum monuit Dauid Ducem suum Ioab in simili quodam aduerso euentu, dicens: *g. non te frangat ista res: varius enim euentus est belli; nunc hunc, nunc illum consumit gladius: confora bellatores tuos aduersus urbem, ut non deficiant animo, nec cessent à prosecutione belli, donec victoria potantur.* Sæpe enim Deus Dominus noster huiusmodi aduersos euentus permittit ad aliqua *damna* resartienda: post quorum reparationem, optatam concedit victoriam. Quemadmodum permisit exercitum Israel vinci à suis hostibus, ob occultum *Achan* peccatum, qui in expugnatione Iericho aliqua fuerat furatus: & cum Iosue lamentaretur, quod exercitus esset superatus, respondit illi: *h. peccauit Israel, & prauaricatus est pactum meum: nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosq. fugiet: quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conueratus eum, qui huius sceleris reus est.* Statim verò atque reum illum inuenerunt, & lapidarunt, obtinuerunt in signem *victoriam*, quam eius causa prius amiserant. Inuestigent igitur Duces in huiusmodi occasionibus, an sint aliqua *peccata*, quæ infeliciam huiusmodi euentuum sint causa; & studeant adhibere remedium, etiam *morte* puniendo reos: ita enim præuenient multorum aliorum mortem, & optatam de suis hostibus victoriam obtinebunt. Similes etiam euentus permittit DEVS aliquando ex occultis suis iudicijs, non indicatis peccatis, ob quæ illos permittit, puniens interim illa, & simul probans, & exercens fidelitatem & perferentiam Iustorum. Quemadmodum factum est, cum totus Israel, ingenti exercitu congregato, oppugnauit Tribum Benjamin, ut enorme quoddam *delictum*, in quadam Tribu illius ciuitate commissum, punirent. Nam quamuis ipse Deus mentem illam, & voluntatem Israel approbasset, bellique Ducem designasset, fuit tamen exercitus ille victus, & cum *secundo* ad idem certamen mandato ipsius Dei redirent, fuerunt quoque superati multis hominum *millibus* amissis; donec perseverantibus omnibus in sua mente & voluntate atrox illud crimen puniendi, & orationem ad DEVM repetentibus: *tertio* tandem iussit DEVS ad pugnam exire, deditque eis plenam de scelestis illis victoriam. Ut ex hoc intelligamus non semper, quæ DEVS iubet & approbat, habere eum *felicem* exitum,

quem

quem optant, qui pro eo orabant. Et bene se compatiuntur simul *opus* ipsum esse valde *bonum*, cum *aduerso* valde *exitu*: præcipue cum multi ad opus illud concurrunt, ita vt victi illi remaneant ex *occultis* DEI iudicijs, quæ nos homines non assequimur: ed quod velit nos Deus valde *humiles*, sibi que & omnibus, quæ ipse constituit ac disponit, subiectos & *resignatos*. Quamobrem vna eademque opera multos fines consequitur; quia peccatores *punit*, aliquos iustos *purificat*, & alios *humiliat*: hac ratione eos disponens, vt suo tempore vtiliorem victoriam accipiant.

Ad hos omnes euentus habent FORTITVDO & FIDVCIÆ duas alias virtutes comites & adiutrices, PATIENTIAM scilicet & PERSEVERANTIAM, per duas columnas templi (quarum superius fecimus mentionem) significatas; quæ appellabantur k *Iachim* & *Booz*: *firmitas* scilicet & *fortitudo*. PATIENTIA cohibet nimias *tristitias*, ex aduersis euentibus ortas: ita vt earum cautela nec in vno puncto desit amori DEI, aut alicui rei obsequij eius. PERSEVERANTIA *radia* reprimat, animique deiectiones, quæ ab eadem radice proueniunt: non enim desistit à nouis medijs adhibendis, vt voti compos euadat; nec imminuit quicquam de *Fiducia*, donec DEVS aliud statuat: & quamuis aduersitas diutius duret, sapiusque repetatur: vtraque virtus *longanimitè* tolerat, sperat firmiterque prosequitur: & tunc ordinarios suos terminos transgreditur FORTITVDO cum nobilem aded habet comitatum: quem admodum enim *funiculus triplex* difficile *rumpitur*: ita *fortitudo*, *patientia*, & *perseuerantia* vnita, & contexta cum *Fiducia* in DEVM, etiam si *oppugnentur*, non tamen *succumbent*. Quod si non assequuntur quod *homo* intendit; assequuntur certe, quod in eiuſdem hominis bonum intendit Deus. Et propterea patientia & perseuerantia *coronam* consequuntur sibi promissam ab eo Domino, qui dixit: *Iqui perseuerauerit vsque in finem hic salus erit*. Constituet enim super eiusmodi *columnas* pulcherrimum præmiorum earum *capitellum*.

Nemo tamen tutum se esse existimet, ed quod *semel* expertus fuerit omnipotentiam DEI ipsi fauentis ob Fiduciam in eo collocatam: si enim non perseueret, sed in Fiducia aliquid remittat: ed erit maior desertio, quod habuit clariora à DEO pignora, ad illam non deponendam. Quemadmodum euenit Regi Asa, cuius Fiduciam Deus remunerauit audiens eius orationem, dansque illi gloriosissimam quandam victoriam contra *integrum millionem*, quem in suo exercitu ducebat Rex *Ethiopia*. Sed paulò post idem Rex Asa in alio bello oblitus huius Fiduciae in DEVM, eam posuit in *favore Regis Syriae*, quem ambiuit oblatiſ multis muneribus, in quæ exposuit thesauros domus Domini. Quamobrem iratus Deus contra eum, dixit illi:

Opus boni
non mun-
quam ma-
lum habet
exitum.
Varijs de
causis.

Patentia.
S. Tho. 2. 2.
q. 1. 6. a. 1.
Tract. 3. c. 4.
k. 1. Reg. 7.
22.
Vido Riber.
lib. 2. de
Templo c. 15
Perseueran-
tia.

Longanimi-
tas.

Homo pro-
ponit Deus
disponit.
1. Mat. 24. 13

Expertus
nò deficiat.

12. Par. 14.
21.

n 2. PAR. 16.
9.
Ingratus
Rex aufert
Deo Dona.

n *stulte egisti & propter hoc ex presenti tempore aduersum te bella consurgent, nec habebis quietem in regno tuo. Fuitque hæc iustissima pœna: siquidem plus fidit idololatæ cuidam Regi, quàm vero suo DEO: & cùm debuisset DEVM nouis additis donis placare, abstulit ea, quæ eius præcessores liberali manu illi obrulerant.*

o Iudith. 5.
16. 24.

IMPONAMVS huic puncto tanti momenti finem, illustri illo testimonio, quod in præsentia *Holofernis* Dux quidam gentilis nomine *Achior* protulit, extollens fauorem & auxilia, quæ DEVS populo Hebræo præbebat, quando ille in eius obsequio perseuerabat: *o Vbicunque (inquit) ingressi sum, sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, DEVS eorum pugnavit pro eis, & vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini DEI sui. Quotiescunque autem præter ipsum DEVM suum alterum coluerunt, dati sunt in prædã, & in gladium, & in opprobrium. Nunc ergò, mi Domine, perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu DEI eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos DEVS eorum tibi, & subingati erunt sub iugo potentia tua: si vero non est offensio populi huius coram DEO suo, non poterimus resistere illis, quoniam DEVS eorum defendet illos, & erimus in opprobrium vniuersæ terre. Hoc fuit verum & certum Ducis illius testimonium: ex quo constat, Regum & exercituum fortitudinem in perseuerantia consistere obsequii diuini: tunc enim DEVS bellum, & eius causam, suam reputat, & in se recipit. Et quamuis interdum eos permitteat in horrendas angustias deuenire, quales erant in ciuitate illa Bethulia, cùm eam Holofernes obsideret: non tamen vult eos animum abijcere, aut confidentiam: nec vrangustum habeant cor, ipsique DEO tempus præscribant, in quo auxilium illis mittat: quòd fecerunt presbyteri eiusdem ciuitatis, quos iustè reprehendit prudens *Iudith*: quæ, quod maiorem haberet fiduciam in diuinam omnipotentiam, fuit electa, vt libertatem populo suo obtineret, verumque fuisse *Achior* testimonium appareret: nam vbi homines minimè cogitant, habet DEVS aliquos occultos, qui sint egregiorum ipsius facinorum instrumenta futuri; & quidem debiliores accipit aliquando, vt ipsi gloria detur ob talia gesta.*

Expecta Dominum,
viriliter age.

(2* * ?)

§. II. Quid sit agendum in calamitatibus Reipublicæ.

PREDICTAS virtutes debent maiori studio exercere Principes & Gubernatores, cæteri que ciues tempore calamitatum, ac tribulationum, quæ suæ Reipublicæ eueniunt; quales sunt: pestis, fames, bella ciuilia, terra motus, inundationes, incendia, & similes aliæ miseriam, quæ vt plurimum veniunt in pœnam grauium peccatorum totius populi, & multò magis capitum, illum gubernantium. Nam vtrisque a impletur mensura illa, quam expectat Deus ad similia mala in Rempublicam mittenda, quemadmodum scriptura diuina insinuat, cum dicit: *b addidit furor Damini irasci contra Israel;* quia id promerebantur illorum peccata: ad quæ punienda, permisit (vt Sanctus Gregorius perpendit) etiam Regem ipsum *Dauid* peccare, numerando populum. Vt autem pœna etiam esset communis, sicut peccata communia erant, data est *Dauidi* optio trium, vt eligeret vnum, quod voluisset, famem scilicet, pestem, aut bellum; quarum calamitatum omnes sunt participes.

Ex quo apparet: primum, quod omnes magni & parui in Republica dare debeant operam, vt huiusmodi calamitatum causas & radices remoueant, faciendo veram pœnitentiam, vitamque in melius emendando: vt ipse Dominus mutet, aut moderetur seueritatem suæ iustitiæ: quemadmodum promisit e regno pœnitentiam agenti: *agam* (inquit) *& ego pœnitentiam super malo, quod cogitasti, ut facerem ei.* Expedi autem, hanc pœnitentiam incipere ab ipsis Gubernatoribus, vt bono tuo exemplo ad eam inuitent, quos malo prouocarunt ad peccandum. Id fecit *Rex Ninive*, cum in eam ingressus est *Jonas*, clamans: *d adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur.* Nam cum primùm peruenit hoc verbum ad *Regem Ninive*, non est indignatus in eum predicatorem, quòd talia illis esset minatus; nec iussit abire ex ciuitate, nec conijci in carcerem, quemadmodum e *Rex Achab* iussit *Michaam*, & *Herodes* magnum *Baptistam*: sed statim surrexit de solio suo, & abiicit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & clamauit, & dixit in *Ninive* ex ore *Regis*, & *Principum eius*, vt omnes agerent pœnitentiam, sicut re ipsaegerunt a maiori vsque ad minorem: quia vnusquisque existimabat, ob sua peccata talem calamitatem toti ciuitati imminere; quam pœnitentia etiam propria studebat auertere. Hunc igitur in modum oportet in similibus occasionibus, DEI iram pœnitentia placare, ieiunijs, flagellationibus, cilicijs, alijsque operibus, quæ sunt pœnitentiæ fructus, in quibus Principes ipsi: & Gubernatores, primi esse debent.

Pœna peccati.

a Mat. 23. 32

b 2. Reg. 24.

f.

Lib. 25. mor. cap. 14.

pœnitentiam agant omnes.

c Iere. 18. 8.

Duces exemplo præcant.

d Iona. 3. 4.

e 3. Reg. 22.

27.

f Mar. 6. 17.

c. Ios. 7. 12.

Quisque se
emendat.2. Reg. 24.
7.Fasciculus
virtutum.

Tract. 2. c. 1.

c. 3.
Tom. 1. tra. 3.Deur. p. r.
mala opera
sunt bona.L. 1. de ci-
uit. c. 10.

33

33

33

1. Tim. 6.

6.

Lib. 5. c. 15.

c. 1.

33

h. Met. 1. 6.

Gentibus

terra nobis

culum.

33

33

Lib. 22. c. 3.

33

33

constituentes, vt prædicatores, ad agendam, omnes exhortentur. Et vnusquisque etiam ex plebe contendere debet, in eisdem operibus excellere; cogitans se fortè esse e *Achan* illum, ob cuius peccatum totum Deus puniat populum: & si *fortes* essent mittendæ, quemadmodum *Iosue*, ex Dei iussu misit, vt reum deprehenderet, caderet super ipsum, tanquam super maximum peccatorem. Sed ipsi *Principes* & *Gubernatores* debent potius suis, quàm aliorum peccatis id tribuere, dicentes cum *Dauid*: *ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui omnes sunt, quid fecerunt: vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei, ne totus populus pereat.* Quæ penitentia ratio, si verè & ex corde fiat, dignabitur Deus, calamitatem publicam remouere, quod fecit in *Ninive*; & in *Israël* in prædictis occasionibus.

Quod si ex oculis suis iudicijs, Deus adhuc voluerit, calamitates, & tribulationes diutius durare: tunc necesse erit prædictas virtutes, maiori cum feruore coniungere, exstimulando *resignationem*, & *fiduciam*, *orationem*, & *fortitudinem* cum *patientia*, *longanimitate*, & *perseuerantia* ad fructus colligendos: quos prouidentia diuina per huiusmodi aduersitates intendit: (vt supra est dictum) persuadentes sibi, certam esse illam veritatem, quam *Sanctus Augustinus* fusè probauit in libris de *Ciuitate Dei*: quod scilicet *felicitas* *Reipublica Christiana*, quæ vera est ciuitas *DEI* vni, non sita sit in temporalibus prosperitatibus, sed in *spiritualibus*; non in bonis perituris, sed *æternis*. Et quando *Rex Regum* permittit *Reipublicam* suam huiusmodi temporalibus miserijs affligi: id propterea facit, quod hac via velit admiranda *virtutibus* eam exornare, ac ditare, & copiosissimis *æternis premijs* remunerare: amiserunt (inquit *Sanctus Augustinus*) *omnia*, quæ habebant: Nunquid *fidem*? nunquid *pietatem*? nunquid *interioris hominis bona*, quæ est ante *DEUM* diues? hæ sunt opes *Christianorum*, quibus opulentus dicebat *Apostolus*: *gest autem questus magna; pietas cum sufficientia.* *Gentilium* *Reipublicæ*, cui nõ erat *Deus* daturus vitæ æternæ cū sanctis suis *Angelis* in ciuitate sua cælesti, hanc *terrenam gloriam* eis concedit: quam tantopere desiderant, & pro qua laborant, quemadmodum remunerauit *Romanos*, de quibus dicere licet: *h. receperunt mercedem suam: merces autem sanctorum* longe alia est, etiam hic opprobria sustinentium cum magna *patientia* & *fortitudine*: quia expectant *ciuitatem* aliam cælestem, & sempiternam: vbi est vera & plena *felicitas*. Ibi non oritur sol super bonos & malos; sed sol *institia* solos protegit bonos, vera ibi *gloria* erit, vbi ore laudantis, nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur. *Verus honor*, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno: Sed nec ad eum ambiet

vllus

Nullus indignus, vbi nullus permittetur esse nisi dignus. Vera pax ibi est, vbi nihil aduersi, nec à seipso, nec ab alio quisquam patietur.

PRÆMIUM virtutis erit ipse, qui virtutem dedit; ei que se ipsum, quo melius & maius nihil possit esse, promisit. Quid est enim aliud quod per Prophetam dixit: *Ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi plebs*: nisi ego ero vnde laudentur: *ego* ero quæcunque ab hominibus honestè desiderantur, & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax & omnia bona? sic enim & illud rectè intelligitur quod ait Apostolus, *visitatus est Deus omnia in omnibus*. Ipse *finis* erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, hæc omnia Sanctus Augustinus. Vt intelligant Principes, & Reipub. Christianæ Cives ipsorum diuitias ac thesauros in hac vita esse debere *virtutes*: prosperitatem verò & felicitatem *opera bona*. Et si DEVS huiusmodi calamitates temporales permittit, id facit, vt *merita* eorum crescant, & *virtutes* perficiantur, vt *fidelitas* probetur & *oratio* magis ferueat, & *fiducia* sublimior fiat, *patientia* exerceatur, & *perseuerantia* sit gloriolior, æternæque gloriæ *premiu* copiosius.

CAPVT XV.

REGVLA QVÆDAM VALDE PERFECTE
vincendi in quolibet statu & officio ex precedentibus
Tractatibus collecta

X omnibus, quæ in quatuor his Tractatibus dicta sunt quasdam regulas siue documenta hic colligemus bene viuendi, aut vitam cum magna perfectione instituendi, quæ communia erunt omnibus Christianis, in quocunque statu & officio constitutis. Particularia verò ad coniugatos, Ecclesiasticos, & Religiosos spectantia reiciemus in proprios Tractatus. Adnotabimus hic in margine Tractatus & capita, in quibus continentur fufius, quæ in singulis hoc documentis summam ponuntur.

PRIMUM igitur præcipuus studiorum ac votorum tuorum finis in hac vita debet esse *sanctitas*: quæ procuranda est per ordinaria me-

Documenta
communia
perfectionis.

1.
Fini san-
ctitatis per

a Ps. 117. 19.
Obedientia.
Mortificatio.

S. Sacramenta.

Exercitia
spiritualia.
Confessarius.

2.
Tract. 1. c. 3.
4. & 5.
Esio tua
sorte contentus.

3.
Electio prudentis.

4. Indicia.

Tract. 1. c. 5.
c. 6.

dia, à Deo Domino Nostro in Ecclesia sua ad eam obtinendam nobis proposita: quorum elenchum & seriem posuimus in fine primi Tractatus: præcipue autem sunt hæc *quatuor*, quæ Dauid à *iustitia portas* appellat. *Obedientia* scilicet mandatorum Dei, & Ecclesiæ, & eorum, quæ status & officij cuiusque sunt propria; *Mortificatio* vitiorum & prauarum passionum per opera penitentia; *Frequentia* Sanctorum Sacramentorum, *Confessio* & *Communio* ac *Sacri missæ Officii*: & ordinarius vsus spiritualium *exercitiorum*, lectionis scilicet sanctorum & piorum librorum, orationum vocalium & meditationis mysteriorum diuinorum: accipiendus autem est Cōfessarius aliquis, & Spiritualis Pater, doctus, & sanctus, qui te in omnium horum executione ducat, ac dirigat.

C O N T E N T V S & tranquillus esse debes cum ea *sorte*, quæ à diuina *providentia* tibi contigit, quoad *propensiones* & *talenta* naturalia corporis & animæ, & reliqua etiam *temporalia* bona sanitatis, facultatum, generis, & honoris, huius tuæ quietis, & pacati animi illud iaciens fundamentum, quod **D E V S** Dominus Noster infinita sua sapientia & charitate hanc tibi sortem dederit, tanquam tuæ salutis & perfectionis *medium* accommodatum: modò ei fidas, & ex parte tua tibi non desis; voluntatem tuam cum eius voluntate omninò conformando.

Non quæras, neque eligas, aut acceptes statum, officium, aut viuendi rationem, nec aggrediaris occupationem, aut arduum aliquod cœptum, quin prius intelligas esse iuxta *Dei voluntatem*, adhibitis *medijs* ad id cognoscendum aptis: & ita prudenter electionem tuam in his omnibus facias: vt neque in *vita*, neque in *morte* contristeris; aut te eam fecisse peniteat. Ad quod tamen non est necesse tantam de diuina voluntate cœtitudinem habere: vt omnem dubitationem prorsus excludat, sicut in rebus fidei, aut quæ euidenter cognoscuntur. esset enim temerarium, nouas à Deo reuelationes petere; aut lola euidencia duci velle. Sufficiet itaque ad tuam securitatem, si ad tuam electionem hæc *quatuor* concurrant: *Inclinatio* scilicet, siue *Propensio*, cum *Talento* & *Dotibus*; *Inspiratio* & *Motio* Dei; *Dictamen rationis*; & boni alicuius *Consiliarij* iudicium & approbatio: præmissis tamen diligentijs suo loco positis. Nam, his adhibitis medijs, credere poteris, statum & officium, quod eligis, quamuis in se non sit præstantissimum: fore tamen *tibi melius* & *utilius*, attentis tui ipsius circumstantijs. Neque iustam habebis causam & rationem, cur in hora mortis te peniteat, illud elegisse: siquidem in ipsa electione ei parti adhæsisti, quam prudenter cogitasti Deum velle, vt amplectereris.

ITA occupationes tuas diurnas ac nocturnas distribues: vt DEO des quod est DEI, anima quod est animæ; & corpori, quod est corporis; ac proximo, quod est eius. DEO debemus *amorem*, ob immensam eius bonitatem; *reuerentiam*, & *adorationem* ob infinitam ipsius excellentiam, *tandem* & *animi gratitudinem*, ob innumera eius beneficia: *subiectionem* & *obedientiam* in rebus omnibus, quæ ipse iubet & inspirat. Quotidie autem mane offerre debes diei illius *primitias*: dirigendo omnes tuas actiones ad maiorem eius gloriam; & expendendo aliquam temporis partem in *consideratione* eorum, quæ te ad hos affectus impellant.

ANIMÆ tuæ debes *attentionem* & *vigilantiam* in ea purificanda, à peccatis præseruanda, virtutibus exornanda, & ordinario sanctorum operum, & suis temporibus etiam *Sacramentorum cibo* alenda. CORPORI tuo auxilium & subsidium necessariò debes in *sustentatione*, vestitu, somno, & conuenienti relaxatione: non vt illi indulgeas: sed vt possit spiritui seruire: cuius propterea propensionem nimiam *mortificabis*, vt in officio & subiectione contineatur. PROXIMO dabis quod ei debetur, iuxta personæ & status ipsius qualitatem: ita te erga *maiores* tuos, *minores*, & tibi *pares* gerendo, sicut velles ipsos se gerere erga te.

SI ES *subditus*, debes tuis superioribus *reuerentiam* & *obedientiam*: agnoscendo in eis CHRISTVM Dominum Nostrum, à quo potestatem illi acceperunt: & seruando condiciones perfectæ obedientiæ, quam Sanctus Paulus seruis commendat, & nos suo loco posuimus.

SI SUPERIOR es, Paterfamilias, Princeps, aut aliquis ex Magnatibus, gubernare debes tuos subditos, famulos, & seruos cum *charitate mansuetudine, zelo, & prudentia*: adiunctis *simplicitate columbina*, vt euitetur iudicium temerarium de ipsorum dictis & factis; & *prudentia serpentum*, ne ab eis decipiaris: consulendo etiam utilitati ipsorum *temporali*, & *spirituali*; corrigendo eorum *vitia*, extimulando ad *virtutes*, puniendo reos, quando expedit; tuæque gubernationis eum præcipuum finem constituendo: vt omnes *probi* sint, *leges* custodiant, *finemque* vltimum, in quem conditi fuerunt, consequantur: dando operam, vt *rectitudo* & *iustitia*, cum *clementia* & *miseriordia* benè cohæreant & conueniant, iuxta regulas suo loco positas.

CVM omnibus *paribus* agendam tibi est fraternè, & cum Christiana humanitate & affabilitate: præueniendo eos honore & vrbanitate, atque si tui essent superiores, dando operam, quemadmodum dixit Apostolus vt *quod ex te est, cum omnibus hominibus pacem habeas*, per ea media, quæ in sequentibus regulis insinuantur.

4.
Tract. 4. c. 4.
Deo debitor
es.

Anima.

Corpori.

Proximo.

Tr. 3. c. 2.

5.
Superiori-
bus.

Tract. 3. c. 3.

6.
Subditis.

Tract. 3. c. 4.
& sequentibus.
Tr. 4. c. 6. &
sequentibus.

7.
Tract. 3. c. 2.
Aequalibus.
b Ro. 12. 18.

8.

c. 1. Io. 2. 16.
Superbia.
Luxuria.
Auaritia.
Tr. 2. c. 6. &
sequensibus

Tract. 4. c. 2.
& 4.
Viuificatio.

MORTIFICANDI sunt tibi strenue tres illi furiosi appetitus, voluptatum sensuū, diuitiarum, & inanium honorum, quos Sanctus Ioannes c. concupiscentiam appellat *carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ*. Illi enim sunt *radices* innumerabilium peccatorum tentationum, ac discordiarum, cuius rei causa necesse est, præparata habere arma, & remedia contra vnumquemque talem appetitum superius posita. Quod si in sublimi aliquo statu sis collocatus, magis adhuc oportet te ipsum præmunire: eò quòd pugna sit acrior futura, & victoria difficilior. Quæ mortificatio, licet *acerba* sit, est tamen *utilissima*, potiusque *uiuificatio*, quàm mortificatio esset nuncupanda, eò quòd talis mors quietissimam & felicissimam adferat vitam.

9.

Nosce seipsum.

Examen
particulare.
Tract. 2. c. 5.
& Tr. 3. c. 13

SED nominatim necesse est valde *notas* habere prauas constitutionis tuæ naturalis *propensiones*. Quare si deprehenderis te nimium esse cholericum, aut *melancholicum*, aut valde *tardum*, aut valde *garrulum*, aut in rebus tuis *præcipitantem*, aut denique ad *quoduis* vitium propendere: debes maiori conatu illud mortificare: quia ordinariè illud infert maius detrimentum; & tãquam *Dux* post se trahit reliquum exercitum; estque *radix* grauiorum perturbationum: ideoque præmunies te specialibus illis remedijs, quæ ad passionem superandas indicauiimus.

10.

Tract. 3. c. 8.
In verbis
Veritas,
Iudicium,
Iustitia.
Tract. 3. c. 9
& 10.

OMNIA *verba* tua, comites illas tres habeant; *veritatem, iudicium, & iustitiã*, exaltando illas per *charitatem*. Debes esse *verax*, siue affirmes, siue neges fidelis in promissis adimplendis; *prudens*, vt attendas benè, quid loquaris; magnoque iudicio verba tua ponderes; & cum grauitate, & quiete conueniente ea proferas. Debes esse *iustus*, & charitatis cultor in loquendo benè de proximis, sine adulatione tamen, & potius absentes quàm presentes laudare, de nullo malè loquendo in eius detrimentum, detestãdo in te ipso *tres* malas linguas, eam scilicet, quæ presentibus iniuriam infert; & quæ de absentibus murmurat; & quæ discordias disseminat.

11.

Tres mala
lingua.
Tract. 3. c. 11
& 12.

QVOD in te erit, studere debes cum omni dexteritate, has tres malas linguas in alijs interciderè, *non ferens*, vt corã te illæ laxentur; aut *vultum tristem* stendens, dum mali quidpiam de proximis dici audis. Quæ, si contrate laxentur, & soluantur: debes *tuam prudenti silentio* continere, ne malum pro malo reddas, sed tui defensionem, diuinæ committas providentiæ: quòd si expediet, facti tui *rationem* reddere, id facias *mansuete & prudenter* iuxta regulas hac de re traditas.

12.

Tr. 3. c. 14.
& 15.
Iustitia.

CUM ijs, qui tuæ Reipub. sunt membra, *duo* bonorum operum genera exercere debes: alia *iustitiæ*, alia *liberalitatis & gratiæ*. Et primo quidem loco, *Iustitiæ*: reddens vnicuique quod debes: remouendo omne genus iniuriæ, discordiæ, & litis; quamuis, vt fraternam colas & conserues

cha-

charitatem aliquid tui iuris amittere sit opus: nullum eans locum acceptio-
ni personarum; nec punctis honoris, quæ sunt horum incommodorum
seminaria. Promouebis verò iustitiæ administrationem pro ratione obli-
gationis ex officio tuo. Aliqua etiam gratia opera exercere te oportet er-
gatuos amicos, vicinos, conciuies, & notos ac domesticos: ostendens omni-
bus eam humanitatem & liberalitatem, quam velles tibi ab eis ostendi; me-
mor sententiæ saluatoris dicentis: *d date & dabitur vobis; eadem mensura, qua
mensi fueritis remetietur vobis.*

Ex Quo intelliges, effusiori manu debere te misericordie opera in paupe-
res & egenos exercere, non exclusis peregrinis & aduenis: sed omnibus o-
stendens viscera charitatis, quibus Abraham & Loth hospitio eos recipie-
bant, blandeq; tractabant. Quod si valde sis diues, debes honori tibi tribue-
re quod sis Dei eleemosynarius cogitans, Deum tibi diuitias tradidisse, vt eius
nomine pauperibus eas distribuere: sicut faciunt supremi Regum & Princi-
pum eleemosynarij: qui profusiores esse debent in faciendis eleemosynis,
eò quòd ab æterno Rege maiores acceperint diuitias, ad eas largiendas. Nec
tamen obliuisci debes operum misericordie spiritualium, quæ corporalibus
preferuntur: vt corrigas errantem, iniurias feras, & remittas iuxta regulas
hac de re superius traditas.

In omnibus status & officij tui operibus & occupationibus, non tam
aspicias ad excellentiam, quam ex obiecto & materia sua habent; quam ad
modum excellenter ea faciendi: in hoc enim sensu dixit Spiritus sanctus Ec-
clesiasticis omnibus ac secularibus: *e in omnibus operibus tuis præcellens esto.*
Nec vllum erit officium aut occupatio ad eò vilis, quæ non habeat valde
sublime meritum, si eam sicut hinc alis Seraphim comiteris, quibus à terra
exaltatur in cælum, quæ sunt: Memoria præsentia Dei vbique existentis; &
quid cogites, loquaris, aut facias, accipientis, pura maioris ipsius gloria
intentio, studendo in omnibus quæ facis, illi placere; eiusque diuinam vo-
luntatem semper exequi: eò quòd sit summè bonus: oratio, quæ tuis operi-
bus det initium, eaque comiterur, petendo diuinum auxilium: vt cum eà
perfectione, quam ipse præcipit ac consulit, ea exequaris; fiducia in Deum,
à quo omne bonum tuum dependet, de cuius omnipotentia speres, adiu-
turam tuam imbecillitatem: de eius misericordia, quòd compatietur tuam
miseriæ; de fidelitate, quòd in tuis tentationibus & periculis te proteget
de prouidentia, quòd te in omnibus vijs tuis deducet, & hinc due vltimæ;
alæ oriuntur: fortitudo scilicet in arduis rebus aggrediendis, abiectio
omni difficultatum metu: & perseverantia vsque ad finem operum inchoa-
torum: tolerando patienter quascunque occurrentes molestias. Nam
(vt Iaias dixit) *g qui sperant in Domino, mirabunt fortitudinem recen-*

Tra. 4. c. 11.

Gratia.

Tra. 3. c. 16.

d Luc. 6. 38.

13.

Tra. 3. c. 16.

Tra. 2. c. 9.

Misericor-
dia corpora-
les, spirita-
les

Tra. 4. c. 5.

Tra. 4. c. 17.

Et Tra. 3. c. 6.

14.

Modus ope-
rum sit præ-
cellens.

c Eccl. 31. 23

6. ala Ser-
aphin.

f Isa. 6. 2.

Præsentia

Dei.

Intentio.

Oratio.

Fiducia.

Fortitudo.

Perf. eran-
tia.

g Isa. 40. 31.

Psal. 118. 22.

tem scilicet aliã præstantiorem induentes: *assument pennas sicut Aligra*, vt Spiritu volent, suaq; opera à terra ad cælum exalcent: *current, & non laborabunt*, propter delectationem, qua Deus illorum *corda delatat in via diuinorum mandatorum: ambulabunt, & non deficient*, sed perseverabunt in operibus obsequij eius, donec gloriæ coronam obtineant.

15.

Speculum.
h Jac. 1. 23.

Hæ sunt præcipuæ regulæ, ac perfectionis documenta frequenter tibi relegenda, in quibus tanquam in *speculo* quodam te aspicias non vt statim h *obliuiscaris*, quid videris, sed vt, quod obliquum ac turpe est, reformes: quod verò bonum & Sanctum, perficias.

Examen
conscientia.

SINGVLIS etiam noctibus, antequam incumbas, *examinandum* esset, an eo die hæc documenta benè obseruaueris; ac Deo gloria reddenda, gratiæque agendæ de *omni bono*, quod feceris; de *malo* verò dolendum ac pœnitendum; & statuenda firmiterque proponenda in sequentem diem emendatio. Et hac ratione exequeris quod dixit Michæas Propheta: *i indica-*

i Mich. 6. 8.

Deus curat
curantes se.

bo tibi, ô homo, quid sit bonum & quid dominus requirat à te: utique facere iudiciũ & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo: qui abundè remunerabit curam & sollicitudinem, quam in his regulis obseruandis posueris: suspiciens ipse paternam rerum tuarum curam & sollicitudinem. Et (vt Apostolus dixit) *k quicumq; hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia Dei*, quia donis suis te in hac vita implebit, pignusque dabit, quod in altera sit *facilissimam claramque sui visio-*

k Gal. 6. 16.

nem daturus in æternum,

Amen.

